

www.abhiyandaily.com

आर्थिक

हरेक दृष्टि, आर्थिक कोण

अभियान

राष्ट्रिय दैनिक

'एनएमबि खेती कर्जा'का लागि बागमती
गाउँपालिकासँग सम्झौता

२

कुमारी बैंक एकैसाथ दुई
बिधामा सम्मानित

३

लघुबिचौली संस्थाहरूमा
ट्रेड युनियन

४

कार्यन उत्सर्जन गर्ने मुलुकले क्षतिपूर्ति
दिनुपर्छ : प्रम आंली

८

वागमती प्रदेश सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
वागमती प्रदेश
हेटौडा, मकवानपुर

**बागमती प्रदेश, ललितपुर जिल्लाको ललितपुर महानगरपालिकामा
प्रस्तावित सिग्नेचर प्लाटिनम टावर आयोजनाको वातावरणीय
प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा रायसुझावहरूका लागि आवाहन गरिएको
सार्वजनिक सूचना ।**

(प्रकाशित मिति: २०८१ आश्विन ०७ गते)

प्रस्तावक श्री सिग्नेचर इभेन्ट्स प्रा.लि.ले वागमती प्रदेश, ललितपुर जिल्ला, ललितपुर महानगरपालिकाको वडा नं ३, पुल्चोकमा व्यवसायिक भवनको निर्माण गर्ने प्रस्तावको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन यस मन्त्रालयमा स्वीकृतिका लागि पेश गरेको छ । प्राप्त प्रतिवेदन अनुसार प्रस्तावित व्यवसायिक भवन ललितपुर महानगरपालिकाको वडा नं ३, पुल्चोकमा रहनेछ । २९.०५ मी. को उचाई रहने यस व्यवसायिक भवन कुल १० रोपनी क्षेत्रफल (५०८७.३७ वर्ग मिटर) मा प्रस्तावित भई floor area ११,८३२.५३ वर्ग मिटर हुनेछ । यस व्यवसायिक भवन वेस्मेन्ट सहित कुल १० तल्लाको हुनेछ । वागमती प्रदेश वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७ को दफा ४(३) बमोजिम यस प्रतिवेदनमा रायसुझावहरू दिनका लागी सर्वसाधारणले प्रतिवेदन उतार गर्न मिल्ने व्यवस्था रहेकोले प्रस्तावक श्री सिग्नेचर इभेन्ट्स प्रा.लि रहेको ललितपुर महानगरपालिकाको वडा नं ३, पुल्चोकमा व्यवसायिक भवन निर्माण गर्ने प्रस्तावको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन देहाय बमोजिमका स्थानहरूमा सार्वजनिक गरिएको र वन तथा वातावरण मन्त्रालयको Web Site : www.mofe.bagamati.gov.np मा समेत सार्वजनिक गरिएको छ । उक्त प्रतिवेदन सम्बन्धमा सर्वसाधारण व्यक्ति वा संस्थाको कुनै राय-सुझाव भए यो सूचना प्रथम पटक प्रकाशन भएको मितिले पन्ध्र (१५) दिन भित्र आफ्नो राय सुझाव निम्न ठेगानामा पठाई दिनु हुन यसै सूचनाद्वारा आवाहन गरिन्छ ।

प्रतिवेदन हेर्न वा उतार गर्न सकिने स्थानहरू :

श्री ललितपुर महानगरपालिका, नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, ललितपुर ।

श्री जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय, ललितपुर ।

श्री कृषि तथा वन विश्वविद्यालय, हेटौडा ।

राय सुझाव पठाउने ठेगाना

वन तथा वातावरण मन्त्रालय,

बागमती प्रदेश

वातावरण तथा जलाधार व्यवस्थापन महाशाखा

फोन नं: ०५७-५२६२२६

ईमेल: mofe@bagamati.gov.np, moitfe.bagamati@gmail.com

सिग्नेचर प्लाटिनम टावर आयोजनाको
वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन
ललितपुर महानगरपालिका-३ ललितपुर, बागमती प्रदेश

प्रतिवेदन पेश गरिने निकाय

बागमती प्रदेश सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
हेटौडा, मकवानपुर

मार्फत

जिल्ला समन्वय समिति, ललितपुर

प्रस्तावकको नाम र ठेगाना

सिग्नेचर इभेन्ट्स प्रा.लि.
ललितपुर महानगरपालिका-३, पुल्चोक
बागमती प्रदेश, नेपाल
फोन: ९८०१२३४७९२

इमेल: signatureplatinumpltd@gmail.com

भाद्र, २०८१

नेपाली कार्यकारी सारांश

परिचय

प्रस्तावित सिग्नेचर प्लाटीनम टावर आयोजनाको प्रस्तावक सिग्नेचर इन्भेन्ट्स प्राइभेट लिमिटेड रहेको छ भने प्रतिवेदन नेपाल इन्भाइरोन्मेन्टल एण्ड साइन्टिफिक सर्भिस प्रा.लि.ले तयार गरेको हो। प्रस्तावकद्वारा ५०८७.३७ वर्ग मिटर क्षेत्रमा कूल Floor Area ११,८३२.५३ वर्ग मिटर भएको सिग्नेचर प्लाटीनम टावर निर्माण गर्न लागेको हुँदा वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ३ को उपदफा १ तथा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ३(१) र बागमती प्रदेशको वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७ को दफा ३ को उपदफा (३) र अनुसूची ३ अनुसार प्रस्तावित आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नुपरेको हो।

आयोजनाको विवरण

प्रस्तावित आयोजना सिग्नेचर प्लाटीनम टावर बागमती प्रदेश, ललितपुर जिल्ला, ललितपुर महानगरपालिका वडा नं. ३, पुलचोकमा अवस्थित छ। यस व्यवसायिक भवनमा समावेश हुने मुख्य अवयवहरूमा भूमिगत पार्किङ, सर्भिस अपार्टमेन्ट, कार्यालय कक्षहरू, बैठक कक्षहरू, व्यवसायिक पसल कवलहरू, ब्याङ्केट हल, व्यायामशाला तथा खाना/खाजा रेष्टुरेन्ट रहनेछन्।

विद्यमान वातावरण

भौतिक वातावरण

यस आयोजना मध्य नेपालको तल्लो हिमाली क्षेत्रको बीचमा विकसित गोकर्ण गठनमा रहेको र लुकस्ट्राइन तथा फ्लुभियलको थुप्रो, बलौटे कार्बनासियस माटो, मसिनो तथा खस्रो बालुवा तथा रोडामा अवस्थित भएको कारण भूकम्पीय जोखिमले मध्यम जोखिमयुक्त क्षेत्रमा पर्दछ। आयोजना क्षेत्रमा आद्र उष्ण हावापानी पाईन्छ भने PM₁₀ र PM_{2.5} को लागि राष्ट्रिय वायु गुणस्तर मापदण्ड क्रमशः १२० माइक्रोग्राम प्रति घन मिटर र ४० माइक्रोग्राम प्रति घन मिटर रहेको देखिन्छ। आयोजना निजी जमिनमा निर्माण हुने हुँदा पहिला नै सो जग्गामा बोरिङको व्यवस्था रहेको देखियो। आयोजना क्षेत्रको ८५ % जमिनमा आवासीय घर कम्पाउण्ड रहेको र त्यहाँको पहुँच मार्ग स्थानीय पिच बाटो रहेको हुनाले यस क्षेत्रमा ध्वनि प्रदूषण तथा कम्पन उत्सर्जन स्रोत न्यून रहेको देखियो।

जैविक वातावरण

प्रस्तावित आयोजना क्षेत्र निजी जग्गा रहेको र सो जग्गामा कुनै वनस्पति रहेको छैन।

सामाजिक-आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

वस्तीको नाम	पुलचोक
आयोजना स्थलसँगको दूरी	१०० मिटर
स्थानीय तह र वडा	ललितपुर, महानगरपालिका वडा नं ३

जम्मा घरधुरी	३५२८	
औसत घरधुरी सङ्ख्या	४.२	
महिला पुरुष अनुपात	९५.६९	
जाति र धार्मिक सम्प्रदाय	नेवार, हिन्दू तथा बौद्धमार्गी	
धार्मिक स्थल	अशोक स्तूपा, अक्षेश्वर महाबिहार, रक्षेश्वर महाबिहार, बज्रयोगिनी देवी मन्दिर, धनञ्जयेश्वर महादेव, रातो मच्छिन्द्रनाथ रथ निर्माण स्थल, वैष्णवी देवी मन्दिर, नाटेश्वर, हासापोता गणेश, युलाखेल, धोमा: फल्चा, बाहशी घः	
सांस्कृतिक रीतिरिवाज	दर्शै, तिहार, बुद्ध जयन्ती, रातो मच्छिन्द्रनाथ जात्रा, गाई जात्रा	
शैक्षिक स्तर (प्रतिशत)	८७.३७%	
शैक्षिक संस्था	आधारभूत	१९ वटा
	माध्यमिक	८ वटा
	उच्च माध्यमिक	२ वटा
	टेक्नोलोजी सरकारी स्कुल	२ वटा
स्वास्थ्य र सरसफाईको अवस्था	स्वास्थ्य स्थिति	अस्पताल र स्वास्थ्य संस्था भएको
	खानेपानीको अवस्था	राम्रो (खानेपानी संस्थाबाट वितरित)
	शौचालयको अवस्था	९९.८% घरमा शौचालय भएको
	फोहोरमैला व्यवस्थापनको अवस्था	ललितपुर महानगरपालिका अन्तर्गतको वातावरण विभागद्वारा व्यवस्थित
स्वास्थ्य संस्था	अस्पताल— ३ वटा	
रोजगारी/पेशा/व्यवसाय	बैंक	६ वटा (क वर्गको)
	फाईनान्स	२ वटा
	बहुउद्देशीय सहकारी	६ वटा
	सहकारी संस्था	२२ वटा
	सरकारी कार्यालय	३० वटा
	गैरसरकारी कार्यालय	५२ वटा
सीमान्तकृत समूह	छैन	
उद्योग र यसका किसिम	होटल एण्ड क्याफे	७५ वटा
पूर्वाधार	यातायात पूर्वाधार	छ (साझा पेट्रोल पम्प)
	उर्जा आपूर्ति	छ
	सञ्चार (टेलिफोन, हुलाक, टेलिभिजन,इन्टरनेट सेवा)	छन् (जिल्ला हुलाक कार्यालय)
	खानेपानी	छ
	बजार	छ (सपिङ्ग मल— ३ वटा)

सडक र यसका किसिम	छ र कालो पत्रे सडक
सार्वजनिक सुविधा	स्कुल, अस्पताल, यातायात पूर्वाधार, बाटो, ऊर्जा आपूर्ति, हुलाक, पेट्रोल पम्प, टोल सुधार समिति—१५ वटा, टोल विकास संघ—२ वटा
बजार र यसको स्थिति	सपिङ्ग मल— ३ वटा

वातावरणीय प्रभावहरू

सकारात्मक प्रभावहरू

निर्माण चरण	संचालन चरण
भूमि बिकासको अवसर	हरियाली प्रवर्द्धन र संरक्षण
पूर्वाधार विकासको अवसर	सामाजिक उत्तरदायित्वद्वारा स्थानीय लाभान्वित
स्थानीय जनतालाई रोजगारीका अवसर	रोजगारीका अवसरहरू
स्थानीय व्यवसाय वृद्धिका अवसर	जग्गामा तथा सम्पत्ति मूल्यमा वृद्धि
जग्गामा तथा सम्पत्ति मूल्यमा वृद्धि	स्थानीय सरकारको राजस्वमा सङ्कलनमा वृद्धि
प्राविधिक सीपमा अभिवृद्धि	स्थानीयको जीवनस्तरमा वृद्धि

नकारात्मक प्रभावहरू

निर्माण चरण (भौतिक वातावरण)	संचालन चरण (भौतिक वातावरण)
जल, वायु र ध्वनि प्रदूषण	जल वायु र ध्वनि प्रदूषण
आयोजना क्षेत्रको दृश्यमा पर्ने प्रभाव	बोरिङ्गको कारण जलस्तरमा आउने कमी
प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन	ऊर्जाको उच्च माग
ढल व्यवस्थापन	ठोस र तरल फोहोरमैलाको कारण पर्ने प्रभाव
ऊर्जाको माग तथा आपूर्ति	यातायात व्यवस्थापनमा समस्या
माटोको स्थिरता वा भूमि भासिने समस्या	पानीको माग, आपूर्ति र गुणस्तर व्यवस्थापनमा समस्या
भू-उपयोगमा परिवर्तन र क्षति	
ठोस र तरल फोहोरमैला उत्सर्जनबाट पर्ने प्रभाव	
उत्खनित माटोको व्यवस्थापनमा समस्या	
निर्माण सामाग्रीको भण्डारणमा समस्या	
यातायात व्यवस्थापनमा समस्या	
पानीको माग, आपूर्ति र गुणस्तर व्यवस्थापनमा समस्या	
निर्माण चरण (सामाजिक वातावरण)	संचालन चरण (सामाजिक वातावरण)
बाल श्रम र लैङ्गिक तथा अपाङ्गताका सवालहरू	व्यवसायिक भवनका विभिन्न अवयवहरू व्यवस्थापनमा समस्या
सामुदायिक स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर	सम्भावित शहरीकरणको प्रभाव

आवासीय क्षेत्रमा असर	श्रम शोषण र लैंगिक विभेद
पेशागत स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर	दुर्घटनाको सम्भाव्यता
दुर्घटना जोखिम	
शान्ति—सुरक्षामा असर	

प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू

भौतिक प्रभाव	न्यूनीकरणका उपायहरू
जल, वायु, र ध्वनि प्रदुषण	प्रयोग हुने सम्पूर्ण उपकरण नेपाल सरकारको उत्सर्जन मापदण्ड पालना गर्नेछन्।
	फोहरमैला व्यवस्थापन योजना लागू गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।
	भवनबाट निस्कने फोहरलाई श्रोतमा छुट्याउने, पुनःचक्र र पुनःप्रयोग गर्ने र तरल पदार्थलाई ढलमा मिसाउनु पूर्व प्रशोधन गर्ने।
	रात्री समयमा काम नगर्ने र प्रेसर हर्न प्रयोग नगर्ने।
	जेनेरेटरको प्रयोग गर्दा मफलर प्रयोग गर्ने।
भू-कम्प	नेपाल बिल्डिंग कोडको मापदण्ड अनुसार भवन निर्माण गर्ने।
फोहरमैला व्यवस्थापन	वैज्ञानिक फोहर व्यवस्थापन योजना तयार गरी लागू गर्ने; सेकेण्डरी कन्टेनरको व्यवस्था र आपतकालीन व्यवस्थापन योजना लागू।
यातायात सुरक्षा	सडक सुरक्षा योजना तयार गरेर, सडक चिन्हहरूको प्रयोग गर्ने, अफिस समयमा सवारीसाधन प्रयोग नगर्ने।
भूमिगत पानी दोहन	जल सतह माथि हुँदा भूमिगत पानी र अन्य अवस्थामा ट्यांकरको पानी प्रयोग गर्ने; पानीको पुनर्प्रयोगलाई प्राथमिकता देखिनेछ।
सामाजिक आर्थिक तथा सांस्कृतिक	न्यूनीकरणका उपायहरू
सामुदायिक स्वास्थ्य र सुरक्षा	कामदारको स्वास्थ्य परिक्षण; फोहर व्यवस्थापन; आयोजना क्षेत्रको सीमांकन; सडक सुरक्षा चिन्हहरूको प्रयोग; यातायात व्यवस्थापन योजना तयार गरी लागू गर्ने।
आवासीय क्षेत्रमा पर्ने प्रभाव	रात्रीकालीन समयमा निर्माण र संचालन नगर्ने; न्यून आवाज उत्सर्जन गर्ने जेनेरेटरको प्रयोग; प्रदुषण नियन्त्रण गर्न प्रदुषण व्यवस्थापन योजना तयार गरेर लागू गर्ने, गाडीको पार्किंगलाई व्यवस्थित तरिकाले संचालन गर्ने।
लैङ्गिक भेदभाव र बालश्रम	लैंगिक रूपमा कमजोरलाई काममा समान अवसर र ज्यालाको व्यवस्था, अपान्गमैत्री संरचना निर्माण र प्रयोग, बालश्रम निशेधित क्षेत्र घोषणा।
दुर्घटनाको जोखिम	सुरक्षा संकेतहरूको प्रयोग, भवनहरूको अवयवहरूको नियमित मर्मत सम्भार, सबै निकायसंगको समन्वयमा शान्ति सुरक्षाको व्यवस्थापन गर्ने, आकस्मिक अवस्था व्यवस्थापन योजना, पूर्वतयारी र कार्यविधि।
गुनासो व्यवस्थापन	गुनासो व्यवस्थापन संयन्त्रको गठन र कार्यान्वयन, ७ दिनमा गुनासो निवारण

प्रस्तावित आयोजनाले भौतिक, जैविक, सामाजिक-आर्थिक र सांस्कृतिक प्रभावहरूको न्यूनीकरण र सकारात्मक प्रभावहरूको अभिवृद्धि, तिनको अनुगमन र वातावरणीय परीक्षणको लागि वातावरणीय व्यवस्थापन योजना तयार गरेर लागू गर्नेछ।

वातावरणीय अनुगमन

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ३९ (१) अनुसार वन तथा वातावरण मन्त्रालयले वातावरणीय व्यवस्थापन कार्यको प्रगति अनुगमन गर्छ। वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ४५ (१) ले प्रस्तावाकलाई सम्बन्धित निकायहरूमा लेखा परिक्षण गरिएको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने र नियम ४५ (२) ले प्रभाव न्युनीकरणका उपायहरूको लागु भए नभएको अनुगमन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। कानूनमा व्यवस्था भए अनुरूप प्रस्तावकले प्रत्येक ६ महिनामा आयोजनाको वातावरणीय व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयनको अनुगमन गरेको प्रतिवेदन सम्बन्धीत निकायलाई बुझाउनेछ। अनुगमन गर्दा आयोजना निर्माण पूर्वको प्रारम्भिक अवस्थाको अनुगमन, निर्माणपूर्व र निर्माण चरणमा प्रभाव अनुगमन र नियमपालन अनुगमन गरी तीन चरणको अनुगमन गरिनेछ।

वातावरणीय परिक्षण

वातावरणीय अध्ययनको क्रममा पहिचान गरिएका भौतिक, जैविक र सामाजिक आर्थिक तथा सांस्कृतिक प्रभावहरूलाई सुझाइएका उपायहरूद्वारा प्रभावकारी रूपमा न्यूनीकरण भए नभएको यकिन गर्न वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा १२ मा भएको प्रावधान अनुसार आयोजना संचालनमा आएको ६ महिना भित्र सम्बन्धित मन्त्रालयले वातावरणीय परिक्षण गर्नेछ। यसरी प्रभाव न्यूनीकरण, अनुगमन र परिक्षण गर्नको लागि आयोजनाले कुल ने.रु. ३,१२३,०००/- बजेट छुट्याउनु पर्ने देखिन्छ।

निष्कर्ष

प्रस्तावित बहुउद्देशिय भवन आयोजना ५०८७.३७ व.मी. क्षेत्रमा कुल ११,८३२.५३ व.मी. Floor area रहने छ जुन कुल १० रोपनी क्षेत्रफलमा निर्माण गरिने छ। प्रस्तावित आयोजनाले यस प्रतिवेदनमा औल्याइएका प्रभावहरूलाई ध्यान राखेर ती प्रभावका न्यूनीकरणका उपायहरू कार्यान्वयन गरेमा र यसै प्रतिवेदनमा गरिएका प्रतिवद्धताहरू इमान्दारीता पूर्वक पालन गर्नेछ।

EXECUTIVE SUMMARY

Introduction

The proponent of the project is Signature Events P. Ltd. And the EIA report was prepared by Nepal Environmental and Scientific Services P. Ltd. A commercial building on 5087.37 m² area having floor area of 11832.53 m² was proposed and hence as per the provision of Environmental Protection Act, 2076 section 3 (1), Environment Protection Regulations, 2077 Rule 3 (1) and Section 3 (3) and Schedule 3 of Environment Protection Act, 2077 of Bagmati Province, EIA was conducted.

About the Project

The proposed project is located on Lalitpur Metropolitan-3, Pulchowk. The major project components of the project are underground parking, service apartments, office areas, conference and meeting halls, shops, banquet halls, gym and restaurants.

Existing Environment

Physical Environment

The project lies on the Gokarna Formation situated in Lower Himalayan region of mid Nepal. The project rests on the lucastraine and fluvial deposit of sandy carbonaceous soil, coarse aggregate and is also prone to seismic hazard. The project area is temperate and humid with PM₁₀ and PM_{2.5} being 120 µg/m³ and 40 µg/m³. The project area is proposed on the private land a boring is available for water. The land use of the project area is dominated by residential area being 85% and has black topped road for accessibility.

Biological Environment

The project is proposed on the private land in the residential area and hence there are no vegetations in the project area.

Socio-economic and Cultural Environment

Location	Pulchowk	
Address	Lalitpur Metropolitan -3	
Households	3528	
Average Household Size	4.2	
Sex ratio	95.69	
Religion and Ethnicity	Hindu, Buddhist, Newar	
Religious and Cultural Sitesc	Ashok Stupa, Aksheshwar Mahabihar, Raksheshwar Mahabihar, Bajrayogini Devi Mandir, Dhananjayashwar Mahadev, Rato Machhindranath, Hasapota Ganesh, Yulakhel dhoma, falchaa, Baahasi Dhwa	
Festivals	Dashain, Tihar, Buddha Jayanti, Rato Machhindranath, Gajjatra	
Literacy Rate	87.37%	
Educational Institutions	Basic	19
	Secondary	8
	Higher Secondary	2

	Technical School	2
Health and Sanitation	Status	Hospital and Health Post
	Drinking water	Piped Drinking water
	Sanitation	99.8% Household has toilet
	Waste Management	Lalitpur Metropolitan
Health Institute	3 hospital	
Bank and Financial Institutions	Bank	6
	Finance	2
	Multipurpose Cooperative	6
	Cooperatives	22
	Government Office	30
	NGOs	52
Marginalised Group	No	
Industries	Hotel and Cafe	75
Infrastructure	Transportation	Sajha Petrol Pump
	Energy	Yes
	Communication	District Post Office
	Drinking Water	Yes
	Market	3 Shopping Malls
Accessibility	Black topped roads	
Public facilities	School, Hospital, Transportation, Roads, energy, Electricity, Post Office, Petrol Pump	
Market	3 shopping malls	

Environmental Impacts

Beneficial Impacts

Construction Phase	Operation Phase
Opportunity of land development	Greenery Maintenance
Infrastructure development	Local benefit through CSP
Employment Opportunities	Employment Opportunities
Local Business boom	Increase in land Price
Increase in land Price	Improved royalty collection
Improved Skills	Improved facility to locals

Adverse Impacts

Construction Phase (Physical)	Operation Phase (Physical)
Air, water, noise and soil pollution	Air, water, noise and soil pollution
Visual Impacts	Decreased water table level
Natural and anthropogenic disaster	Increased demand of energy
Pressure on sewer lines	Impact due to solid and liquid waste
Increased demand of energy	Impact due to increased traffic
Impact due to land subsidence	Impact due to increased demand and reduced water quality
Impact on land use	
Impact due to solid and liquid waste	

Impact due to excavated soil	
Impact due to storage of materials	
Impact due to increased traffic	
Impact due to increased demand and reduced water quality	
Construction Phase (Socio-economic and cultural)	Operation Phase (Socio-economic and cultural)
Issues related to child labor, gender and disability	Issues on management of the project
Issues of community health and safety	Impact due to increased urbanisation
Impact on residential areas	Labor and sexual discrimination
Occupational health and safety impacts	Chance of accidents
Impacts due to risk of accidents	
Impact due to peace and security	

Mitigation Measures

Physical Impacts	Mitigation Measures
Air, water, noise and soil pollution	Equipment and machineries to follow the GoN emission standard
	Waste Management Plan will be prepared and applied
	Waste generated will follow 3 R (Reduce, Reuse and recycle) and the liquid waste will be treated in the Effluent treatment plant before disposal
	Prohibition of work at night and honking in the worksite
	Use of muffler around the generator to prevent noise and vibration
Seismicity	The building will be constructed in line and following the provision/standard set by Nepal Building Code.
Impact due to solid and liquid waste	Scientific waste management and handling will be practised as per the waste management plan; provision of the secondary container will be made for spillable liquid and hazardous waste and an emergency response plan will be made and implemented
Impact due to increased traffic	Traffic safety plan will be prepared and implemented that includes use of the traffic signals, prohibition of the construction and haulage vehicles use during the peak office time
Impact due to Groundwater Extraction	Minimise the use of boring specially during the dry season, prioritise the commercial water use, minimise the use of water and reuse wherever possible
Socio-economic	Mitigation Measures
Issues of community health and safety	Regular health checkup of the employee, waste management in cooperation with the local government, delineation of the project area during the construction and operation, use of the road signals, traffic management plan to prepare and implement
Impact on residential areas	Prohibition of the construction work at night, use of the low noise generating equipment, waste management plan to enforce robustly, no parking on the road and minimise the congestion on the street
Issues related to child labor, gender	Prioritise and no discrimination to disabled and women on the job, same job same wage, declaration of child labor prohibited area

and disability	
Impacts due to risk of accidents	Installation of the safety signages, regular maintenance of the buildings and the accessories, peace and order through coordination with the local peace keeping force, emergency response plan to prepare and implement
Grievance Management	Preparation and implementation of the Grievance redressal mechanism , grievance to be addressed within 7 days of registration

The project will prepare and implement an Environmental Management Plan for the mitigation of the adverse environmental impacts and enhancement of the beneficial environmental impacts.

Environmental Monitoring

As per the provision made on Bagmati Province Environment Protection Act, 2076, Ministry of Forests and Environment will monitor the environmental performance of the project. As per the Rule 45 (1) of Environment Protection Regulation, 2077, proponent will submit the self audit report every 6 months and the ministry will monitor it. The monitoring will be baseline monitoring, impact monitoring and the compliance monitoring.

Environment Audit

Ministry of Forests and Environment will audit the environmental performance and compliance of the environmental parameters set in the Environmental Impact Assessment report. The audit will be conducted within 6 months after the project goes into operation. The total allocated cost of the environmental mitigation, monitoring and audit comes out to be NRs.3,123,000.

Conclusions

The proposed project will be constructed in 5087.37 m² (10 ropani) land with total floor area of 11,832.53 m². Change in land use, pressure on the existing infrastructure and services, issues of pollution, waster management and grievance handling are the major impacts due to the project and the mitigation measures for the same has been proposed. It is therefore, the commitment of the proponent that the proponent will follow all the existing laws of the land, mitigate the adverse impacts and enhance the beneficial impacts. The proponent also comits that any unseen impacts that may arise during any stage of the project construction and operation shall be addressed.

संक्षिप्त शब्दावली

°से	डिग्री सेल्सियस
%	प्रतिशत
कि.मि.	किलोमिटर
कि.नं.	कित्ता नम्बर
के.जी.	किलोग्राम
के.भी.ए.	किलो भोल्ट एम्पियर
घ.मि.	घनमिटर
प्रा.लि.	प्राइभेट लिमिटेड
बि.स.	बिक्रम सम्बत्
मी.	मिटर
व.कि.मी.	वर्ग किलोमिटर
व.मी.	वर्ग मिटर
नं	नम्बर
ने.रू.	नेपाली रुपैयाँ
से.मी.	सेन्टिमिटर
µg	Microgram
CBS	Central Bureau of Statistics
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
CO	Carbonmonoxide
dBA	Decibels A
DO	Dissolved Oxygen
GIS	Geographic Information System
IUCN	International Union for Conservation of Nature
m/s	Meters per Second
NTU	Nephelometric Turbidity unit
NPWC	National Park and Wildlife Conservation
PM	Particulate Matters
Ppm	Parts per million
rpm	Rotations per Minute
TSS	Total Suspended Solids

कार्यकारी सारांश

संक्षिप्त शब्दावली

नेपाली कार्यकारी सारांश..... I

EXECUTIVE SUMMARY VI

संक्षिप्त शब्दावली..... X

विषय सूची XI

परिच्छेद १ :प्रतिवेदन तयार गर्ने व्यक्तिको वा संस्थाको नाम र ठेगाना..... १

१.१ प्रस्तावकको पूरा नाम र ठेगाना १

१.२ प्रामर्शदाताको नाम र ठेगाना..... १

१.३ वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको औचित्य १

१.४ वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको उद्देश्य २

१.५ अध्ययनको सीमा तथा सम्बन्धित अन्य कुरा २

परिच्छेद २: प्रस्तावको परिचय ३

२.१. भूमिका..... ३

२.२ प्रस्तावको विवरण..... ३

२.२.१ अवस्थिति र पहुँच ४

२.२.२ संरचनाको जानकारी र अवयव..... ५

२.२.३. आयोजना सम्बन्धी क्रियाकलाप ७

२.३ निर्माण योजना ७

२.३.१ आवश्यक जग्गाको क्षेत्रफल ८

२.३.२ जग्गाको प्रकार..... ८

२.४ प्रस्ताव आयोजनाको लागि आवश्यकता ८

२.४.१ आवश्यक जनशक्ति ८

२.४.२ निर्माण सामग्री र परिमाण स्रोत ८

२.४.३. निर्माण तालिका..... ९

२.४.४. प्रयोग हुने प्रविधि..... ९

२.४.५. सम्बन्धित सहायक संरचनाहरू ९

परिच्छेद ३: प्रतिवेदन तयार गर्दा अपनाइएको विधि.....	१३
३.१ सम्बन्धित प्रकाशित वा अप्रकाशित सामग्री/प्रतिवेदनको पुनरावलोकन.....	१३
३.२ प्रस्तावको प्रभाव क्षेत्र निर्धारण (प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष)	१३
३.३ प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रको नक्साको अध्ययन तथा विश्लेषण	१३
३.४ चेकलिष्ट/म्याष्ट्रिक्स तथा प्रश्नावलीको निर्माण गरी आवश्यक तथ्याङ्कको सङ्कलन.....	१३
३.५ स्थलगत अध्ययन.....	१३
३.६ प्राप्त तथ्याङ्कको विश्लेषण	१४
३.६.१ भौतिक वातावरण	१४
३.६.२. जैविक वातावरण	१४
३.६.३. सामाजिक—आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण	१४
३.७. प्रभावको पहिचान, आँकलन तथा उल्लेखनीय प्रभावको मूल्याङ्कन गर्दा अपनाइएको...	१४
३.७.१. प्रभावहरूको पहिचान.....	१४
३.७.२ प्रभावहरूको आँकलन.....	१५
३.७.३ प्रभावहरूको मूल्याङ्कन	१५
३.८ मस्यौदा प्रतिवेदनको तयारी.....	१५
३.९ सार्वजनिक परामर्श, छलफल, अन्तरक्रिया र सुनुवाई.....	१६
३.१० सार्वजनिक सूचना तथा सूचना सम्प्रेषण र सुझाव सङ्कलन.....	१६
३.११ सुझाव समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदनको तयारी.....	१६
परिच्छेद ४: प्रस्तावसँग सम्बन्धित नीति, कानून तथा मापदण्ड.....	१७
परिच्छेद ५: विद्यमान वातावरणीय अवस्था.....	२४
५.१. भौतिक वातावरण	२४
५.१.१. भू-उपयोग.....	२४
५.१.२. भूगर्भ	२४
५.१.३. जल तथा मौसम	२४
५.१.४. वायु, जल तथा ध्वनिको गुणस्तर.....	२५
५.२. जैविक वातावरण.....	२६
५.२.१ आयोजना क्षेत्रको वनस्पतिको विवरण	२६
५.२.२ वनस्पतिको सूची	२६
५.२.३ वन्यजन्तुको सूची.....	२७
५.३ सामाजिक—आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण	२७

परिच्छेद ६: प्रस्तावको विकल्प विश्लेषण.....	३०
परिच्छेद ७ : प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्ने प्रभाव तथा संरक्षण उपाय	३३
७.१ सकारात्मक प्रभाव.....	३३
७.१.१ निर्माण चरण.....	३३
७.२ नकारात्मक प्रभाव	३७
७.२.१ निर्माण चरण.....	३७
७.२.२ सञ्चालन चरण.....	४२
परिच्छेद ८ : अनुकूल प्रभाव अधिकतम अभिवृद्धि गर्ने तथा प्रतिकूल प्रभाव न्यून गर्ने उपाय.....	५६
८.१ प्रभाव अभिवृद्धि र न्यूनीकरणका उपायहरू.....	५६
परिच्छेद ९ : वातावरणीय अनुगमन.....	८०
परिच्छेद १०: वातावरणीय परीक्षण	८९
१०.१ वातावरणीय परीक्षण.....	८९
१०.२ वातावरणीय परीक्षणमा संलग्न पक्ष	८९
१०.३ स्वेच्छिक वा बाध्यकारी परीक्षणको लागि संलग्न पक्ष वा संस्था.....	८९
१०.४ वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा.....	८९
१०.५ वातावरणीय व्यवस्थापन लागत	९३
परिच्छेद ११: निष्कर्ष र प्रतिबद्धता	९४
११.१ अध्ययनको निष्कर्ष.....	९४
११.२ प्रतिबद्धता.....	९४
१२. सन्दर्भ सामाग्री.....	९६
१४: वातावरणीय व्यवस्थापन योजना.....	९७

१.१ प्रस्तावकको पूरा नाम र ठेगाना

प्रस्तावित सिग्नेचर प्लाटीनम टावर आयोजनाको प्रस्तावक सिग्नेचर इभेन्ट्स प्राइभेट लिमिटेड रहेको छ। प्रस्तावकको पूरा नाम र ठेगाना निम्नानुसार रहेको छ। यस कम्पनीको विस्तृत विवरण अनुसूची १.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

सिग्नेचर इभेन्ट्स प्रा. लि.

पुल्चोक, ललितपुर महानगरपालिका वडा नं. ३, नेपाल

फोन नं. : ९८०१२३४७१२

इमेल: signatureplatinumpltd@gmail.com

१.२ परामर्शदाताको नाम र ठेगाना

यस आयोजनाको परामर्शदाता नेपाल इन्भाईरोन्मेन्टल एण्ड साईन्टिफिक सर्भिसेस प्रा. लि. रहेको छ। परामर्शदाताहरूको नाम र ठेगाना निम्नानुसार रहेका छन्।

नेपाल इन्भाईरोन्मेन्टल एण्ड साईन्टिफिक सर्भिसेस प्रा.लि.

जितजंग मार्ग— २६, थापाथली, काठमाण्डौ, नेपाल

पोष्ट बक्स नं. : ७३०१

फोन नं. : ०१—५३४४९८९, ५३४९००१

इमेल: info@nesspl.com.np; वेब: www.nesspl.com.np

१.३ वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको औचित्य

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ३ को उपदफा १ तथा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ३ को उप—नियम १ र बागमती प्रदेशको वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७ को दफा ३ को उपदफा (३) र अनुसूची ३ अनुसार अनुसार प्रस्तावित आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन गर्नुपर्ने हुन्छ। संघिय नियमावली र प्रादेशिक ऐनको अनुसूची ३ को खण्ड ड) आवास भवन तथा बस्ती विकास र शहरी विकास क्षेत्र अन्तर्गत १) १०,००० वर्ग मिटर क्षेत्रफल भन्दा बढीको Built-up Area वा Floor Area भएको आवासीय, व्यवसायिक वा आवासीय र व्यवसायिक दुवै प्रकृति भएको संयुक्त भवन निर्माण गर्दा त्यस आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने हुन्छ भनी उल्लेख गरिएको छ। प्रस्तावकद्वारा ५०८७.३७ वर्ग मिटर क्षेत्रमा कूल Floor Area ११,८३२.५३ वर्ग मिटर भएको सिग्नेचर प्लाटीनम टावर निर्माण गर्न लागेको हुँदा यस आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन गर्नु परेको हो। आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन गर्दा बि.सं. २०७८/०५/३१ मा क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन र कार्यसूची तयार गरी स्वीकृत समेत गरिएको थियो जसको पत्र अनुसूची १.२ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

१.४ वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको उद्देश्य

सिग्नेचर प्लाटीनम टावरको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययनको मुख्य उद्देश्य प्रस्तावित आयोजनाको विस्तृत वातावरणीय मूल्याङ्कन गरी सम्भावित महत्वपूर्ण वातावरणीय प्रभाव र जोखिमहरू पहिचान गरी आयोजनाको दिगो विकासका लागि पहिचान गरिएका प्रतिकूल प्रभावहरूलाई न्यूनीकरण वा कम गर्न उपयुक्त उपायहरूको सुझाव दिई आयोजनालाई वातावरण मैत्री रूपमा कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुर्याउनु हो। वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको विशिष्ट उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन्।

- आयोजना क्षेत्रको भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा साँस्कृतिक आधारभूत अवस्थाको जानकारी सङ्कलन गर्नु,
- प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा प्रभावित क्षेत्रहरूमा परिमाण, सीमा र अवधिका हिसाबले अनुकूल तथा प्रतिकूल वातावरणीय प्रभावहरूको पहिचान, अनुमान र आङ्कलन गर्नु,
- सम्भावित प्रतिकूल प्रभावहरूका लागि उपयुक्त, व्यवहारिक तथा न्यूनीकरण उपायहरूको सुझाव दिनु,
- सार्वजनिक परामर्श तथा सहभागिता कार्यक्रमहरू मार्फत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययनको बारे विभिन्न सरोकारवालाहरूलाई जानकारी दिनु तथा वातावरण व्यवस्थापन योजनामा उनीहरूको सान्दर्भिक चिन्ता र मुद्दाहरू समावेश गर्नु,
- वातावरणीय कार्य योजनाका साथै प्रभावकारी अनुगमन तथा वातावरणीय परीक्षण तयार गर्नु,
- प्रस्तावित आयोजना कार्यान्वयनको लागि वातावरणीय नियम र सर्तहरू राखेर निर्णयकर्ताहरूलाई निर्णय लिन सहयोग पुर्याउनु हो।

१.५ अध्ययनको सीमा तथा सम्बन्धित अन्य कुरा

यस अध्ययनले सिग्नेचर प्लाटीनम टावरको पूर्वाधार विकास, निर्माण र सञ्चालनसँग सम्बन्धित समग्र प्रभावको सम्बन्धमा मात्र सम्बोधन गरेको छ। यस अध्ययनको सीमा आयोजनाद्वारा निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा प्रस्तावित क्षेत्रको स्थानीय भौतिक, जैविक, सामाजिक—आर्थिक तथा साँस्कृतिक वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभाव र त्यस्ता प्रभावहरूको अनुकूल र न्यूनीकरणका उपायहरू पहिचान गरी सुझाव दिनु रहेको छ। यस बाहेक सो क्षेत्रमा अन्य कारणबाट हुने वातावरणीय र सामाजिक प्रभावहरू यस अध्ययनले समावेश गरेको छैन।

२.१. भूमिका

ललितपुर जिल्ला, ललितपुर म.न.पा. वडा नं. ३ स्थित नेपाल राष्ट्रिय भूतपूर्व सैनिक संघको नाममा दर्ता श्रेष्ठा कायम रहेको कि.नं. १८३ र १८५ को जग्गामा व्यापारिक भवन निर्माण गर्ने सम्बन्धमा मिति २०७५/१०/२ मा नेपाल राष्ट्रिय भूतपूर्व सैनिक संघ र सिग्नेचर प्लाटिनम टावर प्रा.लि. र कृति हाउजिङ्ग प्रा.लि. बीच सम्झौता भएको थियो। सिग्नेचर प्लाटिनम टावर नामक व्यापारिक भवन परियोजना निर्माण सम्बन्धमा दुईवटा कम्पनीको नामवाट वैकिङ्ग कर्जा कारोवार समेत गर्न असहज भएको हुँदा दुवै कम्पनीको संयुक्त लगानीमा मिति २०७७/६/२ मा सिग्नेचर एण्ड कृति प्लाटिनम टावर प्रा.लि. नामक कम्पनी संस्थापना गरिएको थियो।

कृति हाउजिङ्ग प्रा.लि.ले उक्त परियोजनामा थप लगानी नगर्ने भएको हुँदा सिग्नेचर एण्ड कृति प्लाटिनम टावर प्रा.लि. मा कृति हाउजिङ्ग प्रा.लि.को नाममा रहेको सम्पूर्ण शेयर मिति २०७९/११/२८ मा सिग्नेचर प्लाटिनम टावर प्रा.लि.ले खरिद गरेको र पुरक सम्झौता, २०७५ र २०७८ को हैसियतले कृति हाउजिङ्ग प्रा.लि.लाई परियोजना माथि प्राप्त सम्पूर्ण अधिकार, कर्तव्य, दायित्व तथा भोगाधिकार समेत सिग्नेचर प्लाटिनम टावर प्रा.लि.लाई हस्तान्तरण गरि दिएको थियो। सो शेयर खरिदबिक्री पश्चात सिग्नेचर एण्ड कृति प्लाटिनम टावर प्रा.लि. मा सिग्नेचर प्लाटिनम टावर प्रा.लि.को पुर्ण स्वामित्व कायम भएको थियो। शेयर खरिदबिक्री पश्चात सिग्नेचर एण्ड कृति प्लाटिनम टावर प्रा.लि. नाममा कृतिको नाम राख्न उपयुक्त नभएकोले श्री कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालय, त्रिपुरेश्वरको मिति २०८०/३/१८ को पत्र अनुसार साविक सिग्नेचर एण्ड कृति प्लाटिनम टावर प्रा.लि. को नाम परिवर्तन भई हाल सिग्नेचर इन्भेष्ट्स प्रा.लि. कायम भएको हुँदा प्रस्तावकको रूपमा उल्लेख गरिएको छ।

२.२. प्रस्तावको विवरण

प्रस्तावित आयोजना बागमती प्रदेश, ललितपुर जिल्ला, ललितपुर महानगरपालिका वडा नं. ३, पुलचोकमा अवस्थित छ। बागमती पुल (काठमाण्डौ—ललितपुरको पुल) बाट दक्षिणतर्फ करिब १.८ कि.मि. र त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलबाट करिब ७.५ कि.मि. दुरीमा अवस्थित यस आयोजना व्यवसायिक क्षेत्रमा अवस्थित छ। यस बहुदेशीय व्यवसायिक भवनमा सर्भिस अपार्टमेन्ट, कार्यालय कक्षहरू, बैठक कक्षहरू, व्यावसायिक पसल कवलहरू, ब्याङ्केट हल, व्यायामशाला तथा खाना—खाजा रेष्टुरेन्ट रहनेछन् जसको विस्तृत विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ।

- गाडी तथा मोटरसाइकल पार्किङ्ग क्षेत्र माथिल्लो तथा तल्लो भूमिगत तल्लामा हुनेछ।
- विभिन्न क्षमता भएको ३ वटा ब्याङ्केट हल: पहिलो हलको क्षमता— २१६, दोस्रो हलको क्षमता— १२८ तथा तेस्रो हलको क्षमता— २२४ भुईँ तल्लामा रहने छन्। प्रत्येक हल करिब ३५० वर्ग मिटरका हुनेछन्। ब्याङ्केट हलसँगै भान्सा घर पनि रहनेछ।
- विभिन्न आकारका ३ वटा विशिष्ट कक्षहरू पनि भुईँ तल्लामा रहनेछन्।

- श्रव्यदृश्य प्रविधि भएको हल आवश्यकता अनुसार भुई तल्लामा बन्नेछ।
- समारोह कक्षहरु आवश्यकता अनुसार भुई तल्लामा बन्नेछन्।
- कार्यालय कक्षहरु, बैठक कक्षहरु तथा व्यावसायिक पसल कवलहरु पहिलो देखि तेस्रो तल्लामा रहनेछन्।
- चौथो देखि छैटौ तल्लामा सर्भिस अपार्टमेन्ट रहने छन्। सर्भिस अपार्टमेन्टको हरेक तल्लामा ३ वटा एक बेडरुम अपार्टमेन्ट, २ वटा स्टुडियो अपार्टमेन्ट तथा ५ वटा एक बेडरुम कोठा हुनेछन्।
- सातौ तल्लामा खानाखाजा, बहुव्यञ्जन रेष्टुरेन्ट तथा व्यायामशाला रहनेछन्।

२.२.१ अवस्थिति र पहुँच

प्रस्तावित आयोजना बागमती प्रदेश, ललितपुर जिल्ला, ललितपुर महानगरपालिका वडा नं. ३, पुलचोकमा अवस्थित छ र यो स्थान बागमती पुल (काठमाण्डौ—ललितपुरको पुल) बाट दक्षिण तर्फ करिब १.८ कि. मि. मा पर्दछ भने त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल बाट करिब ७.५ कि.मि. को दूरी तथा रिङ्गरोडबाट करिब १.३ कि. मि. को दूरीमा छ।

चित्र नं. २.१: आयोजना स्थलको नक्सा

२२.२. संरचनाको जानकारी र अवयव

प्रस्तावित आयोजनाको संरचना तथा अवयवहरूको जानकारी तालिका २.१ मा र आयोजनाको अवयव देखाउने नक्शा अनुसूची २.१ मा समावेश गरिएको छ।

तालिका नं २.१: सिग्नेचर प्लाटीनम टावर, ललितपुरको मुख्य विशेषताहरू

विषय	विवरण
कम्पनीको नाम	सिग्नेचर इन्भेन्ट्स प्रा. लि.
ठेगाना	पुल्चोक, ललितपुर महानगरपालिका वडा नं ३, ललितपुर, नेपाल
आयोजनाको नाम	सिग्नेचर प्लाटीनम टावर
ठेगाना	
भौगोलिक ठेगाना	आक्षांश— २७.६७८९०९ उत्तर देशान्तर - ८५.३१३६७३ पूर्व
प्रदेश	बागमती
जिल्ला	ललितपुर
नगरपालिका	ललितपुर महानगरपालिका
वडा नं	३
प्लट नं	१८३ र १८५
आयोजनाका अवयवहरू	सर्भिस अपार्टमेन्ट : ३० वटा अपार्टमेन्ट, हरेक तल्लामा १० वटा (कूल—९ वटा एक बेडरुम अपार्टमेन्ट, ६ वटा स्टुडियो अपार्टमेन्ट तथा १५ वटा एक बेडरुम कोठा), कार्यालय कक्षहरू, बैठक कक्षहरू, व्यावसायिक पसल कवलहरू, ब्याङ्केट हलहरू ३ वटा क्रमश २१६, १२८ तथा २२४ क्षमता भएको, विशिष्ट कक्षहरू ३ वटा, खाना—खाजा बहु—व्यञ्जन रेष्टुरेन्ट, व्यायामशाला तथा पार्किङ्ग क्षेत्र
कूल तल्ला	१० (भूमिगत तल्ला — २, भुईतल्ला — १ तथा माथिल्लो तल्ला —७)
भवनको उचाई	२९.०५ मिटर
हरेक तल्लाका अवयव तथा सुविधाहरूको विवरण	
भूमिगत तल्लो तल्ला	मोटरसाइकल पार्किङ्ग
भूमिगत माथिल्लो तल्ला	सर्भिस अपार्टमेन्ट व्यवस्थापन कार्यालय तथा गाडी पार्किङ्ग
भुई तल्ला	समारोह हल/ब्याङ्केट हल—३, विशिष्ट कक्षहरू—३ वटा, भान्साघर तथा भण्डार कक्ष
पहिलो तल्ला	कार्यालय कक्षहरू, बैठक कक्षहरू तथा व्यावसायिक पसल कवलहरू
दोस्रो तल्ला	कार्यालय कक्षहरू, बैठक कक्षहरू तथा व्यावसायिक पसल कवलहरू
तेस्रो तल्ला	कार्यालय कक्षहरू, बैठक कक्षहरू तथा व्यावसायिक पसल कवलहरू
चौथो तल्ला	१० वटा अपार्टमेन्ट: ३ वटा एक बेडरुम अपार्टमेन्ट, २ वटा स्टुडियो

विषय	विवरण
	अपार्टमेन्ट तथा ५ वटा एक बेडरुम कोठा
पाचौँ तल्ला	१० वटा अपार्टमेन्ट: ३ वटा एक बेडरुम अपार्टमेन्ट, २ वटा स्टुडियो अपार्टमेन्ट तथा ५ वटा एक बेडरुम कोठा
छैटौँ तल्ला	१० वटा अपार्टमेन्ट: ३ वटा एक बेडरुम अपार्टमेन्ट, २ वटा स्टुडियो अपार्टमेन्ट तथा ५ वटा एक बेडरुम कोठा
सातौँ तल्ला	खाना—खाजा, बहु व्यञ्जन रेष्टुरेन्ट तथा व्यायामशाला
जग्गाको विवरण	
कूल प्लट क्षेत्र	५०८७.३७ वर्ग मिटर
अधिकतम भूमि कभरेज	२५४३.६९ वर्ग मि. (५०%)
भूई क्षेत्र अनुपात	२
कुल भूई क्षेत्र	११,८३२.५३ वर्ग मिटर
खुल्ला क्षेत्र, आन्तरिक सडक सञ्जाल तथा खुल्ला क्षेत्रहरू	२५४३.६९ वर्ग मिटर (५०%)
हरित क्षेत्र	भवनको वरिपरि ३ मिटर
भवनसँग सम्बन्धित अन्य सहायक संरचनाहरूको विवरण	
पानी आपूर्ति सञ्जाल	पानीको माग निर्माण चरणमा अनुमानित माग— २० हजार लिटर प्रति दिन सञ्चालन चरणमा अनुमानित माग— १,२४,२७५ हजार लिटर प्रति दिन स्रोतहरू बोरिङ तथा ट्याङ्करको पानी र वर्षाको पानी सङ्कलन भण्डारण क्षमता आयोजनाको आँगनमा: शुद्धिकरण पूर्व भरिने पानी ट्याङ्की, क्षमता— ९० हजार लिटर, शुद्धिकरण पश्चात भरिने पानी ट्याङ्की, क्षमता— ९० हजार लिटर, अपत्कालिन पानी ट्याङ्की— १०० हजार लिटर भवनको छतमा: पानी ट्याङ्की— २५ हजार लिटर
फोहर पानी प्रशोधन केन्द्र	दैनिक ५० हजार लिटर फोहर पानी प्रशोधन गर्न सक्ने क्षमता भएको फोहर पानी प्रशोधन केन्द्र आयोजना निर्माण क्षेत्रमा रहने
आगलागी नियन्त्रण प्रणाली	बाह्य अग्नि नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक अग्नि नियन्त्रण प्रणाली, अग्नि नियन्त्रण यन्त्र, आगो लागेको सूचना दिने यन्त्र, धुवाँ पत्ता लगाउने यन्त्र तथा स्प्रिन्क्लर
विद्युत प्रणाली	छुट्टै ट्रान्सफर्मरद्वारा ८०० के.भि.ए. को ३ फेज लाइन आपूर्ति गरिने, डिजेल जेनेरेटर ७५० के.भि.ए. (२५० के.भि.ए. को ३ वटा), ६० के.भि.ए. को जगेडा जेनेरेटर

विषय	विवरण
पार्किङ्ग प्रणाली	भूमिगत पार्किङ्ग तल्लो भूमिगत क्षेत्र— मोटरसाइकल: १३७ वटा माथिल्लो भूमिगत क्षेत्र— गाडी: एकल— ११३ वटा तथा दोहोरो पार्किङ्ग— २०१ वटा
कूल आयोजना लागत	ने. रु. एक अर्ब पैँतीस करोड
कार्यान्वयन अवधि	निर्माण सुरु भए पश्चातको ३६ महिनामा

श्रोत: विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन, २०१८

२.२.३. आयोजना सम्बन्धी क्रियाकलाप

निर्माण पूर्व

- जग्गा लिज/कारार सम्झौता ।
- विस्तृत आयोजना डिजाइन ।
- वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन तथा प्रतिवेदनको तयारी ।
- स्थानीय/सरोकारवालाहरूलाई आयोजना बारे जानकारी दिने ।
- आयोजना क्षेत्रभित्र असम्बन्धित व्यक्तिको अनाधिकृत प्रवेश रोक्न साथै आयोजना निर्माण चरणमा छेउछाउका संरचना समुदायहरूलाई प्रभाव नपार्न सो क्षेत्रलाई घेरा लगाउने ।
- आयोजना क्षेत्र भित्र निर्माणका लागि चाहिने विद्युत प्रणाली जडान गर्ने ।
- आयोजना क्षेत्र वरिपरिको यातायात व्यवस्थापन गर्ने ।

निर्माण चरण

- श्रम शिविर तथा कामदारका लागि चाहिने आधारभूत सुविधा तयार गर्ने ।
- भवन निर्माणको चरणमा माटो उत्खनन् तथा उचित व्यवस्थापन गर्न ठेक्काको आव्हान गर्ने ।
- निर्माण व्यवसायीद्वारा वातावरणमैत्री रूपमा काम भए/नभएको निरीक्षण गर्ने ।
- आयोजनाको निर्माण र सञ्चालन स्वीकृत डिजाइन तथा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार भवन निर्माण अघि बढाउने ।

सञ्चालन तथा मर्मत संभार चरण

- आयोजनाको उद्देश्य अनुसार भवनका विभिन्न अवयवहरूलाई कम्पनी आफैँ सञ्चालन वा विभिन्न व्यक्ति, कम्पनी वा संस्थालाई भाडामा दिने ।
- भवनको मर्मत संभारका लागि प्रस्तावक आफैँ वा भाडामा बस्ने व्यक्ति, कम्पनी वा संस्थालाई लिज सम्झौता गरी जिम्मा दिने ।

२.३ निर्माण योजना

प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण पूर्वका सम्पूर्ण क्रियाकलाप तथा पूर्व तयारी सम्पन्न गरी निर्माण चरण थालनीको मिति देखि ३६ महिना भित्र निर्माण कार्य सम्पन्न गर्ने प्रस्तावकको योजना रहेको छ ।

२.३.१ आवश्यक जग्गाको क्षेत्रफल

ललितपुर महानगरपालिका वडा नं ३ (क) मा पर्ने कि. नं. १८३ को क्षेत्रफल ६-०-०-० (६ रोपनी) र ऐ.ऐ. मा पर्ने कि. नं. १८५ को क्षेत्रफल ४-०-०-० (चार रोपनी) समेत जम्मा क्षेत्रफल १०-०-०-० (दश रोपनी मात्र) जग्गामा आयोजनाको निर्माण हुन लागेको हो।

२.३.२ जग्गाको प्रकार

प्रस्तावित आयोजनाका लागि प्रयोग हुने जग्गा नेपाल राष्ट्रिय भूतपूर्व सैनिक संघको नाममा रहेको छ। सो जग्गा नेपाल राष्ट्रिय भूतपूर्व सैनिक संघद्वारा सिग्नेचर प्लाटीनम टावर प्रा. लि. तथा कृति हाउजिङ प्रा. लि. लाई व्यावसायिक भवन निर्माण गर्न (३+१) गरी ४ वर्ष र सञ्चालन गर्न ३० वर्ष अवधिका लागि बि.स. २०७५ सालमा लिज सम्झौता गरी प्रदान गरेको छ (अनुसूची २.२)।

२.४ प्रस्ताव आयोजनाको लागि आवश्यकता

२.४.१ आवश्यक जनशक्ति

यो आयोजना निर्माणको क्रममा कूल १०० दक्ष जनशक्ति (३३६,००० घण्टा) तथा ४०० अदक्ष (२,०१६,००० घण्टा) जनशक्ति कामको प्रकृति अनुसार आवश्यकता पर्नेछ। त्यस्तै आयोजना सञ्चालनको क्रममा कूल २०० कर्मचारीको आवश्यकता पर्नेछ। आयोजनालाई आवश्यक पर्ने जनशक्ति यथासम्भव स्थानीय स्तरबाटै पूर्ति गरिनेछ। स्थानीय स्तरबाट उपलब्ध हुन नसकेका जनशक्तिलाई प्रभावित वडा, प्रभावित स्थानीय निकाय, स्थानीय तह, प्रभावित जिल्लाको प्राथमिकताको आधारमा नियुक्ति गरिनेछ।

२.४.२ निर्माण सामग्री र परिमाण स्रोत

यस आयोजनाको निर्माणको लागि चाहिने अनुमानित निर्माण सामग्रीको विवरण तालिका २.२ मा देखाइएको छ।

तालिका २.२: आवश्यक निर्माण सामग्री

क्रस	निर्माण सामग्री	अनुमानित परिमाण	एकाइ	स्रोत/बजार
१	सिमेन्ट	११८,०००	बोरा	स्थानीय
२	स्टील	९५०	मेट्रिक टन	स्थानीय
३	बालुवा	९,५००	घन मिटर	स्थानीय
४	ईटा/ब्लक	१,०५०,०००	संख्या	स्थानीय
५	ठूलो छाप्ने ढुङ्गा	३,४००	वर्ग मिटर	स्थानीय
	सानो छाप्ने ढुङ्गा	३,३००	वर्ग मिटर	स्थानीय
६	काठ	१०	घन मिटर	स्थानीय

श्रोत: लागत अनुमान, २०१८

२.४.३. निर्माण तालिका

यो आयोजनाको निर्माण अवधि ३ वर्ष कायम गरिएको छ।

२.४.४. प्रयोग हुने प्रविधि

यस औद्योगिक क्षेत्रको निर्माण गर्दा अपाङ्गमैत्री र वातावरणमैत्री प्रविधिको प्रयोग हुनेछ।

२.४.५. सम्बन्धित सहायक संरचनाहरू

यस व्यावसायिक भवनमा सर्भिस अपार्टमेन्ट, कार्यालय कक्षहरू, बैठक कक्षहरू, व्यावसायिक पसल कवचहरू, ब्याङ्केट हल, व्यायामशाला तथा खानाखाजा/बहुव्यञ्जन रेष्टुरेन्ट रहनेछन्। आयोजनासँग सम्बन्धित सुविधाहरूको संक्षिप्त विवरण यस प्रकार रहेको छ।

क) आयोजना निर्माण चरणमा आवश्यक पर्ने ऊर्जा र सोको किसिम

यस आयोजनाको सञ्चालनका लागि चाहिने विद्युत नेपाल विद्युत प्राधिकरण मार्फत ८०० के.भि.ए. को ३ फेज लाइन छुट्टै ट्रान्सफर्मरबाट जडान गरिनेछ। निर्माण चरणको लागि आवश्यक परेको खण्डमा डिजेल जेनेरेटरको प्रयोग गरिनेछ। आयोजनामा २५० के.भि.ए. को ३ वटा जेनेरेटरका साथसाथै आपत्कालिन प्रयोगको लागि ६० के.भि.ए. को १ वटा जेनेरेटर जडान गरिएको हुनेछ। यी जेनेरेटरद्वारा हरेक दिन ३ घण्टा लोडसेडिङ हुने अनुमान गरी मासिक ८४,६३० लिटर इन्धन खपत हुने अनुमान गरिएको छ। त्यस्तै सञ्चालनको क्रममा भवनले मासिक १,४६४,९६० यूनिट बिजुली खपत गर्ने अनुमान गरिएको छ। भवनका प्रत्येक सर्भिस अपार्टमेन्टमा ३२ ए. को सिङ्गल फेज लाइन जडानका साथै ब्याकअपका लागि जेनेरेटर तथा इन्भर्टरको पनि व्यवस्था गरिनेछ। भवनका हरेक कोठामा वातावरणमैत्री तथा कम उर्जा खपत हुने बत्तीको प्रयोग गरिनेछ।

ख) पानी आपूर्ति प्रणाली

यस आयोजनाको निर्माण चरणमा दैनिक २० हजार लिटर पानी र संचालन चरणमा १२४,२७५ लिटर पानीको माग रहनेछ। भूमिगत स्रोतबाट पानी निकाल्नको लागि भूमिगत पानीको सम्भाव्यता अध्ययन गरिएको थियो (अनुसूची ३.२) र काठमाण्डौ उपत्यका खानेपानी व्यवस्थापन बोर्डबाट shallow level मा screen नपर्ने गरी भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न तथा उपयोग गर्ने सम्बन्धी अनुमति लिइएको थियो (अनुसूची ३.३)। भूमिगत स्रोतबाट अपुग हुने पानीको माग पूरा गर्न निजी ट्याङ्करको पनि प्रयोग गरिनेछ। यस आयोजनाको लागि आवश्यक पर्ने पानीको लागत तालिका ३.३ मा देखाइएको छ।

तालिका ३.३: पानी तथा सरसफाई उपयोग तथा माग विवरण

विषय	विवरण	टिप्पणी
कूल खपत (सार्वजनिक क्षेत्र, भान्सा तथा बगैँचा)	१२४,२७५ लिटर/दिन	पिउने पानीलाई शुद्धिकरण गरिएको हुनेछ
भूमिगत स्रोत (१.५ लिटर प्रति सेकेन्ड)	१२९,६०० लिटर/दिन	
ट्याङ्कर पानी (वैकल्पिक)	२०,००० लिटर/दिन	

पानीको आपूर्ति/भण्डारण क्षमता	१५०,००० लिटर/दिन	
वर्षातको पानी संकलन गर्ने इनार संख्या	१ वटा	

श्रोत: विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन, २०१८

प्रस्तावित आयोजनामा पानी भण्डारणका लागि विभिन्न आकारका भण्डारण ट्याङ्की व्यवस्था गरिनेछ। आयोजनाको परिसरमा ९० हजार लिटरको दुईवटा रिजर्भ ट्याङ्की रहनेछन्। एउटा ट्याङ्कीमा स्रोतबाट आएको (शुद्धिकरण पूर्व) पानी भरिनेछ भने अर्कोमा शुद्धिकरण पश्चातको पानी भरिनेछ। पानी प्रशोधनका लागि १३,००० लिटर प्रति घण्टा क्षमता भएको पानी प्रशोधन केन्द्र स्थापना गरिनेछ। भवनको छतमा २५ हजार लिटरको ओभर—हेड ट्याङ्की राख्नुको साथसाथै तातो पानी भण्डारणको लागि ५ हजार लिटर क्षमता भएको ७ वटा ट्याङ्की राखिनेछन् भने वर्षाको समयमा छतको करिब ३,०४७ वर्ग फिट क्षेत्रबाट पानी संकलन गरिनेछ। भवनको सार्वजनिक क्षेत्रले औसत ९३,७७५ लिटर प्रति दिन पानी खपत गर्ने अनुमान गरिएको छ। भान्साका लागि करिब २२.५ हजार लिटर प्रति दिन र बगैँचाको लागि ८ हजार लिटर प्रति दिन गरी कूल १,२४,२७५ लिटर प्रति दिन पानी खपत हुने अनुमान गरिएको छ।

ग) आगो नियन्त्रक प्रणाली

पूर्वाधार विकास तथा निर्माणमा अग्नि नियन्त्रण प्रणाली एक अभिन्न अंगको रूपमा रहेको हुन्छ। यस आयोजनामा बाह्य आगो नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक आगो नियन्त्रण प्रणाली, आगो निभाउने यन्त्र, आगो लागेको सूचना दिने यन्त्र, धुवाँ पत्ता लगाउने यन्त्र तथा पानी छर्कने यन्त्र रहने छन्। आपत्कालिन आगो निभाउन चाहिने पानीको भण्डारण आयोजनाको परिसरमा रहने १ लाख लिटर क्षमता भएको रिजर्भ ट्याङ्कीमा गरिनेछ। आपत्कालिन समयका लागि भवनको हरेक तल्लामा छुट्टै बाहिरिने मार्ग तथा भर्याङ्गको पनि व्यवस्था गरिएको हुनेछ।

घ) माटो उत्खनन् तथा व्यवस्थापन

प्रस्तावित आयोजनाको निर्माणको क्रममा करिब १४,५९१ घन मिटर माटो उत्खनन् हुने अनुमान गरिएको छ भने अन्दाजी १४,२०० घन मिटर माटो ब्याक फिलिड गर्नुपर्ने देखिन्छ। बाँकी रहने अन्दाजी ३९१ घन मिटर माटोलाई निर्माण व्यवसायीले अन्यत्र आवश्यक पर्ने स्थानमा लगेर प्रयोग गर्नेछ। सो क्रममा माटो बोक्ने गाडीहरू छोपेर माटो ढुवानी गरिनेछ।

ङ) भू—प्राविधिक अध्ययन

कुनै पनि पूर्वाधार स्थापना गर्न अघि पूर्वाधार निर्माण हुने स्थानको भू—प्राविधिक अनुसन्धान गर्न निक्कै जरुरी हुन्छ। सो अनुसन्धानले प्रस्तावित संरचना उक्त स्थानमा बनाउन मिल्ने/नमिल्ने तथा बनाउँदा के कुरा ध्यानमा राखी निर्माण गर्न मिल्ने बारे प्रष्ट्याउँछ। यस आयोजनाको भू—प्राविधिक अनुसन्धान अध्ययन पुलचोक स्थित मटेरियल टेष्ट प्रा. लि. द्वारा सम्पन्न गरिएको थियो। प्रतिवेदनमा दिइएको सुझावहरूको आधारमा व्यावसायिक भवन निर्माण गर्न मिल्ने सुझाइएको छ।

च) पानी/ढल निकास प्रणाली

प्रस्तावित आयोजनामा सरल ढंगले व्यवस्थापन गर्न सकिने र भरपर्दो पानी तथा ढल निकास प्रणालीहरूको व्यवस्था गरिनेछ। साथै आयोजनाको परिसरमा भेल पानी व्यवस्थापन प्रणालीको पनि निर्माण गरिनेछ। यो व्यावसायिक भवनमा महिला, पुरुष तथा असक्षम व्यक्तिहरूका लागि छुट्टा—छुट्टै ठूला तथा आधुनिक किसिमका शौचालय निर्माण गरिनेछ। शौचालयबाट निस्कने फोहर पदार्थ व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाको ढल प्रयोग गरिनेछ र यसलाई समय—समयमा सबन्धित निकायसँग समन्वय गरेर मर्मत गरिनेछ।

छ) ठोस र हानिकारक फोहोरमैलाको व्यवस्थापन

प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन दौरान विभिन्न किसिमका ठोस फोहोरमैला उत्सर्जन हुनेछ। निर्माण चरणमा निस्कने बोरा, फलाम र तारका टुक्रा, काठका टुक्रा, ब्याट्री जस्ता ठोस फोहोरमैला निर्माण व्यवसायीले सामान्य क्रेतालाई बिक्री गर्नेछ। आयोजना निर्माणको क्रममा निस्कने तेलजन्य पदार्थ, मोबिल, ग्रिज, ब्याट्री, जस्ता हानिकारक पदार्थ मिसिएको फोहरलाई इजाजतप्राप्त क्रेतालाई बिक्री वितरण गरिनेछ भने निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा निस्कने कुहिने फोहोरलाई प्राङ्गारिक मल बनाएर बगैँचामा प्रयोग गरिनेछ। पुनः प्रयोग हुने सामनलाई कबाडीमा बेचिनेछ भने अजैविक फोहोरमैलालाई नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन ईकाइसँग समन्वय गरी व्यवस्थापन गरिनेछ। आयोजनाको सञ्चालन चरणमा पनि ३ “R” (कम प्रयोग, पुनःप्रयोग, रिसाइकल) सिद्धान्तको पालना गरी उचित व्यवस्थापन गरिनेछ। आयोजना संचालनको क्रममा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न फोहोरमैला व्यवस्थापन योजना तयार गरी लागू गरिनेछ।

ज) तरल फोहोर पदार्थको व्यवस्थापन

प्रस्तावित आयोजना परिसरबाट करिब ५४ हजार लिटर तरल पदार्थ निष्कासन हुने अनुमान गरिएको छ। यसरी निस्केका फोहोर तरल पदार्थलाई आयोजना परिसर भित्र स्थापित ५० हजार लिटर प्रति दिन क्षमता भएको फोहर पानी प्रशोधन केन्द्रबाट प्रशोधित गरेर मात्रै निष्कासन गरिनेछ। प्रशोधित पानीको केहि प्रतिशत पानी आयोजना क्षेत्रका हरित क्षेत्रलाई सिचन गर्न प्रयोग गरिनेछ भने बाँकी नगरपालिकाको ढलमा मिसाइने छ। प्रस्तावित फोहोर पानी प्रशोधन केन्द्रको ट्याङ्कीको आकार ४.०मी.×६.०मी.×३.०मी. को हुनेछ।

झ) लिफ्ट सेवा

यस प्रस्तावित आयोजनामा लिफ्ट सेवाको पनि व्यवस्था गरिनेछ। भवनका विभिन्न अवयवहरूका लागि छुट्टा छुट्टै लिफ्टको व्यवस्था गरिनेछ। सर्भिस अपार्टमेन्टका लागि १० व्यक्ति प्रति समय २ वटा लिफ्ट उपलब्ध हुनेछन्। त्यस्तै, पार्किङ्ग क्षेत्रबाट सिधै ब्याङ्केट हल पुग्ने १ वटा लिफ्टको व्यवस्था हुनेछ।

ञ) पार्किङ्ग प्रबन्ध

यस व्यवसायिक भवनमा छोटो तथा लामो समयका लागि आउने गाडी तथा मोटरसाइकलहरूको लागि भूमिगत पार्किङ्गको व्यवस्था गरिनेछ। भवनको तल्लो भूमिगत पार्किङ्गमा १३७ वटा

मोटरसाइकल पार्क गर्न मिल्नेछ। त्यस्तै माथिल्लो भूमिगत पार्किङ्गमा एकल पार्किङ्गद्वारा ११३ वटा र दोहोरो पार्किङ्गद्वारा २०१ वटा गाडीहरू पार्क गर्न मिल्नेछन्। त्यस्तै पार्किङ्ग क्षेत्रमा जाम हुन नदिन छुट्टा—छुट्टै आगमन र बहिरगमन बाटोको प्रयोग गरिनेछ।

ट) ट्राफिक व्यवस्थापन

यस व्यावसायिक भवनमा ट्राफिक व्यवस्थापनका लागि भूमिगत पार्किङ्ग क्षेत्र, चौडा आन्तरिक सडक ब्रेकर र पैदल यात्रु मार्गको व्यवस्था गरिनेछ। त्यस्तै आयोजना परिसर भित्र र बाहिर विभिन्न क्षेत्रमा सूचनामुलक र निर्देशनात्मक ट्राफिक चिन्हहरू राखिनेछन्। आयोजना परिसरलाई जाम मुक्त गर्न छुट्टा—छुट्टै आगमन तथा बहिरगमन ढोकाको प्रयोग गरिनेछ।

२.५ प्रस्तावको उद्देश्य

यस प्रस्तावको मुख्य उद्देश्य बागमती प्रदेश, ललितपुर जिल्ला, ललितपुर उपमहानगरपालिका वडा नं. ३ मा सिग्नेचर प्लाटीनम टावर आयोजनाको स्थापना गरी एकै भवनमा विभिन्न प्रकारका सेवा तथा सुविधाहरू उपलब्ध हुने बजारी क्षेत्रको सिर्जना गर्नु रहेको छ। यस आयोजनाले सर्भिस अपार्टमेन्ट, कार्यालय कक्षहरू, बैठक कक्षहरू, व्यावसायिक पसल कवलहरू, ब्याङ्केट हल, व्यायामशाला, रेष्टुरेन्ट आदि भएको भवन निर्माण गरी सो विभिन्न संरचनाहरू आवश्यकता अनुसार कम्पनीद्वारा आफै सञ्चालन वा विभिन्न व्यक्ति, कम्पनी वा संस्थालाई भाडामा दिनु रहेको छ।

३.१ सम्बन्धित प्रकाशित वा अप्रकाशित सामाग्री/प्रतिवेदनको पुनरावलोकन

प्रस्तुत प्रतिवेदन तयार गर्दा आयोजनाको आयोजना विवरण प्रतिवेदन, स्थलगत नक्सा, भूमि प्रयोग नक्सा र केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागका आँकडाहरूको समीक्षा गरियो। मौसमको जानकारी जल तथा मौसम विभागबाट लिईयो। जल र वायुको गुणस्तर स्थलगत निरीक्षण तथा साहित्यिक समीक्षाबाट सङ्कलन गरियो। जैविक वातावरणका विभिन्न आँकडाको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयका प्रकाशनहरूको समीक्षा गरियो। सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणका लागि स्थानीय तहको जनसांख्यिक तथ्याङ्क साहित्यिक समीक्षाबाट सङ्कलन गरियो।

३.२ प्रस्तावको प्रभाव क्षेत्र निर्धारण (प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष)

प्रस्तावित आयोजनाको स्थापना र सञ्चालनबाट समग्र प्रभाव पर्ने क्षेत्रमा ललितपुर महानगरपालिका निर्धारण गरिएको छ। आयोजनाबाट प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्रमा वडा नं ३ मा पर्ने आयोजना स्थल पर्दछ भने अप्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्रमा आयोजनाको निर्माण कार्यबाट जल, वायु, ध्वनि, प्रदुषण, भवनको संरचनागत जोखिम जस्ता प्रभाव पर्न सक्ने आयोजना स्थलबाट २५० मिटरको अर्धव्यासमा पर्ने क्षेत्रहरूलाई निर्धारण गरिएको छ।

३.३ प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रको नक्साको अध्ययन तथा विश्लेषण

आयोजना क्षेत्रको भौगोलिक नक्सालाई ध्यानपूर्वक विश्लेषण गरी आयोजना क्षेत्रमा पर्ने प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्रको सबै विज्ञद्वारा क्षेत्र प्रमाणीकरण गरिएको थियो। त्यस्तै प्रस्तावित आयोजनाको भू-विज्ञान अध्ययन गर्न भू-वैज्ञानिक नक्साहरू प्रयोग गरियो। गुगल नक्सा सहित सबै माथि उल्लिखित नक्साहरू क्षेत्र निर्धारण, प्रभाव पहिचान गर्नका साथै स्थिरता विश्लेषण गर्न प्रयोग गरियो।

३.४ चेकलिष्ट/म्याष्ट्रिक्स तथा प्रश्नावलीको निर्माण गरी आवश्यक तथ्याङ्कको सङ्कलन

आयोजनाको स्थापना र सञ्चालनबाट भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभावहरू अध्ययन गर्न विषयगत विज्ञहरूद्वारा छुट्टा-छुट्टै चेकलिष्ट तथा प्रश्नावलीहरूको निर्माण गरी सम्बन्धित वातावरणको तथ्याङ्क सङ्कलन गरियो। सङ्कलित तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण गरी सोको विवरण प्रतिवेदनको उपयुक्त शीर्षकमा वर्णन गरिएको छ।

३.५ स्थलगत अध्ययन

आयोजनाको क्षेत्र निर्धारण तथा कार्यसूची प्रतिवेदन स्वीकृत पश्चात आयोजना स्थलको विस्तृत रूपमा स्थलगत अध्ययन गरिएको थियो। विज्ञ टोलीद्वारा आयोजना स्थलको विभिन्न चरणमा अध्ययन गरेर क्षेत्र प्रमाणीकरण तथा तथ्यांक संकलन गरिएको थियो।

३.६ प्रास तथ्याङ्कको विश्लेषण

स्थलगत अध्ययन तथा साहित्यिक पुनरावलोकनबाट सङ्कलित जानकारी तथा तथ्याङ्कहरूको विषय अनुसारको विश्लेषण गरियो।

३.६.१ भौतिक वातावरण

भौतिक वातावरणका अधिकांश तथ्याङ्कहरू अवलोकन र तदर्थ आधारमा सङ्कलन गरिएको थियो। सङ्कलित तथ्याङ्कहरू Google Earth प्रयोग गरी विश्लेषण गरियो। भौतिक वातावरणका अवयवहरू जस्तै— मौसम, तापमान, वर्षा, भू-विज्ञानका तथ्याङ्कहरू स्थलगत अध्ययन, साहित्यिक पुनरावलोकन र आयोजना विवरण प्रतिवेदनमा आधारित भई विश्लेषण गरिएको थियो। आयोजना स्थलमा अवस्थित बोरिङ्ग पानी सङ्कलन तथा परीक्षण राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०७९ अनुसारको मापदण्डलाई आधार बनाएर मानव स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा पर्ने प्रभावको आधारमा विश्लेषण गरियो (अनुसूची ३.१)। त्यस्तै, आयोजना क्षेत्रको भौगोलिक अवस्था/माटोको बारेमा आवश्यक पर्ने जानकारी Material Test P. Ltd. ले तयार गरेको भू-प्राविधिक प्रतिवेदनमा आधारित छ।

३.६.२. जैविक वातावरण

आयोजनामा क्षेत्र वरपर वनस्पति रहेतापनि आयोजना निर्माणले कुनै पनि वनस्पति प्रभावित हुने देखिदैन। अतः वनस्पति सम्बन्धी बिस्तृत अध्ययन गर्नुपर्ने देखिएन। तर स्थानीय क्षेत्रमा पाइने वनस्पति र वन्यजन्तुको बारेमा अध्ययन टोलीले स्थानीयसंगको छलफल र उक्त क्षेत्रको अध्ययन समेत भएको थियो।

३.६.३. सामाजिक—आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग तथा साहित्यिक पुनरावलोकनबाट प्राप्त सामाजिक—आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरणको जानकारीहरूलाई परिक्षण गरेर सम्पादन गरियो। सबै स्थलगत अध्ययनबाट सङ्कलित तथ्याङ्कहरू माइक्रोसफ्ट एक्सेल प्रयोग गरी सम्पादन तथा विश्लेषण गरियो।

३.७. प्रभावको पहिचान, आँकलन तथा उल्लेखनीय प्रभावको मूल्याङ्कन गर्दा अपनाइएको विधि प्रभावहरूको पहिचान, आँकलन र मूल्याङ्कन गर्न निम्न विधिहरूको प्रयोग गरियो।

३.७.१. प्रभावहरूको पहिचान

आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन अवधिका भौतिक, जैविक र सामाजिक—आर्थिक प्रभावहरूलाई म्याट्रिक्स विधि प्रयोग गरी पहिचान गरियो। प्रभावहरूलाई परिमाण, सीमा र अवधिको आधारमा वर्गीकरण गरेर परिमाणको आधारमा प्रभावहरूलाई उच्च, मध्यम र निम्न कोटिमा वर्गीकरण गरियो। सीमाका आधारमा प्रभावहरूलाई क्षेत्रीय, स्थानीय र स्थल विशिष्टको रूपमा वर्गीकरण गरियो भने अवधिका आधारमा अल्प, मध्यम र दीर्घ कोटिमा वर्गीकृत गरियो (तालिका ३.१)।

तालिका नं. ३.१: प्रभावहरूको पहिचानको संख्यात्मक मापनसहित दिइएको प्रावधान

परिमाण	मापन	सीमा	मापन	अवधि	मापन
उच्च	६०	क्षेत्रीय	६०	>२० वर्ष दीर्घकालीन	२०
मध्यम	२०	स्थानीय	२०	>३ ≤ २० वर्ष मध्यकालीन	१०
निम्न	१०	स्थलगत	१०	≤ ३ वर्ष अल्पकालीन	०५

स्रोत: राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०५०

संख्यात्मक मापनको उच्चतम अंक १४० हुन्छ भने न्यूनतम अंक २५ हुन्छ जसले प्रभावहरूको परिमाणर महत्व निर्धारण गरियो (तालिका ३.२)।

३.७.२ प्रभावहरूको आँकलन

विज्ञहरूको अघिल्लो आयोजनाहरूबाट प्राप्त ज्ञान र अनुभवको प्रयोग गर्दै विश्लेषणात्मक निर्णयहरूको आधारमा प्रभावहरूको आँकलन गरियो।

३.७.३ प्रभावहरूको मूल्याङ्कन

यस आयोजनाका कारण पर्ने प्रभावहरूको मूल्याङ्कन राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन निर्देशिका, २०५० मा रहेको व्यवस्था अनुसार प्रस्तुत गरिएको तालिका ३.१ मा दिइएका परिमाण, सीमा र अवधिको संचयी संख्यात्मक परिणामको आधारमा गरियो। संचयी परिमाण ४५ अङ्कभन्दा कम भएमा त्यस्ता प्रभावहरू नगण्य मानियो भने ४५ देखि ७५ सम्म संचयी परिमाण आएका प्रभावहरूलाई उल्लेखनीय प्रभाव मानियो। त्यसैगरी ७५ अङ्कभन्दा माथिको परिमाणआउने प्रभावहरूलाई तालिका ३.२ मा व्यवस्था गरिए अनुसार धेरै उल्लेखनीय प्रभावको रूपमा लिइयो।

तालिका नं. ३.२: संचयी परिणामको आधारमा प्रभावहरूको मूल्याङ्कन

क्र.सं.	संचयी परिणाम	मूल्याङ्कन
१	<४५	नगण्य
२	४५—७५	उल्लेखनीय
३	>७५	धेरै उल्लेखनीय

स्रोत: राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०५०

३.८ मस्यौदा प्रतिवेदनको तयारी

आयोजना क्षेत्र बारे साहित्यिक पुनरावलोकन, स्थलगत अध्ययन, स्थानीय तथा सरोकारवालासँग छलफल/परामर्श, स्थानीय सरकारसँग अन्तरक्रिया, सार्वजनिक सुनुवाई र प्राप्त राय सुझावहरू समेति मस्यौदा प्रतिवेदनको तयारी गरियो।

३.९ सार्वजनिक परामर्श, छलफल, अन्तरक्रिया र सुनुवाई

२०७६ साल असोजमा विज्ञहरुको टोलीद्वारा स्थलगत अध्ययन भ्रमण गरी वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको क्षेत्र निर्धारण र कार्यसूचीका लागि विद्यमान वातावरणीय अवस्थाको अध्ययन तथा वातावरणीय प्रभावहरुको पहिचान गरियो। स्थलगत अध्ययनको समयमा अध्ययन टोलीले सरोकारवालाहरुलाई भेटेर आयोजनाको बारेमा जानकारी दिने र मुख्य जानकार व्यक्तिसँग छलफल र अन्तरक्रिया गरियो। छलफलको मुख्य विषय आयोजना कार्यान्वयन गर्दा उत्पन्न हुने सवालहरु र आयोजनाले विद्यमान वातावरणीय अवस्थामा ल्याउन सक्ने परिवर्तनहरु सम्बन्धी थिए। त्यस्तै २०७९ असार महिनामा आयोजनाले पार्न सक्ने सकारात्मक र नकारात्मक प्रभाव र अन्य सवालहरु बारे स्थानीयहरूसँग छलफल गरिएको थियो जसलाई चित्र ३.१ र अनुसूची ३.२ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

चित्र ३.१: आयोजना स्थलमा स्थानीय सरोकारवाला संगको छलफल

३.१० सार्वजनिक सूचना तथा सूचना सम्प्रेषण र सुझाव सङ्कलन

आयोजना क्षेत्रको निर्माण तथा सञ्चालनबारे जानकारी दिन प्रस्तावकद्वारा विभिन्न चरणमा सार्वजनिक सूचनाहरुको सम्प्रेषण गरिएको थियो। आयोजनाको क्षेत्र निर्धारण तथा कार्यसूची तयार गर्ने क्रममा मिति २०७६ साल असोज १४ गते राष्ट्रिय दैनिकी आर्थिक अभियानमा १५ दिने सूचना प्रकाशन गरी आयोजना क्षेत्रमा प्रभाव पर्न सक्ने प्रभावको बारेमा स्थानीय तथा सरोकारवालाहरूसँग राय सुझाव प्रदान गरी प्राप्त राय सुझावहरुलाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको थियो। त्यस्तै वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको मस्यौदा प्रतिवेदन तयार भईसकेपछि सार्वजनिक सुनुवाईको बारे सूचना सम्प्रेषण गर्न राष्ट्रिय दैनिकी आर्थिक अभियानमा मिति २०८०/०२/०२ मा सूचना प्रकाशित गरिएको थियो। सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रमको सूचना मिडिङ्ग माइन्सुट, उपस्थिति र फोटाहरु अनुसूची ३.३ मा प्रस्तुत गरिएका छन्। सो कार्यक्रम पश्चात आयोजना प्रभावित महानगरपालिकाबाट सिफारिस पत्र पनि प्राप्त गरियो (अनुसूची ३.४)।

३.११ सुझाव समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदनको तयारी

सार्वजनिक सुनुवाई पश्चात मस्यौदा प्रतिवेदनलाई जिल्ला समन्वय समिति ललितपुर हुँदै बागमती प्रदेशको वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट गठित विज्ञहरुको समितिको बैठकमा प्रस्तुत गरियो। सो बैठकबाट प्राप्त राय सुझावहरु प्रतिवेदनमा समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार पारेर बागमती प्रदेशको वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा स्वीकृतिको लागि पेश गरियो।

परिच्छेद ४: प्रस्तावसँग सम्बन्धित नीति, कानून तथा मापदण्ड

यस प्रस्तावसँग सम्बन्धित नीति, कानून तथा मापदण्डहरू निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

संविधान	
नेपालको संविधान	धारा २७- सूचनाको हकको आधारमा सरोकारवालाले आयोजना सम्बन्धी सूचना प्राप्त गर्ने; धारा ३०- स्वच्छ वातावरणको हक; (३०)(२) प्रदुषण गर्नेले पिडितलाई क्षतिपूर्ति तिर्नु पर्ने; धारा (३८-४०) ले क्रमशः महिला, बालबालिकाको हकको आधारमा बालश्रम र विभेद गर्न नहुने; धारा ४२ मा सामाजिक न्यायको हकको व्यवस्था; धारा धारा ५१- बिकास निर्माणका क्रियाकलाप र वातावरणलाई सन्तुलित बनाउने र यस प्रक्रियामा स्थानीय जनसहभागिता अभिवृद्धि गर्ने।
नीति तथा योजनाहरू	
पन्ध्रौं पञ्च वर्षीय योजना (२०७६/७७— २०८०/८१)	यसको मुख्य उद्देश्य भनेको समुद्ध नेपाल, सुखी नेपालीको लक्ष्य प्राप्ति रहेको छ र यसैका लागि उक्त योजनामा विभिन्न नीति, रणनीति तथा क्रियाकलापहरू समावेश गरिएका छन्। यसमा रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्ने, रोजगारीका लागि समान तथा स्वस्थ पतिस्पर्धाको वातावरण सृजना गर्ने, सामाजिक सुरक्षाको सुनिश्चितता गर्नको लागि योजना प्रस्तुत गरिएको छ। यी कार्यको उद्देश्य देशलाई आर्थिक तथा सामाजिक समृद्धि तर्फ लाने रहेको छ।
राष्ट्रिय वातावरण नीति, २०७६	५ वटा सिद्धान्तमा आधारित यो नीतिमा क) प्राकृतिक श्रोत साधनको दिगो व्यवस्थापन; ख) बिकास र पर्यावरण बीच सन्तुलन कायम गर्ने; ग) प्राकृतिक सम्पदाको सुरक्षण; घ) मानव तथा बिकासका क्रियाकलापका कारण हुने प्रभाव न्यूनीकरण गर्ने; ङ) बिकास र पर्यावरणलाई संस्थागत रूपमा एकीकृत गर्ने अवधारणा कल्पना गरिएको छ।
राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६	निम्न क) कृषि र खाद्य सुरक्षा ख)वन,जैविक विविधता र सिमसार ग)जलश्रोत र उर्जा घ)ग्रामिण र सहरी बस्ति ङ)कारखाना, यातायात र भौतिक पूर्वाधार च)पर्यटन, प्रकृति र सांस्कृतिक सम्पदा छ)स्वास्थ्य, पिउने पानी र सरसफाई ज) प्राकृतिक प्रकोप न्यूनीकरण र व्यवस्थापन जस्ता ८ वटा बिषयबस्तुमा आधारित क्षेत्रहरूमा नीति नियम, जनचेतना, अध्ययन अनुसन्धान र जलवायु बित्त व्यवस्थापन गर्ने व्यवस्था गरेको।
राष्ट्रिय भूमि नीति, २०७५	यस नीतिले खाद्य सुरक्षालाई सुनिश्चित गर्ने कृषि योग्य भूमिहरूको संरक्षणलाई प्राथमिकता दिई निर्दिष्ट स्थानमा जमिनको प्रकृति र भूउपयोगको आधारमा पूर्वाधार र क्रियाकलाप कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ।
व्यापार नीति, २०७२	यस अद्यावधिक नीतिले निर्यात प्रवर्धनको माध्यमबाट समावेशी र दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने लक्ष्यका साथ निर्यात प्रवर्धन गर्दै आर्थिक समृद्धि प्राप्त गर्ने कल्पना गरेको छ।

<p>फोहोर पानी व्यवस्थापन नीति, २०६३</p>	<p>यस नीतिले फोहोर पानीको प्रशोधन बिना प्राकृतिक वा खुल्ला ठाउँमा निष्कासन गर्न प्रतिबन्धित गर्दछ। प्रस्तावित आयोजनाले यस नीतिलाई कडाईका साथ लागू गर्नेछ। औद्योगिक क्षेत्रबाट निष्कासन हुने पानीको उपचारका लागि फोहोर पानी प्रशोधन केन्द्रको स्थापना गर्ने प्रस्ताव विस्तृत आयोजना प्रतिवेदनमा समावेश गरेको छ।</p>
<p>राष्ट्रिय शहरी नीति, २०६४</p>	<p>शहरीकरणका क्रियाकलापहरूलाई नियोजित गर्ने, शहरी वातावरण संरक्षणको विषयमा उचित ध्यान दिने र शहरी विकासका क्षेत्रमा केन्द्रिय र स्थानीय रूपमा क्रियाशिल निकायको भूमिका स्पष्ट गर्ने गरी यस नीतिको तर्जुमा गरिएको छ।</p>
<p>ऐनहरू</p>	
<p>बागमती प्रदेश वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७</p>	<p>बागमती प्रदेशको प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको हो। नागरिकको स्वच्छ तथा स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने अधिकारको संरक्षण गर्न, वातावरण र विकास बीच समुचित सन्तुलन कायम गरी दिगो विकास गर्न, औद्योगिकीकरण, जलवायु परिवर्तन लगाएतका कारणबाट प्रकृति, वातावरण तथा जैविक विविधतामा पर्ने प्रतिकूल वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरण गर्न र प्राकृतिक स्रोतको समुचित उपयोग र व्यवस्थापनबाट वातावरण संरक्षणका लागि कानूनी व्यवस्था वाञ्छनीय भएकोले यो ऐन बनाइएको छ। यस ऐनको परिच्छेद—२ मा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन सम्बन्धी व्यवस्था दिइएको छ। परिच्छेद—३ मा प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी व्यवस्था दिइएको छ। परिच्छेद—६ मा जरिवाना तथा पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्था दिइएको छ। यस प्रस्तावले माथि उल्लिखित व्यवस्थाको पालना गर्दै ऐनको अनुसूचि ३, ६, ९, १०, ११ र १२ बमोजिम वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार पारिनेछ।</p>
<p>वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६</p>	<p>दफा ३(१)- प्रस्तावकले तोकिए बमोजिमको ढाँचामा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार पार्ने; दफा ४(१)- त्यसरी अध्ययन गर्दा वैकल्पिक अध्ययन गरेर सबैभन्दा उपयुक्त विकल्प आधार र कारण सहित सिफारिस गर्नुपर्ने; दफा ५(१)-वातावरणीय अध्ययन गर्दा संक्षिप्त र प्रारम्भिक वातावरणीय अध्ययन गर्दा कार्यसूची र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्दा क्षेत्र निर्धारण र कार्यसूची तयार गर्नु पर्ने; दफा ६(१)- वातावरणीय प्रतिवेदन निर्दिष्ट ढाँचामा तयार गर्नुपर्ने; दफा १०(१)-प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्नुपूर्व वातावरणीय व्यवस्थापन योजना तयार गर्नुपर्ने; दफा ११(१)- प्रस्ताव कार्यान्वयन भएको २ वर्षभित्र वातावरणीय परिक्षण गर्नु पर्ने।</p>
<p>भूमि प्रयोग ऐन, २०७६</p>	<p>भूमि प्रयोग ऐन, २०७६ ले जग्गालाई १० वर्गमा वर्गीकृत गरिएको छ— कृषि, आवासीय, व्यावसायिक, औद्योगिक, खानी र खनिज, वन, नदी, खोला, पोखरी र सिमसार, सार्वजनिक प्रयोग, सांस्कृतिक र पुरातात्विक र अन्य र</p>

	ऐनले व्यवस्था गरे बमोजिम वर्ग अनुसार जमिनको प्रयोग गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको
बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५	यो ऐनले बाल अधिकारको सम्मान, सुरक्षा र सुनिश्चितता गर्दछ। दफा ७ (६) ले प्रत्येक बच्चालाई आर्थिक शोषणबाट संरक्षण र शिक्षा वा स्वास्थ्य, शारीरिक, मानसिक, र सामाजिक विकासमा अवरोध पुर्याउने कुनै पनि क्रियाकलापबाट सुरक्षित रहने अधिकार प्रत्याभूति गर्दछ। त्यस्तै धारा ७(९) ले १४ वर्ष भन्दा कम उमेरका बच्चाहरूलाई खतरनाक र जोखिमपूर्ण काममा प्रतिबन्ध लगाउने व्यवस्था गरेको छ।
उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५	यस ऐनले उपभोक्ताको अधिकार संरक्षण गर्दै प्रतिस्पर्धात्मक व्यापार हुनु पर्ने प्रावधानको व्यवस्था गरेको छ। यस ऐनमा उपभोक्ताले उत्पादन र सेवा उपभोग गर्दा उनीहरूको स्वास्थ्यमा असर पर्न नहुने, स्वतन्त्र रूपमा सेवा छनौट गर्ने अधिकार, र कुनै वस्तु वा सेवा उपभोग गर्दा हानिनोक्सानी भएमा क्षतिपूर्ति प्राप्त गर्न अधिकार सुनिश्चित गर्दछ।
श्रम ऐन, २०७४	दफा १०-रोजगारीको सुनिश्चितता, दफा १६,१७,१८ र १९- काम गर्ने घण्टा, दफा (२०-२६)- ज्याला, दफा (२७-३६)-व्यावसायिक स्वास्थ्य तथा सुरक्षा, दफा (३७-४४)-कामदारको कल्याणकारी व्यवस्था, दफा ४६-कार्यस्थलमा हुने विशेष व्यवस्था, दफा (५०-६०)- संहिता र दण्ड सजाय, दफा (७२-८२)- विवाद व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ।
मुलुकी देवानी संहिता, २०७४	यस ऐनको परिच्छेद—२ मा देवानी कानूनको सामान्य सिद्धान्तको बारेमा उल्लेख गरिएको छ। परिच्छेद—३ मा नागरिकको अधिकार सम्बन्धी व्यवस्थाको उल्लेख गरिएको छ।
योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा ऐन, २०७४	श्रमिकको योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षाको हक सुनिश्चित गर्न तथा योगदानकर्तालाई सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले यो ऐन बनेको छ। यस ऐनको परिच्छेद—२ मा योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा योजना सम्बन्धी व्यवस्था उल्लेख गरिएको छ।
कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार (निवारण) ऐन, २०७१	सुरक्षित, स्वस्थ तथा मर्यादित वातावरणमा काम गर्न पाउने प्रत्येक व्यक्तिको अधिकारलाई सुनिश्चित गर्दै कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहारलाई निवारण गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्ने प्रावधान यस ऐनमा रहेको छ।
फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८	सर्वसाधारण जनताको स्वास्थ्यमा नकारात्मक असर पर्न नदिन श्रोत तथा साधनको समुचित प्रयोग गर्दै फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न आयोजनाले निर्माण तथा संचालन चरणमा सोहि अनुरूपको व्यवस्थापन गर्नु पर्ने व्यवस्था।
कम्पनी ऐन, २०६३	यस ऐनको दफा ३ मा कम्पनी संस्थापना, दफा १० मा कम्पनीले पालना गर्नु पर्ने शर्तहरू, दफा १८ मा प्रबन्धपत्र, दफा २० मा नियमावलीको

	व्यवस्था रहेको, परिच्छेद ४ मा शेयर र डिबेन्चरको व्यवस्था, परिच्छेद ५ मा कम्पनीको सभा, परिच्छेद ६ मा संचालक समिति, परिच्छेद ७ मा कम्पनीको हिसाब किताब र लेखा र परिच्छेद ८ मा लेखापरीक्षणको व्यवस्था गरिएको छ।
भवन ऐन, २०५५	भवन ऐन, २०५५ ले भवन निर्माण गर्दा भूकम्प, आगलागी र अन्य प्राकृतिक प्रकोपबाट सुरक्षित हुने खालको भवन निर्माण गर्न आग्रह गर्दछ। यसले भवनलाई ४ वटा प्रकारमा विभाजन गरेको छ — वर्ग क, ख, ग र घ। प्रस्तावित आयोजना ख वर्गमा पर्दछ जसको क्षेत्रफल १ हजार वर्ग फिट भन्दा बढी छ र ३ भन्दा बढी तल्ला रहेको छ जसमा भुईँ तल्ला र त्यसको संरचनात्मक अवधि ४.५ मिटर भन्दा बढी रहेको छ। कुनै पनि निजी संस्था या सार्वजनिक संस्थाको भवन निर्माण गर्दा यस ऐनले भवन कोडलाई अनुसरण गर्न माग गर्दछ। यी चार प्रकारको भवनको डिजाइन र नक्शा स्थानीय निकायबाट स्वीकृत हुनेछ। यसको सुपरिवेक्षण गर्ने अधिकार नगरपालिका र शहरी विकास कार्यालयसँग हुनेछ र भवन निर्माणको बारेमा सम्बन्धित व्यक्तिलाई आवश्यक निर्देशन दिनुपर्नेछ।
संयुक्त आवासको स्वामित्व सम्बन्धी ऐन, २०५४	नेपालका शहरी क्षेत्रमा अत्याधिक जनसंख्याको चापको कारण शहरी जग्गाको मूल्यमा वृद्धि हुन गई शहरवासीहरू आवास सुविधाबाट बञ्चित हुने अवस्था भएकोले संयुक्त आवासको व्यवस्था गरी सुपथ आवास इकाईहरू सुलभ ढंगबाट बिक्री वितरण गरी विद्यमान आवास समस्यालाई निराकरण तथा व्यवस्थित बसोबासको व्यवस्था गर्न र त्यस्ता आवास इकाईका धनीहरूको अधिकार तथा दायित्व सम्बन्धी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले यो ऐन बनेको छ।
नगर विकास ऐन, २०४५	बढ्दो जनसंख्या तथा शहरीकरणको परिप्रेक्ष्यमा भइरहेका नगरहरूको पुनः निर्माण, विस्तार र विकासको साथै नयाँ नगरहरूको निर्माण गरी नगरवासीहरूलाई आवश्यक सेवा तथा सुविधाहरू पुर्याउन तथा सर्वसाधारण जनताको स्वास्थ्य, सुविधा एवं आर्थिक हित कायम राख्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले यो ऐन बनेको छ।
पर्यटन ऐन, २०३५	यस ऐनको परिच्छेद—३ मा पर्यटक स्तरको होटल, लज, रेष्टुराँ तथा रिसर्ट र बार सम्बन्धी व्यवस्थाबारे उल्लेख गरिएको छ।
नियमावली	
भू-उपयोग नियमावली २०७९	भू-उपयोग नियमावली २०७९ को नियम ३ अनुसार नेपाल सरकारले भू-उपयोग कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सूचना प्रकाशन गर्ने तथा स्थानीय तहसँग परामर्श गर्न सक्नेछ। यसैगरी दफा ४ बमोजिम नेपालको भूचित्र, भूमिको क्षमता तथा उपयुक्तता, भूमिको मौजुदा उपयोग र आवश्यकता समेतको आधारमा वर्गीकरण गरिएको स्थानीय तहको भूउपयोग क्षेत्र नक्सा तथा सोको

	विवरण तयार गर्नु पर्नेछ। नियम ५ अनुसार स्थानीय तहको भूउपयोग क्षेत्रको वर्गीकरण स्थानीय आवश्यकता, नियम ४ बमोजिम प्राप्त भूउपयोग क्षेत्र नक्सामा नियम ८ मा उल्लेखित भूउपयोग क्षेत्रको वर्गीकरणका आधारमा मापदण्ड र क्षेत्रफलको आधारमा गर्नु पर्नेछ। भूउपयोग क्षेत्र वर्गीकरण गर्ने आधार, मापदण्ड तथा भूउपयोग क्षेत्रको न्यूनतम क्षेत्रफलको बारेमा विवरण नियमावलीको अनुसूची १ मा समावेश गरिएको छ।
वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७	नियम ३- प्रस्तावकले अनुसूची १ मा उल्लिखित प्रस्तावकहरूको हकमा संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन, अनुसूची २- उल्लिखित प्रस्तावकहरूको हकमा प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण र अनुसूची ३- मा उल्लेख भएको प्रस्तावकहरूको वा.प्र. मू. गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको।
श्रम नियमावली, २०७५	कामदारको रोजगारीको विषयमा विवाद उत्पन्न भएमा काममा आउने नियमावली, नियम ३- कर्मचारी भर्तिको कार्यविधि, नियम ४ —रोजगारको सम्बन्धी महत्वपूर्ण नियम, नियम १६-रोजगारदातालाई कार्य समय निर्धारण गर्ने अधिकारको व्यवस्था
योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा नियमावली, २०७५	यस नियमावलीको नियम ९ मा सामाजिक सुरक्षा योजना संचालन सम्बन्धी रोजगारदाताको दायित्व बारी व्याख्या गरिएको छ।
फोहोरमैला व्यवस्थापन नियमावली, २०७०	नियम ४-फोहोरमैलालाई ओसार्न छुट्याउने समय, स्थान र तरिका वर्णन गरेको, नियम ५-कसैले पनि हानिकारक, रासायनिक, जैविक र अजैविक फोहोरलाई अन्य फोहोरसंग छुट्याउने, सङ्कलन गर्ने, जम्मा गर्ने र ओसारपसार गर्ने प्रावधान गर्नुपर्ने हुन्छ।
भवन नियमावली, २०६६	भवन नियमावली, २०६६ ले भवन निर्माणको लागि नक्शाको डिजाइन र नक्शाको स्वीकृति लिन र यसमा उल्लिखित विस्तृत निर्धारित प्रक्रियाहरूको पालना गर्न निर्देशन दिन्छ। प्रस्तावकद्वारा पूर्व निर्माण कार्य दौरान यसको अनुसरण गरिनेछ।
होटल, लज, रेष्टुराँ तथा रिसोर्ट, बार तथा पथ प्रदर्शक नियमावली, २०३८	यस नियमावलीको परिच्छेद—२ मा होटल, लज, रेष्टुराँ, रिसोर्ट तथा बारको दर्ता तथा वर्गीकरणबारे उल्लेख गरिएको छ।
निर्देशिका	
सामाजिक सुरक्षा संचालन कार्यविधि, २०७५	सामाजिक सुरक्षा कोषमा ६ महिना योगदान गर्ने योगदान कर्ताले यस योजना बमोजिम औशादी उपचार सुविधा पाउने, योगदानकर्ता श्रमिक रोजगारीजन्य दुर्घटना परी उपचार गर्नुपर्ने भए यस योजना बमोजिम सुविधा प्राप्त गर्नेछन्, परिच्छेद ४ मा आश्रित परिवार सुरक्षा योजनाबारे उल्लेख गरिएको छ,

	परिच्छेद ५ मा बृद्ध अवस्थाको सुरक्षा योजना, परिच्छेद ६ मा योगदान बाडफाड, सुविधा दावी र भुक्तानी प्रक्रियाबारे उल्लेख रहेको।
राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०५०	राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०५० ले आवश्यक पर्ने आयोजनाहरूको पहिचानका लागि विकल्पहरूको छनौट गर्ने प्रक्रियाहरू, र अनुगमन र मूल्याङ्कन सहित न्यूनीकरणका उपायहरू जस्ता विभिन्न संयन्त्रहरूलाई मद्दत गरेको छ। यस निर्देशनले प्रदान गर्ने महत्वपूर्ण आधारमा वातावरणीय प्यारामिटरहरूको चेकलिस्ट साथ साथै रेखाचित्र, तालिका र फ्लो चार्टहरू हुन्। यसको आधारभूत उद्देश्य भनेको वातावरणीय गुणस्तर र प्राकृतिक संसाधनहरूलाई हानि नगरी विकास लाभहरूलाई बढाउन संयन्त्र प्रदान गर्नु र वातावरणीय विचारलाई आयोजनाको योजना चक्र भित्र एकीकृत गर्नु हो।
राष्ट्रिय भवन संहिता, २०७२	नेपाल एनबीसी २०६: २०७२, नेपाल राष्ट्रिय भवन कोडमा मन्त्रपरिषद्को २०७२/९/६ को निर्णय पछि सरकारले अनुमोदन गर्‍यो। भवन कोड वास्तु डिजाइनको आवश्यकताको बारेमा रहेको छ। प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण र डिजाइनले भवन कोडको पालना गर्नु पर्नेछ। भवन कोडले भवनको अवयव, अधिक फ्लोरहरू भएका भवनको लागि विशिष्ट आवश्यकता, शैक्षिक कम्प्लेक्समा अधिग्रहणको आवश्यकता, निर्माणको चरणमा सुरक्षा र आगोको जोखिममा सुरक्षाको जरुरि, निर्माण सामग्रीहरू आदिका बारेमा जानकारी दिएको छ। यसले राम्रो वास्तुकलाको डिजाइन बुझ्नको लागि चेकलिस्ट प्रदान गरेको छ जसले राम्रो निर्माण डिजाइनको साथ आउन सहयोग गर्नेछ।
मापदण्ड	
Wastewater Effluent Standard, २०८०	यस मापदण्डले ५ वटा प्यारामिटरलाई ४ वटा नमूना विधि मार्फत विश्लेषण गर्ने प्रावधानको व्यवस्था गरिएको छ।
भवन निर्माणको नमूना मापदण्ड, २०७१	यस मापदण्डको परिच्छेद—२ मा भवन निर्माण मापदण्डको अधिकार क्षेत्र र उपयोग, परिच्छेद—३ मा आवासीय र गैह्र आवासीय क्षेत्रहरूको विकास निर्माण सम्बन्धी प्रावधानहरू, परिच्छेद—५ मा अग्नी सुरक्षा सम्बन्धी प्रावधानहरू उल्लेख गरिएका छन्।
राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०७९	आयोजना क्षेत्रमा खानेपानीको मुख्य स्रोत भनेको भूमिगत पानी हो। पानीको स्रोत परीक्षण गरी राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तरको मापदण्डका अनुसार हुनेछ।
राष्ट्रिय वायु गुणस्तर मापदण्ड, २०६९	आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालनको क्रममा वरिपरिको वातावरणीय वायुको गुणस्तर राष्ट्रिय वायु मापदण्ड अनुसार सुनिश्चित गरिनेछ।
राष्ट्रिय ध्वनि गुणस्तर मापदण्ड, २०६९	आयोजना निर्माण तथा सञ्चालनको क्रममा राष्ट्रिय ध्वनि गुणस्तरको मापदण्ड अनुसार ध्वनिको स्तर कायम गर्नेछ। अधिक ध्वनि उत्पादन गर्ने उपकरणहरू प्रयोगमा ल्याइनेछैन र रात्रिकालीन समयमा आयोजना स्थलमा

	ध्वनि प्रदूषण हुने कुनै पनि क्रियाकलाप गरिनेछैन।
नेपाल वाहन उत्सर्जन मापदण्ड, २०६९	आयोजनाका लागि सवारी साधनहरू आयात गर्दा पेट्रोल र डिजेलको इन्धन सहितका सवारी साधनहरूको लागि प्रकार १ देखि प्रकार ५ सम्मको अनुपालन गर्नुपर्ने हुन्छ।
राष्ट्रिय डिजेल जेनेरेटर उत्सर्जन मापदण्ड, २०६९	ब्याकअप विद्युत आपूर्तिको लागि निर्माण र सञ्चालन चरणको बखत प्रयोग गरिने डिजेल जेनेरेटरले उत्सर्जन मापदण्ड पूरा गर्नेछ।
पेशागत स्वास्थ्य तथा सुरक्षा व्यवस्थापन प्रणाली आवश्यकताहरू, १८००१:२००७	यो एक अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड हो जसले कार्यस्थल भित्र स्वास्थ्य तथा सुरक्षासँग सम्बन्धित जोखिमहरू पहिचान गर्न, नियन्त्रण गर्न तथा न्यूनीकरण गर्न रूपरेखा प्रदान गर्दछ। यसले कार्य क्षेत्रमा कडा स्वास्थ्य र सुरक्षा नीति ठाउँमा रहेको सुनिश्चित गर्दछ जसले कर्मचारीहरूलाई सम्भावित व्यावसायिक जोखिमबाट बचाउँछ र कार्यस्थल दुर्घटनाको सम्भावना कम गर्दछ।

परिच्छेद ५: विद्यमान वातावरणीय अवस्था

प्रस्तावले प्रभाव पार्न सक्ने स्थानको भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक बस्तुस्थितिको बारेमा आधारभूत जानकारी निम्नानुसार तालिकामा दिइएको छ।

५.१. भौतिक वातावरण

५.१.१. भू-उपयोग

यस ३ नं वडाले १.६७ व.कि.मी. क्षेत्रफल ओगटेको छ जसमा अधिकांश आवासीय घर कम्पाउण्ड रहेको छन्। आयोजना क्षेत्रको भू-प्रयोगको विवरण तालिका नं. ५.१ मा दिइएको छ।

तालिका नं. ५.१: आयोजना क्षेत्रको भू-प्रयोग विवरण

भू-प्रयोगको किसिम	ओगटेको क्षेत्र (व.कि.मि.)	ओगटेको क्षेत्र प्रतिशत
आवासीय घर कम्पाउण्ड	१.४२	७५.६३
सडक	०.२२	९.३८
खुल्ला चौर	०.०२५	१.०६
कृषि योग्य जमिन	०.०	१२.१५
हरित क्षेत्र	०.००५	१.०६

स्रोत: ललितपुर महानगरपालिका ३ नं वडा प्रोफाइल (श्रोत: www.lalitpurmun.gov.np)

५.१.२. भूगर्भ

आयोजना क्षेत्रको भूगर्भ विवरण तालिका नं. ५.२ मा दिइएको छ। आयोजना स्थलको भू-बैज्ञानिक अध्ययनको विवरण अनुसूची ५.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं ५.२: भूगर्भ विवरण

आयोजनाको क्षेत्र	विद्यमान भौगर्भिक जोखिम
भूगर्भीय बनोट/संरचना: मध्य नेपालको तल्लो हिमाली क्षेत्रको बीचमा विकसित ठूलो बेसिन	पहिरो, भू-क्षय: सम्भावना कम
चट्टान र माटो किसिम: गोकर्ण गठन; लुकस्ट्राइन तथा फ्लुभियलको थुप्रो, बलौटे कार्बनासियस माटो, मसिनो तथा खस्रो बालुवा तथा रोडा	भूकम्पिय जोखिम: मध्य देखि ठूलो भूकम्प

श्रोत: D.R. Pathak, A. Hiratsuka, २०११

५.१.३. जल तथा मौसम

यस क्षेत्रको जल तथा मौसमी विवरण तालिका नं ५.३ मा दिइएको छ।

तालिका नं ५.३: जल तथा मौसमी विवरण

विवरण	परिमाण र एकाइ
-------	---------------

विवरण	परिमाण र एकाइ
औसत वायु तापक्रम	२५° से
वार्षिक औसत अधिकतम तापक्रम	२८° से
वार्षिक औसत न्यूनतम तापक्रम	१८° से
औसत वर्षा	२१५६ मि.मी.
आयोजना क्षेत्रका मुख्य नदी	बागमती
औसत बहाव	१४.६ कि.मी./घण्टा
अधिकतम बहाव	७.९ कि.मी./घण्टा
आयोजना क्षेत्रको हावापानी	आद्र, उष्ण

स्रोत: जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, २०७६

५.१.४. वायु, जल तथा ध्वनिको गुणस्तर

आयोजना क्षेत्रको जलवायु र ध्वनिको गुणस्तरको विवरण तालिका ५.४ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५.४: जल वायु र ध्वनिको गुणस्तरको सारांश

विवरण	सूचक	मान	
वायुको गुणस्तर	PM _{१०}	१२० माइक्रोग्राम/घ.मि.	
	PM _{२.५}	४० माइक्रोग्राम/घ.मि.	
	CO	२५ ppm	
	TSP	PM _{२.५} = ६० µgC/m ^३ , PM _{१०} = ९८ µgC/m ^३	
	हावाको गति	१.२ m/s	
पिउने पानीको गुणस्तर	TSS	१ NTU	
	DO	-	
	कन्डक्टिभिटी	३८०० माइक्रोसेकेड/से.मी.	
	कुल नाइट्रेट	१८.४५ मिलिग्राम/लिटर	
	pH	७.८	
पानीको अवस्था	TSS	६ NTU	
	DO	-	
	कन्डक्टिभिटी	३९५० माइक्रोसेकेड/से.मी.	
	कुल नाइट्रेट	९.२३ मिलिग्राम/लिटर	
	ध्वनिको अवस्था	Equivalent Noise Level	दिउँसो
		८० dBA	४५ dBA

श्रोत: स्थलगत नमुना संकलन र प्रयोगशाला परिक्षण, २०७८

५.२. जैविक वातावरण

प्रस्तावित आयोजना क्षेत्र निजी जग्गा रहेको र सो जग्गामा वनस्पतिहरु रहेका छैनन्।

५.२.१ आयोजना क्षेत्रको वनस्पतिको विवरण

आयोजना क्षेत्रको वन सम्पदाको सूची तालिका नं ५.५ मा दिइएको छ।

तालिका नं ५.५: आयोजना क्षेत्रको वन सम्पदाको सूची

प्रकार	आयोजना क्षेत्रबाट दूरी
निजी बगैँचा	आयोजना क्षेत्रको मध्य तथा बोर्डर भाग

५.२.२ वनस्पतिको सूची

आयोजना निर्माण स्थलमा कुनै वनस्पति नभएपनि वरिपरी पाइने वनस्पति तालिका नं ५.६ मा दिइएको छ।

तालिका नं ५.६: आयोजना क्षेत्रको वनस्पतिको सूची

स्थानीय नाम	वैज्ञानिक नाम	परिवार	IUCN	CITES	नेपाल सरकार
सल्ला	<i>Pinus roxburghii</i> Sarg.	Pinaceae			
खरी	<i>Celtis australis</i> L.	Ulmaceae	LC		
कमेरा	<i>Canna speciosa</i> Sims	Araceae			
मोठे	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperaceae			
पिपल	<i>Ficus religiosa</i> L.	Moraceae			
सिमी	<i>Lablab purpureus</i> (L.) Sweet	Fabaceae			
केरा	<i>Musa paradisiaca</i> L.	Musaceae			
उखु	<i>Saccharum officinarum</i> Lindl.	Poaceae			
खासी	<i>Hydrilla verticillata</i> (L. f.) Royle	Hydrocharitaceae			
नीलो लहरा	<i>Petunia hybrida</i> E. Vilm.	Solanaceae			
धूपी	<i>Juniperus indica</i> Bertol.	Cupressaceae			
पाखुरी	<i>Hedera nepalensis</i> K.Koch	Araliaceae			
काइयो	<i>Grevillea robusta</i> A.Cunn. ex R.Br.	Proteaceae			

स्रोत: स्थलगत अध्ययन, २०७६

५.२.३ वन्यजन्तुको सूची

आयोजना क्षेत्र शहरी क्षेत्र भएकोले कुनै वन्यजन्तु नरहेको तर घरपालुवा जन्तुको सूची तालिका ५.७ मा दिइएको छ।

तालिका नं ५.७: आयोजना क्षेत्र वरपर पाइने जनावरहरूको सूची

स्थानीय नाम	वैज्ञानिक नाम	परिवार	CITES	IUCN	NPWC Act, 2029
स्तनधारी					
कुकुर	<i>Canis lupus familiaris</i>				
बिरालो	<i>Felis catus</i>				
गाई	<i>Bos taurus</i>				
चराचुरुङ्गी					
परेवा	<i>Columba livia</i>				
भंगेरा	<i>Passer domesticus</i>				
काग	<i>Corvus splendens</i>				
सरीसृप					
भ्यागुता	<i>Rana tigrina</i>	Dicroglossidae	II		
छेपारो (हरियो)	<i>Calotes versicolor</i>	Agamidae			
छेपारो (खैरो)	<i>Laudakia tuberculata</i>	Agamidae			
सर्प (हरेउ)	<i>Elaphe hodgsoni</i>	Colubridae			

स्रोत: स्थलगत अध्ययन, २०७६

Note: NPWC Act, 2029: National Parks and Wildlife Conservation Act, 2029: P-Schedule-I, NA= Not available, CE= Critically Endanger, LC= Least concern, VU= Vulnerable, DD= Data deficient, NT = Near threatened, EN = Endangered

IUCN Red List Categories: EX=Extinct, EW= Extinct In the Wild, CE= Critically Endangered, EN= Endangered, VU= Vulnerable, NT= Near Threatened, CE= Least Concerned, LR=Lower Risk

GoN Categories: P = Protected by legislation

CITES Categories: I -Appendix I (are species that are threatened with extinction and are or may be affected by trade), II - Appendix II (are species that are not necessarily threatened with extinction, but may become so unless trade in specimens of such species is subject to strict regulation in order to avoid utilization incompatible with the survival of the species in the wild), and III - Appendix III

५.३ सामाजिक—आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

आयोजना प्रभावित क्षेत्रको सामाजिक आर्थिक तथा सांस्कृतिक विवरण तालिका ५.८ मा प्रस्तुत छ।

तालिका नं ५.८: आयोजना प्रभावित वडा भित्रको सामाजिक—आर्थिक तथा सांस्कृतिक विवरण

वस्तीको नाम	पुल्चोक	
आयोजना स्थलसँगको दूरी	१०० मिटर	
स्थानीय तह र वडा	ललितपुर, महानगरपालिका वडा नं ३	
जनसंख्या	१४,०८२	
जम्मा घरधुरी	३५२८	
औसत घरधुरी सङ्ख्या	४.२	
महिला पुरुष अनुपात	९५.६९	
जाति र धार्मिक सम्प्रदाय	नेवार, हिन्दू तथा बौद्धमार्गी	
धार्मिक स्थल	अशोक स्तूपा, अक्षेश्वर महाबिहार, रक्षेश्वर महाबिहार, बज्रयोगिनी देवी मन्दिर, धनञ्जयेश्वर महादेव, रातो मच्छिन्द्रनाथ रथ निर्माण स्थल, वैष्णवी देवी मन्दिर, नाटेश्वर, हासापोता गणेश, युलाखेल, धोमा: फल्चा, बाहशी घः	
सांस्कृतिक रीतिरिवाज	दशैं, तिहार, बुद्ध जयन्ती, रातो मच्छिन्द्रनाथ जात्रा, गाई जात्रा	
शैक्षिक स्तर (प्रतिशत)	८७.३७%	
शैक्षिक संस्था	आधारभूत	१९ वटा
	माध्यमिक	८ वटा
	उच्च माध्यमिक	२ वटा
	टेक्नोलोजी सरकारी स्कुल	२ वटा
स्वास्थ्य र सरसफाईको अवस्था	स्वास्थ्य स्थिति	राम्रो
	खानेपानीको अवस्था	राम्रो (खानेपानी संस्थाबाट वितरित)
	शौचालयको अवस्था	९९.८% घरमा शौचालय भएको
	फोहोरमैला व्यवस्थापनको अवस्था	ललितपुर महानगरपालिका अन्तर्गतको वातावरण विभागद्वारा व्यवस्थित
स्वास्थ्य संस्था	अस्पताल— ३ वटा	
रोजगारी/पेशा/व्यवसाय	बैंक	६ वटा (क वर्गको)
	फाईनान्स	२ वटा
	बहुउद्देशीय सहकारी	६ वटा
	सहकारी संस्था	२२ वटा
	सरकारी कार्यालय	३० वटा
	गैरसरकारी कार्यालय	५२ वटा
सीमान्तकृत समूह	छैन	
उद्योग र यसका किसिम	होटल एण्ड क्याफे	७५ वटा
पूर्वाधार	यातायात पूर्वाधार	छ (साझा पेट्रोल पम्प)
	उर्जा आपूर्ति	छ
	सञ्चार (टेलिफोन, हुलाक,	छन् (जिल्ला हुलाक

	टेलिभिजन,इन्टरनेट सेवा)	कार्यालय)
	खानेपानी	छ
	बजार	छ (सपिङ्ग मल— ३ वटा)
सडक र यसका किसिम	छ र कालो पत्रे सडक	
सार्वजनिक सुविधा	स्कूल, अस्पताल, यातायात पूर्वाधार, बाटो, ऊर्जा आपूर्ति, हुलाक, पेट्रोल पम्प, टोल सुधार समिति—१५ वटा, टोल विकास संघ—२ वटा	
बजार र यसको स्थिति	सपिङ्ग मल— ३ वटा	
जग्गा जमिनको मूल्य	२५ लाख/आना	
बसाईसराइको स्थिति	देशका प्राय सबै जिल्लाबाट बसाईसराइ गरेर आउने	
सम्भाव्य विकास केन्द्र	व्यावसायिक भवन, पर्यटकीय स्थल	
भौतिक र जैविक वातावरण सम्बन्धी फिल्ड सर्भे	व्यावसायिक र आवासीय क्षेत्र, भू-प्राविधिक रूपमा भवन निर्माण गर्न उपयुक्त, परियोजना क्षेत्र निर्माण गर्दा वनस्पतिको बिनास नहुने र संरक्षित वन्यजन्तुमा प्रभाव नपर्ने	

श्रोत: ललितपुर महानगरपालिका वडा नं-३ प्रोफाइल, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग र स्थलगत अध्ययन

परिच्छेद ६: प्रस्तावको विकल्प विश्लेषण

प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा डिजाइन, आयोजना स्थल, संचालन विधि, प्रयोग हुने कच्चा पदार्थ र वातावरणीय व्यवस्थापनका पक्षलाई मध्यनजर गरेर प्रस्तावको वैकल्पिक विश्लेषण गरिएको छ जसलाई तालिका ६.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ६.१: प्रस्तावको वैकल्पिक विश्लेषण

विकल्प	विश्लेषण	अनुकूल वातावरणीय प्रभाव	प्रतिकूल वातावरणीय प्रभाव
विकल्प १ (वर्तमान विकल्प)			
डिजाइन	यस व्यावसायिक भवनको आर्किटेक्चरल र स्ट्रक्चरल नक्सा सम्बन्धित पालिकाबाट स्वीकृत	संरचनागत जोखिमबाट सुरक्षित रहेको	छैन
आयोजना स्थल	ललितपुरको केन्द्रमा रहने सो भवन व्यापारिक र पर्यटकीय केन्द्रमा रहेकोले आर्थिक क्रियाकलापमा वृद्धि भएर रोजगारको सृजना हुने। साथै आयोजना संचालन गर्न आवश्यक जमिनको उपलब्धता	स्थानीय र पर्यटकलाई किनमेल, कार्यालय स्थापना गर्न सहज र आर्थिक क्षेत्र चलायमान हुने; वन क्षेत्र नभएको कारण वन क्षेत्रमा प्रभाव नपर्ने	फोहरमैला उत्सर्जन, स्थानीय पूर्वाधार (ढल, बिजुली र सवारीसाधान) मा चाप सृजना हुने
भू-बनौट	भू-बैज्ञानिक प्रतिवेदन	आयोजना निर्माण गर्न उपयुक्त स्थल	छैन
संचालन विधि	पार्किंग, लिफ्ट, सुरक्षाको लागि मापदण्ड पालना गरिने	स्थानीय क्षेत्रमा तुलनात्मक रूपमा चाप कम हुने	छैन
समय तालिका	यस भवनमा प्रायः दिउसो संचालन गर्ने	राति प्रभाव नपर्ने	छैन
प्रयोग हुने कच्चा पदार्थ	स्थानीय बजारमा उपलब्ध निर्माण सामग्री प्रयोग हुने	स्थानीय कच्चा पदार्थको प्रयोग	छैन
वातावरणीय व्यवस्थापन योजना	फोहरमैलालाई पुनःप्रयोग र पुनःचक्रीय गर्ने; फोहर पानी प्रशोधन पछिमात्र ढलमा निकास गर्ने; वैकल्पिक उर्जाको लागि जेनेरेटरको प्रयोग भूमिगत पानी पुनर्भरणको व्यवस्था आदि	वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्न सहयोगी	छैन

वन तथा सरकारी जग्गाको प्रयोग	यस परियोजना निजि जमिनमा निर्माण हुने र कुनै पनि वन क्षेत्र प्रभावित नहुने	वन क्षेत्र र सरकारी जमिन प्राप्ति गर्नु नपर्ने	छैन
विकल्प २ (सो पालिका र जिल्लाभन्दा बाहिर आयोजना निर्माणको विकल्प)			
डिजाइन	यस व्यावसायिक भवनको आर्किटेक्चरल र स्ट्रक्चरल नक्सा सम्बन्धित पालिकाबाट स्वीकृत	संरचनागत जोखिमबाट सुरक्षित रहेको	छैन
आयोजना स्थल	ललितपुरको केन्द्रमा प्रस्ताव नराखी अन्यत्र स्थानमा (ललितपुर बाहिर) स्थापना गर्ने	अन्यत्र पर्यटकीय हिसाबले चाप बढ्ने	आर्थिक हिसाबले कम उपयुक्त शहर केन्द्रमा जमिनको उपयोगमा परिवर्तन
भू-बनौट	भू-बैज्ञानिक प्रतिवेदन	आयोजना निर्माण गर्न उपयुक्त स्थल हुन सक्ने	छैन
संचालन विधि	पार्किंग, लिफ्ट, सुरक्षाको लागि मापदण्ड पालना गरिने	छैन	स्थानीय क्षेत्रमा तुलनात्मक रूपमा चाप कम हुने
समय तालिका	यस भवनमा प्रायः दिउसो र रातमा संचालन गर्ने	२४ घण्टा सेवा प्रवाह हुने	वरपर अशान्तिको अवस्था सृजना हुन सक्ने
प्रयोग हुने कच्चा पदार्थ	स्थानीय बजारमा उपलब्ध निर्माण सामग्री प्रयोग नगर्ने	छैन	ढुवानी गर्न असहज
वातावरणीय व्यवस्थापन योजना	फोहरमैलालाई पुनःप्रयोग र पुनःचक्रीय प्रयोग नगर्ने; फोहर पानी प्रशोधन नगरी ढलमा निकास गर्ने; वैकल्पिक उर्जाको लागि जेनेरेटरको प्रयोग नगर्ने; भूमिगत पानी पुनर्भरणको व्यवस्था नगर्ने	छैन	गलत अभ्यासले वातावरणीय प्रदुषण गर्न सक्ने
वन तथा सरकारी जग्गाको प्रयोग	वन क्षेत्र वा सरकारी जमिन प्रयोग हुन सक्ने	खेतीयोग्य जमिनमा कम क्षति हुने	वन क्षेत्र र सरकारी जमिन प्रभावित हुन सक्ने
विकल्प ३ (सोही पालिकाको अर्को वडामा आयोजना निर्माणको विकल्प)			

डिजाइन	यस व्यावसायिक भवनको आर्किटेक्चरल र स्ट्रक्चरल नक्सा सम्बन्धित पालिकाबाट स्वीकृत	संरचनागत जोखिमबाट सुरक्षित रहेको	छैन
आयोजना स्थल	ललितपुरको केन्द्रमा प्रस्ताव नराखी सोही पालिकाको अन्य वडामा स्थापना गर्ने	अन्यत्र पर्यटकीय हिसाबले चाप बढ्ने	आर्थिक हिसाबले कम उपयुक्त वन क्षेत्र पर्ने भएमा वन क्षेत्रको प्रभाव थप हुने
भू-बनौट	भू-बैज्ञानिक प्रतिवेदन	आयोजना निर्माण गर्न उपयुक्त स्थल हुन सक्ने	छैन
संचालन विधि	पार्किंग, लिफ्ट, सुरक्षाको लागि मापदण्ड पालना गरिने	छैन	छैन
समय तालिका	यस भवनमा प्रायः दिउसो र रातमा संचालन गर्ने	२४ घण्टा सेवा प्रवाह हुने	वरपर अशान्तिको अवस्था सृजना हुन सक्ने
प्रयोग हुने कच्चा पदार्थ	स्थानीय बजारमा उपलब्ध निर्माण सामग्री प्रयोग गर्ने	छैन	छैन
वातावरणीय व्यवस्थापन योजना	फोहरमैलालाई पुनःप्रयोग र पुनःचक्रीय प्रयोग नगर्ने; फोहर पानी प्रशोधन नगरी ढलमा निकास गर्ने; वैकल्पिक उर्जाको लागि जेनेरेटरको प्रयोग नगर्ने; भूमिगत पानी पुनर्भरणको व्यवस्था नगर्ने	छैन	गलत अभ्यासले वातावरणीय प्रदुषण गर्न सक्ने
वन तथा सरकारी जग्गाको प्रयोग	वन क्षेत्र वा सरकारी जमिन प्रयोग हुन सक्ने	खेतीयोग्य जमिनमा कम क्षति हुने	वन क्षेत्र र सरकारी जमिन प्रभावित हुन सक्ने

प्रस्तावको कार्यान्वयन बाहेक अन्य विकल्प नै नभएको स्थितिमा प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्ने अवधारणा भित्र रहेर अध्ययन गर्दा विकल्प नं -१ वातावरणीय तथा आर्थिक हिसाबले उपयुक्त हुने देखिदा यस प्रस्ताव कार्यान्वयन गरिन लागिएको हो।

यस परिच्छेदमा प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा प्रभावित क्षेत्रमा पर्ने प्रभावहरूको पहिचान, आँकलन तथा विश्लेषण गरिएको छ। यसरी प्रस्तुत गर्दा अनुकूल तथा प्रतिकूल प्रभावहरूलाई प्रभावको अवधि, प्रकार, परिमाण र सीमा किटान गरी वातावरणीय प्रभावको उल्लेखनीयता मूल्याङ्कन गरिएको छ।

७.१ सकारात्मक प्रभाव

७.१.१ निर्माण चरण

क) भूमि विकासको अवसर

पहिले आयोजना क्षेत्रमा भूतपूर्व सैनिक संगठनको कार्यालय र बगैँचा रहेको थियो। प्रस्तावकद्वारा सो क्षेत्रमा व्यावसायिक भवनको निर्माण गर्दा भूपयोगमा प्रभाव पर्नेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ख) पूर्वाधार विकासको अवसर

प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन क्रममा पहुँच सडकको स्तरोन्नती, खानेपानी पाइपलाइन मर्मत सम्भार जस्ता पूर्वाधारको विकास गर्न सहयोग गरिनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ग) स्थानीय जनतालाई रोजगारीका अवसर

प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण चरणमा आवश्यक पर्ने दक्ष, अर्धदक्ष र अदक्ष कामदार नियुक्त गर्दा स्थानीय जनतालाई सीप र दक्षताको आधारमा प्राथमिकता दिइनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

घ) स्थानीय व्यवसाय वृद्धिका अवसर

आयोजनाको निर्माण गर्दा आवश्यक सिमेन्ट, बालुवा, ईटा, गिट्टी जस्ता निर्माण सामग्री स्थानीय बजारबाट आपूर्ति गर्दा स्थानीय बिक्रेताको आर्थिक गतिविधिको वृद्धि हुनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ङ) जग्गामा तथा सम्पत्ति मूल्यमा वृद्धि

प्रस्तावित आयोजना शहरी क्षेत्रमा प्रस्तावित भएकोले यसै पनि जग्गा तथा सम्पत्तिको मूल्याङ्कन बढि नै भएकोमा आयोजनाको निर्माणपछि सो मूल्याङ्कनमा थप वृद्धि हुनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

च) स्थानीय अर्थ व्यवस्थामा वृद्धि

प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण दौरान विभिन्न आर्थिक क्रियाकलाप, सामान क्रय बिक्रय र सेवा र वस्तुको प्रयोग गर्दा आयोजना क्षेत्र वरपर खाजा—खाना घर, किराना पसल, आदिको सञ्चालनमा वृद्धि

हुनेछ र यसले स्थानीय अर्थ व्यवस्था वृद्धि गर्नेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

छ) प्राविधिक सीपमा अभिवृद्धि

आयोजनाको निर्माणको समयमा इन्जिनियर, डकर्मी, सिकर्मी, इलेक्ट्रिसियन जस्ता प्राविधिक जनशक्तिबाट तालिम लिंदा स्थानीय कामदारको सीप विकास गर्न र नयाँ प्रविधिहरू सिक्न राम्रो अवसर हुन सक्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

७.१.२ सञ्चालन चरण

क) हरियाली प्रवर्द्धन र संरक्षण

आयोजना क्षेत्रको सीमारेखाबाट करिब ३ मिटरमा हरियाली व्यवस्थापन गर्दा आयोजनाका अवयवहरूको बीच तथा विभिन्न क्षेत्रहरूमा पनि बगैँचाहरूको निर्माण तथा संरक्षण गरिनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थलगत सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ख) व्यवसाय सामाजिक उत्तरदायित्वद्वारा स्थानीय लाभान्वित

आयोजनाले स्थानीय चासो र आवश्यकता अनुसार विभिन्न सामुदायिक सहयोगका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ग) रोजगारीका अवसरहरू

यस व्यवसायिक भवनको सञ्चालन चरणमा करिब २०० कर्मचारीहरूको आवश्यकता हुनेछ। साथै, यस भवनमा सञ्चालन हुने सर्भिस अपार्टमेन्ट, कार्यालय, व्यावसायिक पसल कवलहरू, ब्याङ्केट हल, व्यायामशाला, रेष्टुरेन्ट आदिका लागि पनि दक्ष, अर्ध दक्ष तथा अदक्ष जनशक्तिको आवश्यकता हुनेछ। रोजगारीका लागि स्थानीयको सीप र दक्षता अनुसार प्राथमिकता दिइनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, क्षेत्रीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

घ) जग्गामा तथा सम्पत्ति मूल्यमा वृद्धि

प्रस्तावित आयोजना क्षेत्र शहरी क्षेत्र भएकोले सम्पत्तिको मूल्याङ्कन बढि रहेको र आयोजनाको सञ्चालनसँगै बढ्ने सेवा सुविधा र क्षेत्रगत आकर्षणको कारण सम्पत्तिको मूल्याङ्कनमा वृद्धि हुनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ङ) स्थानीय सरकारको राजस्व सङ्कलनमा वृद्धि

आयोजनाको सञ्चालन चरणमा कर्मचारी, कामदार, उनीहरूको परिवार र अन्य आगन्तुकहरूको संख्या उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि हुनाले वरपरको बजारमा आर्थिक कारोबारको वृद्धि हुनेछ। साथै, आयोजना क्षेत्रको जग्गा जमिनको मूल्य वृद्धिले पनि राजस्व सङ्कलन वृद्धि हुनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

च) स्थानीयको जीवनस्तरमा वृद्धि

आयोजनाले प्रत्यक्ष आम्दानीको स्रोत, स्थानीय स्तरको आर्थिक सबलीकरण र रोजगारी सिर्जनामा उल्लेख्य भूमिका निर्वाह गरी स्थानीयको जीवनस्तर वृद्धि गर्न मद्दत गर्नेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

छ) पर्यटन विकास

यस आयोजना स्थापनाले विभिन्न सेवा सुविधा एकै छतमुनि प्रदान गर्ने भएकोले स्थानीय स्तर र बाहिरबाट मानिसहरु किनमेल, कामको लागि सो स्थानमा आउने गर्दछन। यसले सो व्यावसायिक भवन आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकको विशेष केन्द्रविन्दुमा पर्ने र पर्यटन विकासमा पनि मद्दत गर्नेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

तालिका ७.१: सकारात्मक प्रभावको परिमाण, सीमा, अवधि र उल्लेखनीयताको म्याट्रिक्स

प्रस्तावका कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव				संघीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
निर्माण चरण						
भूमि विकासको अवसर	पहिले आयोजना क्षेत्रमा भूतपूर्व सैनिक संगठनको कार्यालय र बगैँचा रहेको थियो। प्रस्तावकद्वारा सो क्षेत्रमा व्यावसायिक भवनको निर्माण गरी स्थानीय सरकार तथा जनताको सामाजिक तथा आर्थिक उन्नति गर्ने लक्ष्य रहेको छ। प्रस्तावित आयोजनाको स्थापनाद्वारा सो क्षेत्रको भूमि विकासको अवसर प्राप्त हुनेछ।	म-२०	स्था-२०	दी-२०	प्र	३-६०
पूर्वाधार विकासको अवसर	प्रस्तावित आयोजना क्षेत्रमा आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन क्रममा सो क्षेत्रका पूर्वाधार विकास जस्तै पहुँच सडकको स्तरोन्नती, खानेपानी पाइपलाइन मर्मत सम्भारमा सहयोग गरिनेछ।	म-२०	स्था-२०	दी-२०	प्र	३-६०
स्थानीयलाई रोजगारीका अवसर	प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण चरणमा करिब ५०० जनशक्तिको आवश्यकता पर्ने देखिन्छ। यी आवश्यक कामदारहरुको आपूर्ति गर्दा स्थानीय जनताको सीप र दक्षता अनुसार रोजगारीको अवसरमा प्राथमिकता दिइनेछ।	म-२०	स्था-२०	अ-५	प्र	३-४५
स्थानीय व्यवसाय वृद्धिका अवसर	आयोजनाको निर्माणको समयमा चाहिने निर्माण सामग्री जस्तै सिमेन्ट, बालुवा, ईटा, गिट्टी आदि स्थानीय बजारबाट आपूर्ति गरिनेछ। यस कार्यले स्थानीय आर्थिक गतिविधिको वृद्धि हुनेछ।	म-२०	स्था-२०	अ-५	प्र	३-४५

प्रस्तावका कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव				संघीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
जग्गामा तथा सम्पत्ति मूल्यमा वृद्धि	प्रस्तावित आयोजना क्षेत्र शहरी क्षेत्र भएकोले यसै पनि जग्गा तथा सम्पत्तिको मूल्याङ्कन बढि नै छ साथै यस आयोजनाको निर्माण सो मूल्याङ्कनमा थप टेवा पुग्नेछ।	उ-६०	स्था-२०	दी-२०	प्र	धेउ-१००
स्थानीय अर्थ व्यवस्थामा वृद्धि	प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण दौरान सोसँग सम्बन्धित कामदारको दैनिक आवश्यकता, कच्चा पदार्थ माग, यातायात तथा जनसंख्या वृद्धिले आयोजना क्षेत्र वरपर खाजा—खाना घर, किराना पसल, आदिको सञ्चालनमा वृद्धि हुनेछ र यसले स्थानीय अर्थ व्यवस्था वृद्धि गर्नेछ।	नि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	न-३५
प्राविधिक सीपमा अभिवृद्धि	आयोजनाको निर्माणको समयमा विभिन्न प्रकारका दक्ष जनशक्ति जस्तै इन्जिनियर, डकर्मी, सिकर्मी, इलेक्ट्रिसियन, आदि सामेल हुनेछन्। यो स्थानीय कामदारहरूका लागि सीप विकास गर्न र नयाँ प्रविधिहरू सिक्न अवसर हुन सक्छ।	म-२०	स्था-२०	अ-५	प्र	उ-४५
सञ्चालन चरण						
हरियाली प्रवर्द्धन र संरक्षण	आयोजनाको डिजाइन अनुसार आयोजना क्षेत्रको सीमा रेखाबाट भित्र करिब ३ मिटरमा हरियाली व्यवस्थापन गरिनेछ साथै आयोजनाका अवयवहरूको बीच तथा विभिन्न क्षेत्रहरूमा पनि बगैँचाहरूको निर्माण तथा संरक्षण गरिनेछ।	म-२०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	उ-५०
सामाजिक सहयोग कार्यक्रम	आयोजनाले स्थानीय चासो र आवश्यकता अनुसार विभिन्न सामुदायिक सहयोगका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नेछ।	नि-१०	स्था २०	दी २०	प्र	उ-५०
रोजगारीका अवसरहरू	यस व्यावसायिक भवनको सञ्चालन चरणमा यस भवनका विभिन्न अवयवहरूको प्रशासनिक सञ्चालनका लागि करिब २०० दक्ष, अर्ध दक्ष तथा अदक्ष कर्मचारीहरूको आवश्यकता हुनेछ। रोजगारीका लागि स्थानीयलाई सीप र दक्षता अनुसार प्राथमिकता दिइनेछ।	उ-६०	क्ष-६०	दी-२०	प्र	धेउ-१४०
जग्गामा तथा सम्पत्ति मूल्यमा वृद्धि	प्रस्तावित आयोजना क्षेत्र शहरी क्षेत्र भएकोले यसै पनि जग्गा तथा सम्पत्तिको मूल्याङ्कन बढि नै छ साथै यस आयोजनाको सञ्चालनसँगै सो मूल्याङ्कनमा थप टेवा पुग्नेछ।	उ-६०	स्था-२०	दी-२०	प्र	धेउ-१००

प्रस्तावका कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव				संघीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
स्थानीय सरकारको राजस्वमा सङ्कलनमा वृद्धि	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा कर्मचारी, कामदार, उनीहरूको परिवार र आगन्तुकहरूको संख्या उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि हुनेछ जसले आयोजना क्षेत्र र वरपर रहेको अर्थ बजारमा आर्थिक कारोबारको वृद्धि हुनेछ। साथै, आयोजना क्षेत्रको जग्गा जमिनको मूल्य वृद्धिले पनि राजस्व सङ्कलनमा वृद्धि हुनेछ।	नि-१०	स्था-२०	दी-२०	प्र	उ-५०
स्थानीयको जीवनस्तरमा वृद्धि	आयोजनाले प्रत्यक्ष आम्दानीको स्रोत, स्थानीय स्तरको आर्थिक सबलीकरण र रोजगारी सिर्जनामा उल्लेख्य भूमिका निर्वाह गरी स्थानीयको जीवनस्तर वृद्धि गर्न मद्दत गर्नेछ।	म-२०	स्था-२०	दी-२०	प्र	उ-६०
पर्यटन विकास	यस आयोजना स्थापनाको मुख्य लक्षित वर्ग देशका विभिन्न क्षेत्र तथा विदेशबाट यस क्षेत्र वरिपरि काम गर्न आउने व्यक्तिहरू रहेका छन् जसलाई एकै छाना मुनि गाँस, बास, किनमेल तथा मनोरञ्जनको सुविधा प्राप्त होस्। आफ्नो दैनिकी सञ्चालन गर्नु पर्ने तर कामको व्यस्तताले धेरै ठाउँ जान नभ्याउने व्यक्तिलाई यस आयोजनाले ठूलो राहत पुर्याउने छ। यसले पर्यटन विकासमा पनि मद्दत गर्नेछ।	म-२०	स्था-२०	दी-२०	प्र	उ-६०

नोट: नि: निम्न, उ: उच्च, म: मध्यम, स्था: स्थानीय, स्थ: स्थलगत, क्षे: क्षेत्रीय, प्र: प्रत्यक्ष, अप्र: अप्रत्यक्ष, उ: उल्लेखनीय, न: नगण्य, धे:उ: धेरै उल्लेखनीय

७.२ नकारात्मक प्रभाव

७.२.१ निर्माण चरण

भौतिक वातावरण

क) वायु प्रदूषण

आयोजनाको निर्माण चरणमा आयोजना स्थलको माटो उत्खनन् तथा निर्माण सामग्रीहरूको ढुवानीका कारणले वायु प्रदूषण हुने देखिन्छ। त्यस्तै, बिजुली आपूर्तिका लागि जेनेरेटरको प्रयोग तथा निर्माणमा विभिन्न उपकरणहरू जस्तै कंक्रीट मिक्सर, भाइब्रेटर आदिको प्रयोगले पनि वायु प्रदूषण हुने देखिन्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ख) जल प्रदूषण

आयोजनाको निर्माण दौरान आयोजना स्थल नजिकका सतही तथा अर्ध सतही पानीका स्रोतहरू प्रदूषण हुने देखिन्छ। यदि ती स्रोतहरूका नजिक श्रम शिविर, निर्माण सामग्री, इन्धन तथा अरु

रसायन भण्डारण कक्ष, मिक्सर उपकरणको प्रयोग गरिएमा ती स्रोतहरूमा प्रदूषण हुने सम्भावना अधिक रहन्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ग) ध्वनि प्रदूषण

निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने भाइब्रेटर, जेनेरेटर जस्ता उपकरण आदिले ध्वनि उत्सर्जन गाडीहरूको आवत जावतका कारण पनि ध्वनि प्रदूषण हुनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

घ) कम्पन

निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने उपकरणहरू जस्तै बिजुलीबाट संचालन हुने २ हर्सपावर क्षमता (५००० rpm) हुने भाइब्रेटर, क्रेन आदिले आयोजना क्षेत्र वरपर कम्पनको सिर्जना गर्नेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ङ) आयोजना क्षेत्रको प्राकृति सौन्दर्य वा दृश्यमा प्रभाव

निर्माण सामग्रीको जथाभावी भण्डारण तथा निर्माण गतिविधिबाट निस्कने फोहोरमैलालाई जथाभावी बिसर्जन गरेमा यसले आयोजना क्षेत्र तथा वरिपरिको प्राकृतिक सौन्दर्यमा प्रभाव पार्ने देखिन्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

च) प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन

भूकम्प, बाढीपहिरो जस्ता प्राकृतिक प्रकोपको जोखिम भएको देश हो। यसका साथै आयोजनामा आगलागी, महामारी, दुर्घटनाजस्ता मानव सिर्जित प्रकोपको सम्भावना समेत प्रवल रहन्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

छ) ढल निकास व्यवस्थापनमा समस्या

प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण दौरान निस्कने फोहोर पानी तथा तरल पदार्थले आयोजना क्षेत्रमा विद्यमान ढल निकासमा असर पुर्याउने सम्भावना प्रवल छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ज) ऊर्जाको माग तथा आपूर्ति

आयोजनाको निर्माण गतिविधि तथा श्रम शिविरमा ऊर्जाको माग अधिक रहनेछ जसको आपूर्तिका लागि ट्रान्सफरमर सहितको ३ फेज लाइन र/वा जेनेरेटरको प्रयोग गर्दा प्रसारण लाइनमा भार थप्नेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

झ) माटोको स्थिरता वा भूमि भासिने समस्या

आयोजनाको निर्माणका लागि निर्माण उपकरण र मेसिनहरू प्रयोग गरेर जमिनमा उत्खनन् गर्नु पर्ने हुन्छ जसको कारण सो क्षेत्रमा माटोको स्थिरतामा खलल पर्न जान सक्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ज) भू-उपयोगमा परिवर्तन र क्षति

आयोजना क्षेत्र निजी क्षेत्रमा रहेको पुराना टहरा हटाएर यस संरचना निर्माण गरिने भएकोले गर्दा आयोजनाको निर्माणबाट पुराना संरचना भत्किए पनि भू-उपयोगमा परिवर्तन आउने छैन। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, न्युन परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ट) ठोस फोहोरमैला उत्सर्जनबाट पर्ने प्रभाव

आयोजनाको निर्माण स्थलमा बालुवा, ईटाको टुक्रा, बाँकी रहेका फलामका छड तथा खाली सिमेन्टका बोराहरू जस्ता विभिन्न प्रकारका ठोस फोहोरमैला र श्रम शिविरबाट प्लाष्टिकका टुक्रा, खेर गएका खानेकुरा जस्ता कुहिने तथा नकुहिने फोहोरहरू पैदा हुन्छन्। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ठ) तरल पदार्थ व्यवस्थापनामा समस्या

आयोजनाको श्रम शिविरको शौचालय र किचेनबाट ठोस पदार्थ मिश्रित तरल पदार्थ निष्कासन हुने। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ड) उत्खनन् गरिएको माटोको व्यवस्थापनमा समस्या

प्रस्तावित आयोजना निर्माण गर्दा अध्याय २ मा उल्लेख गरे बमोजिमको मात्रामा माटो उत्खनन् गर्नु पर्ने हुन्छ। यसरी उत्खनन् गरिएको माटोलाई जथाभावी जम्मा वा विसर्जन गरिएमा सौन्दर्यमा असर गर्ने, स्थलगत जल प्रणालीमा बाधा पार्ने, र उडेर वायु प्रदूषण समेत गर्ने हुन्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ढ) निर्माण सामाग्रीको भण्डारणमा समस्या

प्रस्तावित आयोजना निर्माण गर्न सिमेन्ट, गिट्टी, डण्डी, बालुवा, काठ, ईटाहरूको आवश्यकता पर्नेछ। निर्माण सामाग्रीहरूलाई जथाभावी जम्मा वा भण्डारण गरियो भने यसले त्यस क्षेत्रमा नराम्रो असर पार्ने देखिन्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ण) यातायात व्यवस्थापनमा समस्या

निर्माण गतिविधिले आयोजना क्षेत्रमा निर्माण सवारी साधनहरूको आवतजावत बढाउँछ। निर्माणको क्रममा अन्दाजी २० ट्रीपर, २ एक्स्काभेटर र आवश्यकता अनुसार अन्य उपकरण र सवारी साधनको प्रयोग हुन्छ। यसरी निर्माणको क्रममा प्रयोग हुने सवारी साधनहरूको आगमनले यातायातमा अवरोध र ट्राफिक जामको समस्या पैदा गर्न सक्नेछ जसको परिणामस्वरूप वरपरका बासिन्दाहरू र आयोजना क्षेत्र हुँदै जाने पैदलयात्रीहरूलाई प्रभाव पर्नेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

त) पानीको माग, आपूर्ति र गुणस्तर व्यवस्थापनमा समस्या

यस भवनको निर्माण कार्यको चरणमा दैनिक अधिकतम २०,००० लिटर सम्म पानीको प्रयोग हुन सक्नेछ। यसरी आवश्यक पर्ने भूमिगत पानीको उच्च दरमा निकासिले भूमिगत पानी र नजिकैको

जल स्रोतहरूको स्तर कम गर्न सक्छ। त्यस्तै अत्यधिक निकासी र अपर्याप्त पुनःभरणले गर्दा यसको मात्रा र गुणस्तर कम गर्न सक्छ। त्यसबाहेक निर्माण कार्यबाट उत्पन्न फोहोर पानीले नजिकका पानीका स्रोतहरूमा प्रदूषण गर्न सक्दछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

जैविक वातावरण

क) विद्यमान वनस्पतिको नास

आयोजना क्षेत्रमा कुनै पनि वनस्पति नभए पनि आयोजना निर्माण तथा संचालनले सो जमिन खुल्ला जमिनबाट कंक्रीट भवन, सडक र पर्खालले घेरिएको क्षेत्रमा रूपान्तरण हुनेछन्। यसले जमिन सतहला कन्क्रिटार्इज गरी तातो बनाउने, भूमिगत पानीको पुनर्भरणमा कमी ल्याउने र खुल्ला क्षेत्र/हरियालीमा कमी ल्याउन सक्दछ। आयोजना क्षेत्र मानव प्रधान कृत्रिम प्रणालीमा रूपान्तरण हुनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ख) चराको बासस्थानमा असर

आयोजना क्षेत्रमा कुनै वनस्पति नरहेको कारण चराको बासस्थान नरहेकोले चराहरूमा खासै असर पर्ने देखिदैन। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थलगत सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

सामाजिक—आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

क) सामुदायिक स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर

आयोजनाको निर्माणका लागि विभिन्न क्षेत्रबाट कामदारहरू आउने र सम्पूर्ण कामदारहरूको स्वास्थ्य राम्रो नहुन पनि सक्छ। स्थानीय र कामदारको घुलमिलले समुदायमा संक्रामक, प्राणघातक रोगहरू फैलिन सक्ने देखिन्छ। त्यस्तै, आयोजना क्षेत्रमा कामदारको आगमनले चोरी डकैतीका घटनाहरू बढ्ने सम्भावना पनि रहन्छ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ख) छरछिमेकको आवासीय क्षेत्रमा बाधा

आयोजना क्षेत्र वरपरको आवासीय भवन लगायत कार्यालयहरू समेत रहेका छन्। आयोजनाको लागि चाहिने निर्माण सामग्रीको ढुवानी, उत्खनन् गरिएको माटोको व्यवस्थापन र निर्माण गतिविधिहरूले सो क्षेत्रमा बसोबास गर्दै आएका स्थानीय र कार्यालयलाई प्रतिकूल असर पुर्याउने देखिन्छ। त्यस्तै, आयोजना निर्माणको दौरान निस्कने पानी, ध्वनि, धुवा धुलोले पनि असर गर्नेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ग) लैङ्गिक भेदभाव

निर्माण कार्यमा समान कामको लागि समान ज्याला, समान अवसरजस्ता लैङ्गिक भेदभाव, यौन उत्पीडन र बलात्कारको शिकारजस्ता घटना हुन सक्छ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

घ) बालश्रम शोषण

निर्माण कार्यमा बालश्रमको प्रयोग (विशेषगरी सामाजिक र आर्थिक रूपमा गरीब परिवारका कामदार निर्माण कार्यको प्रलोभनमा परी) भई बाल श्रम प्रयोग हुन सक्ने हुन्छ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ङ) गुनासो व्यवस्थापन

आयोजनाको निर्माणको क्रममा कामदारको आवागमनमा वृद्धि हुनेछ। त्यस्तै निर्माणको क्रममा विभिन्न क्रियाकलापले स्थानीयलाई प्रभाव पार्दा, स्थानीयसँग बेला मौकामा गरिएका सम्झौता पालना नभएमा, रोजगारमा स्थानीयलाई प्राथमिकता नभएमा, मदिरापान, जुवा, बेश्यावृत्ति जस्ता सामाजिक समस्या उत्पन्न हुन सक्छ। यसले स्थानीय जनता र आप्रवासी बीच द्वन्द्व सिर्जना हुन सक्छ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

च) धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक क्षेत्रमा प्रभाव

यस आयोजनाको निर्माणले आयोजना क्षेत्रको धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक क्षेत्रमा प्रभाव पार्न सक्छ। आयोजना क्षेत्र वरिपरि विभिन्न सांस्कृतिक धरोहर जस्तै अशोक स्तूपा, अक्षेश्वर महाबिहार, हासापोता गणेश, आदि रहेका छन्। व्यावसायिक भवनको निर्माण तथा प्रयोगकर्ताहरूले यी धरोहरहरूको महत्त्व बुझ्ने र जथाभावी गरे भने स्थानीय र यिनीहरू बीच समस्या आउन सक्छ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

छ) श्रम शिविर व्यवस्थापनमा समस्या

आयोजनाको निर्माण चरणमा कामदारहरूको लागि श्रम शिविरको व्यवस्था गर्नु पर्ने हुन्छ। कामदारहरूको गाँस, बास र सरसफाईको उचित व्यवस्थापन गरिएन भने यसले स्थानीय जनता र आप्रवासी बीच द्वन्द्व सिर्जना हुन सक्छ। त्यस्तै यी कामदारहरूको रात्रिकालिन आवतजावत तथा अनावश्यक हिंडुलमा नियन्त्रण गर्न पर्ने हुन्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ज) श्रम शिविर र श्रमिकको सरसफाईको कारण पर्ने प्रभाव

आयोजनाको निर्माणका लागि प्रयोग हुने मानविय संसाधनहरूको स्वास्थ्यले सो आयोजनाको गतिलाई असर पार्दछ। स्वस्थ कामदारको छनौट नभएमा यसले आयोजनालाई मात्र नभई स्थानीय क्षेत्रलाई नै असर पुर्याउँछ। त्यस्तै यी कामदारको आगमनले आयोजना क्षेत्रको सरसफाईमा पनि असर गर्ने छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

झ) व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर

निर्माण कार्यमा ठूला मेसिन तथा उपकरणहरूको प्रयोगले, काम गर्ने वातावरण प्रतिकूल भएमा वा अन्य रासायनिक, जैविक तथा रेडियोधर्मी पदार्थले श्रमिकहरूको स्वास्थ्य र सुरक्षामा असर पुर्याउन सक्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ज) दुर्घटनाको जोखिम

आयोजनाको निर्माण चरणमा आयोजनामा संलग्न कामदारका साथसाथै आयोजनाको ढुवानीले स्थानीय पनि दुर्घटना जोखिमको दायरामा पर्दछन्। आयोजनामा प्रयोग हुने ठूलूला मेसिन, उपकरण तथा सवारी साधनहरूको सावधानीपूर्वक प्रयोग भएन भने दुर्घटना जोखिम निम्तिन सक्छ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ट) शान्ति—सुरक्षामा असर

निर्माण स्थलमा स्थानीय र बाहिरबाट काम गर्न आएका कामदारको अन्तरक्रिया हुँदा हिंसा, अपराध, मदिरा दुरुपयोग, जुवा, चोरी, झगडा आदि जस्ता सामाजिक समस्याहरू देखिन सक्छन्। यस्ता गतिविधिहरूले स्थानीय कानून व्यवस्थालाई चुनौती दिएर स्थानीय समुदाय र आयोजना प्रमुख द्वन्दको कारण हुनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ठ) स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवाहरूमा असर

निर्माण चरणमा श्रम शिविरको स्थापना गर्दा विद्युत, खानेपानी आपूर्तिको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ जसले स्थानीय पूर्वाधार र मागमा चाप पर्न सक्छ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

७.२.२ सञ्चालन चरण

भौतिक वातावरण

क) वायु प्रदूषण

प्रस्तावित आयोजनाले सञ्चालन चरणमा वायु प्रदूषण उत्सर्जन गर्नेछैन; तथापि यस भवनका लागि प्रयोग हुने डिजेल जेनेरेटर, सवारी साधनबाट आदि निस्कने उत्सर्जन न्यून प्रदूषण स्रोतमा पर्दछन्। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ख) जल प्रदूषण

आयोजनाको निर्माण क्रममा जल प्रदूषणको सवाल पेचिलो नभएतापनि सञ्चालन चरणमा यो सवाल चुनौतीपूर्ण हुन सक्दछ। शौचालय तथा ढल निकास, आवासीय क्षेत्र तथा ब्याङ्केट हलबाट निस्केका फोहोर पानीले आयोजना क्षेत्र वरिपरी प्रभावित पार्न सक्छन्। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ग) ध्वनि प्रदूषण

सञ्चालनको क्रममा भवनका रहेका ब्याङ्केट हल, रेष्टुरेन्ट तथा गाडीहरूको नियमित आवतजावतले ध्वनि प्रदूषणमा वृद्धि गराउन सक्दछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थलगत सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

घ) प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन

आयोजनाको सञ्चालन दौरान भूकम्प, बाढी जस्ता प्राकृतिक तथा सट-सर्किट, आगलागी जस्ता कृत्रिम प्रकोपको सम्भावनालाई बेवास्ता गर्न सकिदैन। यी जोखिमहरूको कारण संरचना र वरपरको क्षेत्रमा जनधनको क्षति हुने समस्याहरू रहन सक्छन्। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थलगत सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ङ) ढल व्यवस्थापनमा समस्या

यस आयोजना संचालनको क्रममा १११,८४७ लिटर फोहोर पानी निष्कासन हुने प्रक्षेपण गरिएकोले गर्दा आयोजना क्षेत्र वरपरका ढल निकासी प्रणालीमा उल्लेखनीय चाप पर्ने देखिन्छ। ती तरल फोहोर नगरपालिकाको फोहोर पानी प्रणालीमा प्रसोधन नगरी मिसाइएमा पानीको गुणस्तरमा प्रभाव पर्न गएर अन्तिम बिसर्जन हुने स्थानको जैविक प्रणालीमा प्रभाव पर्ने हुन्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

च) अत्याधिक भूमिगत पानीको निकासी

आयोजनाको सञ्चालन चरणमा दैनिक १२४,२७५ लिटर पानीको माग रहने र सोको आपूर्ति भूमिगत पानीको दोहन र व्यावसायिक ट्यांकर हुनेछन्। जमिन मुनिको पानीको पुनः भरण भन्दा अधिक निष्कासनले भूमिगत जलस्तर घटाई वरपरका हिटी, ईनार लगायत पानीका श्रोत सुकाउन सक्नेछन्। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

छ) ऊर्जाको उच्च माग

आयोजनाले अत्याधुनिक उपकरण प्रयोग गर्न तथा विभिन्न गतिविधि सञ्चालन गर्न ऊर्जाको आवश्यक हुन्छ। यसका साथै आयोजना क्षेत्रको मौसमी अवस्था अनुसार सडक तथा अन्य क्षेत्रमा बत्ती बाल्न, एयर कन्डिसन र अन्य बिजुली उपकरणहरू चलाउन अधिक मात्रामा चाहिनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थलगत सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ज) ठोस फोहोरमैला उत्सर्जनबाट पर्ने प्रभाव

प्रस्तावित आयोजनाको व्यावसायिक तथा आवासीय क्षेत्रबाट दैनिक २०० के.जी. कुहिने, नकुहिने र केही मात्रामा रसायनिक फोहोर उत्पन्न हुनेछन्। यी फोहोरको राम्रो व्यवस्थापन नभएमा यसले दुर्गन्ध फैलिने, संक्रामक रोग देखा पर्ने र मानव स्वास्थ्यमा गम्भीर असर पर्ने देखिन्छ जुनसले समाज र परियोजनाबीच द्वन्द्वको अवस्था समेत सृजना गर्नेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थलगत सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

झ) यातायात व्यवस्थापनमा समस्या

आयोजनाको सञ्चालनले त्यस क्षेत्रमा सवारी साधनहरूको आवतजावत बढाउने हुँदा सडक सुरक्षाको चुनौती थपिएर सडक दुर्घटना बढ्ने सम्भावना प्रवल हुनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

रासायनिक वातावरण

क) तरल पदार्थ निष्कासनबाट पर्ने प्रभाव

आयोजनामा सञ्चालन हुने आवासीय क्षेत्र, बाङ्केट हल, रेष्टुरेन्ट तथा शौचालयबाट निस्कने फोहोर पानी तथा ठोस पदार्थ निष्कासनको उचित व्यवस्थापन नभएमा यसले सामुदायिक स्वास्थ्यमा नकारात्मक असर पुर्याउँछ। त्यस्तै भवनको सरसफाई तथा स्वास्थ्य सुरक्षा मापदण्ड पूरा गर्न प्रयोग हुने सरसफाई रसायन, कीटाणुनाशकहरू, विकर्षकहरू, एयर फ्रेशनर, रङ्ग, मोबिल/डिजेलको प्रयोग आदिले जल स्रोतमा रासायनिक मात्रा बढाउनेछ। प्रशोधन नगरी यस्ता पदार्थलाई नगरपालिकाको ढलमा विसर्जन गर्दा अन्त्यममा यसले जलीय प्राणीलाई मात्र नभई मानवीय स्वास्थ्यमा पनि प्रतिकूल असर पार्नेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

सामाजिक—आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

क) व्यवसायिक भवनका विभिन्न अवयवहरू व्यवस्थापनमा समस्या

विभिन्न अवयवहरू भएको व्यावसायिक भवन सञ्चालन गर्नु एक चुनौतीपूर्ण कार्य हो। बहु—आयामी एकाईहरू एकरूप भई सञ्चालन गर्नु पर्ने हुन्छ। एक एकाईबाट समन्वय र सहकार्यको अभावले सम्पूर्ण प्रणालीमा समस्या उत्पन्न हुन सक्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थलगत सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ख) सामुदायिक स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर

आयोजनाको सञ्चालन चरणमा समुदायमा विविध प्रतिकूल स्वास्थ्य जोखिम र सुरक्षाका मुद्दाहरू निम्त्याउन सक्छ। सम्भावित समुदाय स्वास्थ्य र सुरक्षा जोखिममा फोहोरमैलाको अनुचित व्यवस्थापन, प्रदूषण, दुर्घटना, आदि हुन सक्छ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ग) आयोजना वरपरको आवासीय क्षेत्रमा असर

आयोजनाका वरपरका क्षेत्रहरू आवासीय क्षेत्र हुन्। आयोजनाको स्थापना र संचालनले यस क्षेत्रको वायु, जल र ध्वनिको प्रदूषण बढाउने छ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

घ) खाद्य सुरक्षाका सवाल

आयोजनामा सञ्चालन हुने बाङ्केट तथा रेष्टुरेन्टमा खाद्य सेवाको माग धेरै हुनेछ। खाद्य गुणस्तर तथा सेवाको माग र आपूर्तिको हिसाबले बासी तथा अस्वास्थ्य खानाको प्रसारले नकारात्मक असर पार्नेछ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ङ) गुनासो व्यवस्थापन

आयोजनाको सञ्चालन चरणमा फोहोरमैलाको अनुचित व्यवस्थापन, ध्वनिको स्तरमा वृद्धि, गाडीहरूको अव्यवस्थित पार्किङ्गले गर्दा स्थानीय सडकमा अवरोध आदिले स्थानीयमा गुनासो सिर्जना हुन्छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थलगत सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

च) पेशागत स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर

आयोजनाको सञ्चालन चरणमा पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षामा प्रमुख असर गर्ने कारक नभएता पनि आकास्मिक आगलागी, उचाईबाट खस्नु, चिप्लनु, विद्युतिय उपकरणहरुको सट-सर्किट आदिले सो एकाईमा काम गर्ने व्यक्तिको स्वास्थ्यमा असर पुर्याउने छ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्य परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

छ) लैङ्गिक तथा अपाङ्गका सवालहरु

निर्माण कार्यमा समान कामको लागि समान ज्याला, समान अवसरजस्ता लैङ्गिक भेदभाव, यौन उत्पीडन र बलात्कारको शिकारजस्ता घटना हुन सक्छ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ज) बालश्रम शोषण

निर्माण कार्यमा बालश्रमको प्रयोग (विशेषगरी सामाजिक र आर्थिक रूपमा गरीब परिवारका कामदार निर्माण कार्यको प्रलोभनमा परी) भई बाल श्रम प्रयोग हुन सक्ने हुन्छ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, निम्न परिमाण, स्थलगत सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

झ) सम्भावित शहरीकरणको प्रभाव

आयोजनाद्वारा उत्पन्न हुने रोजगारीका अवसरले गर्दा विद्यमान भूमि प्रयोग, खाद्य सुरक्षा, सामाजिक सुरक्षा, शिक्षा र स्वास्थ्य सेवाहरु, सञ्चार, यातायात, पानी आपूर्ति, सडक, सरसफाई आदि जस्ता पूर्वाधारहरुमा प्रभाव पार्नेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, उच्च परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

ञ) दुर्घटना जोखिम

आयोजना एक व्यावसायिक भवन भएकोले सवारी साधनहरुको दैनिक आवतजावत बढी नै हुनेछ। त्यस्तै, आयोजनामा रहेका प्रणालीहरु जस्तै विद्युत प्रणाली, लिफ्ट, पार्किङ्ग क्षेत्र आदिको उचित मर्मत संभार गरिएन भने यसले अप्रत्यासित दुर्घटना निम्त्याउन सक्छ। उक्त प्रभाव अप्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र अल्पकालीन अवधिको रहनेछ।

ट) शान्ति—सुरक्षामा असर

आयोजना स्थापना पश्चात आयोजना स्थल स्थानीय र बाहिरी व्यक्तिहरुको एकत्रीकरण ठाउँ हुनेछ। श्रमशक्तिको प्रवाहपछि त्यहाँ हिंसा, अपराध, मदिरा दुरुपयोग, जुवा, चोरी, झगडा आदि जस्ता सामाजिक विरोधी गतिविधिहरु हुन सक्छ। यस्ता गतिविधिहरुले स्थानीय कानून व्यवस्थालाई अस्थिर बनाई परम्परागत जीवनशैलीलाई असर पुर्याउँछ र स्थानीय समुदाय र आयोजना बीच प्रमुख द्वन्दको कारण हुनेछ। विद्यमान कानून व्यवस्थालाई परिवर्तित स्थिति नियन्त्रण गर्न गाह्रो हुनेछ। उक्त प्रभाव प्रत्यक्ष, मध्यम परिमाण, स्थानीय सीमा र दीर्घकालीन अवधिको रहनेछ।

तालिका ७.२: नकारात्मक प्रभावको परिमाण, सीमा, अवधि र उल्लेखनीयताको म्याट्रिक्स

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				संघीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
निर्माण चरण (भौतिक वातावरण)						
वायु प्रदूषण	आयोजनाको निर्माण चरणमा आयोजना स्थलको माटो उत्खनन् तथा निर्माण सामग्रीहरूको ढुवानीका कारणले वायु प्रदूषण हुने देखिन्छ। त्यस्तै, बिजुली आपूर्तिका लागि जेनेरेटरको प्रयोग तथा निर्माणमा विभिन्न उपकरणहरू जस्तै कंक्रीट मिक्सर, भाइब्रेटर आदिको प्रयोगले पनि वायु प्रदूषण हुने देखिन्छ।	नि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	न-३५
जल प्रदूषण	आयोजनाको निर्माण दौरान आयोजना स्थल नजिकका सतही तथा अर्ध सतही पानीका स्रोतहरू प्रदूषण हुने देखिन्छ। यदि ती स्रोतहरूका नजिक श्रम शिविर, निर्माण सामग्री, इन्धन तथा अरु रासायन भण्डारण कक्ष, मिक्सर उपकरणको प्रयोग गरिएमा ती स्रोतहरूमा प्रदूषण हुने सम्भावना अधिक रहन्छ।	उ-६०	स्था-२०	अ-५	प्र	धेउ-८५
ध्वनि प्रदूषण	निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने भाइब्रेटर, जेनेरेटर जस्ता उपकरण आदिले ध्वनि उत्सर्जन गाडीहरूको आवत जावतका कारण पनि ध्वनि प्रदूषण हुनेछ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	प्र	न-२५
कम्पन	निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने उपकरणहरू जस्तै बिजुलीबाट संचालन हुने २ घोडा क्षमता भएको ५००० rpm हुने भाइब्रेटर, क्रेन आदिले आयोजना क्षेत्र वरपर कम्पनको सिर्जना गर्नेछ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	प्र	न-२५
सौन्दर्यमा पर्ने प्रभाव	निर्माण सामग्रीको जथाभावी भण्डारण तथा निर्माण गतिविधिबाट निस्कने फोहोरमैलालाई जथाभावी बिसर्जन गरेमा यसले आयोजना क्षेत्र तथा वरिपरिको प्राकृतिक सौन्दर्यमा प्रभाव पार्ने देखिन्छ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	प्र	न-२५
प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन	नेपाल भूकम्प, बाढीपहिरो जस्ता प्राकृतिक प्रकोपको जोखिम भएको देश हो। यसका साथै आयोजनामा आगलागी, महामारी, दुर्घटनाजस्ता मानव सिर्जित प्रकोपको सम्भावना समेत प्रवल रहन्छ।	उ-६०	स्था-२०	अ-५	प्र	धेउ-८५
ढल व्यवस्थापन	प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण दौरान निस्कने फोहोर पानी तथा तरल पदार्थले आयोजना क्षेत्रमा विद्यमान ढल निकासमा असर पुर्याउने सम्भावना प्रवल छ।	नि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	न-३५

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				संचीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
ऊर्जाको माग तथा आपूर्ति	आयोजनाको निर्माण गतिविधि तथा श्रम शिविरमा ऊर्जाको माग अधिक रहनेछ जसको आपूर्तिका लागि ट्रान्सफरमर सहितको ३ फेज लाइन र/वा जेनेरेटरको प्रयोग गर्दा प्रसारण लाइनमा भार थप्नेछ।	नि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	न-३५
भूमि भासिने समस्या	आयोजनाको निर्माणका लागि निर्माण उपकरण र मेसिनहरू प्रयोग गरेर जमिनमा उत्खनन् गर्नु पर्ने हुन्छ जसको कारण सो क्षेत्रमा माटोको स्थिरतामा खलल पर्न जान सक्छ।	म-२०	स्था-२०	अ-५	प्र	उ-४५
भू-उपयोगमा परिवर्तन र क्षति	आयोजना क्षेत्र निजी क्षेत्रमा रहेको पुराना टहरा हटाएर यस संरचना निर्माण गरिने भएकोले गर्दा आयोजनाको निर्माणबाट पुराना संरचना भत्किए पनि भू-उपयोगमा परिवर्तन आउने छैन।	उ-६०	स्था-२०	दी-२०	प्र	धेउ-१००
ठोस फोहोरमैला उत्सर्जनबाट पर्ने प्रभाव	आयोजनाको निर्माण स्थलमा बालुवा, ईटाको टुक्रा, बाँकी रहेका फलामका छड तथा खाली सिमेन्टका बोराहरू जस्ता विभिन्न प्रकारका ठोस फोहोरमैला र श्रम शिविरबाट प्लाष्टिकका टुक्रा, खेर गएका खानेकुरा जस्ता कुहिने तथा नकुहिने फोहोरहरू पैदा हुन्छन्।	म-२०	स्थ-१०	अ-५	प्र	न-३५
तरल पदार्थ व्यवस्थापन	आयोजनाको श्रम शिविरको शौचालय र किचेनबाट ठोस पदार्थ मिश्रित तरल पदार्थ निष्कासन हुने।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	प्र	न-२५
माटो व्यवस्थापन	प्रस्तावित आयोजना निर्माण गर्दा अध्याय २ मा उल्लेख गरे बमोजिमको मात्रामा माटो उत्खनन् गर्नु पर्ने हुन्छ। यसरी उत्खनन् गरिएको माटोलाई जथाभावी जम्मा वा विसर्जन गरिएमा सौन्दर्यमा असर गर्ने, स्थलगत जल प्रणालीमा बाधा पार्ने, र उडेर वायु प्रदूषण समेत गर्ने हुन्छ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	प्र	न-२५
निर्माण	प्रस्तावित आयोजना निर्माण गर्न सिमेन्ट, गिट्टी, डण्डी, बालुवा, काठ, ईटाहरूको आवश्यकता पर्नेछ। निर्माण	नि-	स्थ-	अ-	प्र	न२

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				संघीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
सामाग्रीको भण्डारण	सामाग्रीहरूलाई जथाभावी जम्मा वा भण्डारण गरियो भने यसले त्यस क्षेत्रमा नराम्रो असर पार्ने देखिन्छ।					
यातायात व्यवस्थापनमा समस्या	निर्माण गतिविधिले आयोजना क्षेत्रमा निर्माण सवारी साधनहरूको आवतजावत बढाउँछ। निर्माणको क्रममा अन्दाजी २० ट्रीपर, २ एक्स्काभेटर र आवश्यकता अनुसार अन्य उपकरण र सवारी साधनको प्रयोग हुन्छ। यसरी निर्माणको क्रममा प्रयोग हुने सवारी साधनहरूको आगमनले यातायातमा अवरोध र ट्राफिक जामको समस्या पैदा गर्न सक्नेछ जसको परिणामस्वरूप वरपरका बासिन्दाहरू र आयोजना क्षेत्र हुँदै जाने पैदलयात्रीहरूलाई प्रभाव पर्नेछ।	नि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	न-३५
पानीको मात्रा र गुणस्तर व्यवस्थापन	यस भवनको निर्माण कार्यको चरणमा दैनिक अधिकतम २०,००० लिटर सम्म पानीको प्रयोग हुन सक्नेछ। यसरी आवश्यक पर्ने भूमिगत पानीको उच्च दरमा निकासीले भूमिगत पानी र नजिकैको जल स्रोतहरूको स्तर कम गर्न सक्छ। त्यस्तै अत्यधिक निकासी र अपर्याप्त पुनःभरणले गर्दा यसको मात्रा र गुणस्तर कम गर्न सक्छ। त्यसबाहेक निर्माण कार्यबाट उत्पन्न फोहोर पानीले नजिकका पानीका स्रोतहरूमा प्रदूषण गर्न सक्दछ।	उ-६०	स्था-२०	अ-५	प्र	धेउ-८५
निर्माण चरण (जैविक वातावरण)						
विद्यमान वनस्पतिको नास	आयोजना क्षेत्रको निर्माण तथा संचालनले सो जमिन कंक्रीट भवन, सडक र पर्खालले घेरिएको क्षेत्रमा रूपान्तरण हुनेछन्। यसले जमिन सतहलाई धेरै तातो बनाउने, भूमिगत पानीको पुनर्भरणमा कमी ल्याउने र हरियालीमा कमी ल्याउन सक्दछ। आयोजना क्षेत्र मानव प्रधान कृत्रिम प्रणालीमा रूपान्तरण हुनेछ।	म-२०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	उ-५०
चरामा असर	आयोजना क्षेत्र जनावरहरूको विशिष्ट बासस्थान नभएता पनि केही चराहरू बसोबास गर्दछन्। यस आयोजनाको निर्माणले ती बासस्थानहरूको पूर्ण रूपमा क्षति हुनेछ।	नि-१०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	उ-४०
निर्माण चरण (सामाजिक—आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण)						

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				संघीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
सामुदायिक स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर	आयोजनाको निर्माणका लागि विभिन्न क्षेत्रबाट कामदारहरु आउने र सम्पूर्ण कामदारहरुको स्वास्थ्य राम्रो नहुन पनि सक्छ। यसले आयोजना क्षेत्रमा संक्रामक तथा गैर संक्रामक रोगहरु प्रसार गरी समुदायमा विविध प्रतिकूल स्वास्थ्य जोखिम र सुरक्षाका मुद्दाहरु निम्त्याउन सक्छ। त्यस्तै, आयोजना क्षेत्रमा कामदारको आगमनले चोरी डकैटीका घटनाहरु बढ्ने सम्भावना पनि रहन्छ।	उ-६०	स्था-२०	अ-५	अप्र	धेउ-८५
आवासीय क्षेत्रमा बाधा	आयोजना क्षेत्र वरपरको आवासीय भवन लगायत कार्यालयहरु समेत रहेका छन्। आयोजनाको लागि चाहिने निर्माण सामग्रीको ढुवानी, उत्खनन् गरिएको माटोको व्यवस्थापन र निर्माण गतिविधिहरुले सो क्षेत्रमा बसोबास गर्दै आएका स्थानीय र कार्यालयलाई प्रतिकूल असर पुर्याउने देखिन्छ। त्यस्तै, आयोजना निर्माणको दौरान निस्कने पानी, ध्वनि, धुवा धुलोले पनि असर गर्नेछ।	उ-६०	स्थ-१०	अ-५	प्र	उ-७५
लैङ्गिक भेदभाव	निर्माण कार्यमा समान कामको लागि समान ज्याला, समान अवसरजस्ता लैङ्गिक भेदभाव, यौन उत्पीडन र बलात्कारको शिकारजस्ता घटना हुन सक्छ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	अप्र	न-२५
बालश्रम शोषण	निर्माण कार्यमा बालश्रमको प्रयोग (विशेषगरी सामाजिक र आर्थिक रूपमा गरीब परिवारका कामदार निर्माण कार्यको प्रलोभनमा परी) भई बाल श्रम प्रयोग हुन सक्ने हुन्छ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	अप्र	न-२५
गुनासो व्यवस्थापन	आयोजनाको निर्माणको क्रममा कामदारको आवागमनमा वृद्धि हुनेछ। त्यस्तै निर्माणको क्रममा विभिन्न क्रियाकलापले स्थानीयलाई प्रभाव पार्दा, स्थानीयसँग बेला मौकामा गरिएका सम्झौता पालना नभएमा, रोजगारमा स्थानीयलाई प्राथमिकता नभएमा, मदिरापान, जुवा, बेश्यावृत्ति जस्ता सामाजिक समस्या उत्पन्न हुन सक्छ। यसले स्थानीय जनता र आप्रवासी बीच द्वन्द सिर्जना हुन सक्छ।	म-२०	स्थ-२०	अ-५	प्र	उ-४५

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				संचीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
धार्मिक तथा पुरातात्विक क्षेत्रमा प्रभाव	यस आयोजनाको निर्माणले आयोजना क्षेत्रको धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक क्षेत्रमा प्रभाव पार्न सक्छ। आयोजना क्षेत्र वरिपरि विभिन्न सांस्कृतिक धरोहर जस्तै अशोक स्तूपा, अक्षेश्वर महाबिहार, हासापोता गणेश, आदि रहेका छन्। व्यावसायिक भवनको निर्माण तथा प्रयोगकर्ताहरूले यी धरोहरहरूको महत्त्व बुझेनन् र जथाभावी गरे भने स्थानीय र यिनीहरू बीच समस्या आउन सक्छ।	म-२०	स्थ-२०	अ-५	प्र	उ-४५
श्रम शिविर व्यवस्थापनमा समस्या	आयोजनाको निर्माण चरणमा कामदारहरूको लागि श्रम शिविरको व्यवस्था गर्नु पर्ने हुन्छ। कामदारहरूको गाँस, बास र सरसफाईको उचित व्यवस्थापन गरिएन भने यसले स्थानीय जनता र आप्रवासी बीच द्वन्द सिर्जना हुन सक्छ। त्यस्तै यी कामदारहरूको रात्रिकालिन आवतजावत तथा अनावश्यक हिंडडुलमा नियन्त्रण गर्न पर्ने हुन्छ।	नि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	न-३५
स्वास्थ्य तथा सरसफाईमा समस्या	आयोजनाको निर्माणका लागि प्रयोग हुने मानविय संसाधनहरूको स्वास्थ्यले सो आयोजनाको गतिलाई असर पार्दछ। स्वस्थ कामदारको छनौट नभएमा यसले आयोजनालाई मात्र नभई स्थानीय क्षेत्रलाई नै असर पुर्याउँछ। त्यस्तै यी कामदारको आगमनले आयोजना क्षेत्रको सरसफाईमा पनि असर गर्ने छ।	म-२०	स्थ-१०	अ-५	प्र	न-३५
पेशागत स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर	निर्माण कार्यमा ठूलूला मेसिन तथा उपकरणहरूको प्रयोगले, काम गर्ने वातावरण प्रतिकूल भएमा वा अन्य रासायनिक, जैविक तथा रेडियोधर्मी खतरा हुन्छ जसले श्रमिकहरूको जीवनमा गम्भिर खतरा उत्पन्न गर्दछ।	उ-६०	स्थ-१०	अ-५	प्र	उ-७५
दुर्घटना जोखिम	आयोजनाको निर्माण चरणमा आयोजनामा संलग्न कामदारका साथसाथै आयोजनाको ढुवानीले स्थानीय पनि दुर्घटना जोखिमको दायरामा पर्दछन्। आयोजनामा प्रयोग हुने ठूलूला मेसिन, उपकरण तथा सवारी साधनहरूको सावधानीपूर्वक प्रयोग भएन भने दुर्घटना जोखिम निम्तिन सक्छ।	म-२०	स्था-२०	अ-५	अ	उ-४५

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				संघीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
शान्ति— सुरक्षामा असर	निर्माण स्थलमा स्थानीय र बाहिरबाट काम गर्न आएका कामदारको अन्तरक्रिया हुँदा हिंसा, अपराध, मदिरा दुरुपयोग, जुवा, चोरी, झगडा आदि जस्ता सामाजिक समस्याहरू देखिन सक्छन्। यस्ता गतिविधिहरूले स्थानीय कानून व्यवस्थालाई चुनौती दिएर स्थानीय समुदाय र आयोजना प्रमुख द्वन्दको कारण हुनेछ।	म-२०	स्था-२०	अ-५	प्र	उ-४५
उपलब्ध जलस्रोतमा चाप	प्रस्तावित आयोजना निर्माणको दौरान अत्यधिक पानीको खपत हुने देखिन्छ। सोको आपूर्तिका लागि आयोजनाले भूमिगत पानीको निष्कासन तथा प्रयोग धेरै नै गर्नेछ। यसको कारण आयोजना वरिपरिका इनार, सतही पानीका स्रोतहरू सुक्ने सम्भावना प्रवल रहन्छ।	उ-६०	स्था-२०	अ-५	प्र	धेउ-८५
स्थानीय पूर्वाधारमा चाप	निर्माण चरणमा श्रम शिविरको स्थापना गर्दा विद्युत, खानेपानी आपूर्तिको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ जसले स्थानीय पूर्वाधार र मागमा चाप पर्न सक्छ।	नि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	म-३५
सञ्चालन चरण (भौतिक वातावरण)						
वायु प्रदूषण	प्रस्तावित आयोजनाले सञ्चालन चरणमा वायु प्रदूषण उत्सर्जन गर्नेछैन; तथापि यस भवनका लागि प्रयोग हुने डिजेल जेनेरेटर, सवारी साधनबाट आदि निस्कने उत्सर्जन न्यून प्रदूषण स्रोतमा पर्दछन्।	नि-१०	स्था-२०	दी-२०	प्र	उ-५०
जल प्रदूषण	आयोजनाको निर्माण क्रममा जल प्रदूषणको सवाल पेचिलो नभएतापनि सञ्चालन चरणमा यो सवाल चुनौतीपूर्ण हुन सक्दछ। शौचालय तथा ढल निकास, आवासीय क्षेत्र तथा ब्याङ्केट हलबाट निस्केका फोहोर पानीले आयोजना क्षेत्र वरिपरी प्रभावित पार्न सक्छन्।	म-२०	स्था-२०	दी-२०	प्र	उ-६०
ध्वनि प्रदूषण	सञ्चालनको क्रममा भवनका रहेका ब्याङ्केट हल, रेष्टुरेन्ट तथा गाडीहरूको नियमित आवतजावतले ध्वनि प्रदूषणमा वृद्धि गराउन सक्दछ।	म-२०	स्थ-	दी-	प्र	उ-५०
प्रकोप	आयोजनाको सञ्चालन दौरान भूकम्प, बाढी जस्ता प्राकृतिक तथा सट-सर्किट, आगलागी जस्ता मानव सृजित	उ-	स्थ-	दी-	प्र	धेउ-

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				संचीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
जोखिम व्यवस्थापन	प्रकोपको सम्भावनालाई बेवास्ता गर्न सकिदैन। यी जोखिमहरूको कारण संरचना र वरपरको क्षेत्रमा जनधनको क्षति हुने समस्याहरू रहन सक्छन्।					
ढल व्यवस्थापन मा समस्या	यस आयोजना संचालनको क्रममा १११,८४७ लिटर फोहोर पानी निष्कासन हुने प्रक्षेपण गरिएकोले गर्दा आयोजना क्षेत्र वरपरका ढल निकासी प्रणालीमा उल्लेखनीय चाप पर्ने देखिन्छ। ती तरल फोहोर नगरपालिकाको फोहोर पानी प्रणालीमा प्रसोधन नगरी मिसाइएमा पानीको गुणस्तरमा प्रभाव पर्न गएर अन्तिम बिसर्जन हुने स्थानको जैविक प्रणालीमा प्रभाव पर्ने हुन्छ।	म-२०	स्था-२०	दी-२०	प्र	उ-६०
भूमिगत पानीको निकासी	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा दैनिक १२४,२७५ लिटर पानीको माग रहने र सोको आपूर्ति भूमिगत पानीको दोहन र व्यावसायिक ट्यांकर हुनेछन्। जमिन मुनिको पानीको पुनः भरण भन्दा अधिक निष्कासनले भूमिगत जलस्तर घटाई वरपरका हिटी, ईनार लगायत पानीका श्रोत सुकाउन सक्नेछन्।	उ-६०	स्था-२०	दी-२०	प्र	धेउ-१००
ऊर्जाको उच्च माग	आयोजनाले अत्याधुनिक उपकरण प्रयोग गर्न तथा विभिन्न गतिविधि सञ्चालन गर्न उर्जाको आवश्यक हुन्छ। यसका साथै आयोजना क्षेत्रको मौसमी अवस्था अनुसार सडक तथा अन्य क्षेत्रमा बत्ती बाल्न, एयर कन्डिसन र अन्य बिजुली उपकरणहरू चलाउन अधिक मात्रामा चाहिनेछ।	म-२०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	उ-५०
ठोस फोहोरमैला को प्रभाव	प्रस्तावित आयोजनाको व्यावसायिक तथा आवासीय क्षेत्रबाट दैनिक २०० के.जी. कुहिने, नकुहिने र केही मात्रामा रसायनिक फोहोर उत्पन्न हुनेछन्। यी फोहोरको राम्रो व्यवस्थापन नभएमा यसले दुर्गन्ध फैलिने, संक्रामक रोग देखा पर्ने र मानव स्वास्थ्यमा गम्भीर असर पर्ने देखिन्छ जुअसले समाज र परियोजनाबीच द्वन्द्वको अवस्था समेत सृजना गर्नेछ।	म-२०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	उ-५०
यातायात व्यवस्थापन मा समस्या	आयोजनाको सञ्चालनले त्यस क्षेत्रमा सवारी साधनहरूको आवतजावत बढाउने हुँदा सडक सुरक्षाको चुनौती थपिएर सडक दुर्घटना बढ्ने सम्भावना प्रवल हुनेछ।	म-२०	स्थ-२०	दी-२०	प्र	उ-६०

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				संघीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
पानीको माग, आपूर्ति र गुणस्तर व्यवस्थापनमा समस्या	विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन अनुसार सञ्चालन चरणमा आयोजनाको पानीको माग दैनिक १० हजार लिटर भन्दा बढी हुनेछ। आयोजनाद्वारा विभिन्न अवयवहरूको पूर्ण सञ्चालनका लागि सो मागको आपूर्ति गर्नु पर्ने हुन्छ। त्यस्तै, आपूर्ति गरिने पानीको प्रयोग प्रकृति (पिउने वा सरसफाई गतिविधि) अनुसार गुणस्तर कायम गर्नुपर्ने हुन्छ। पानीको माग आपूर्तिको लागि भूमिगत पानीको निकासी धेरै गरियो भने यसले भूमिगत स्रोत लगाएत वरपरका इनारहरू पनि सुकाउनेछ।	उ-६०	स्थ-२०	दी-२०	प्र	धेउ-१००
संचालन चरण (रासायनिक वातावरण)						
तरल पदार्थ निष्कासनबाट पर्ने प्रभाव	आयोजनामा सञ्चालन हुने आवासीय क्षेत्र, बाङ्केट हल, रेष्टुरेन्ट तथा शौचालयबाट निस्कने फोहोर पानी तथा ठोस पदार्थ निष्कासनको उचित व्यवस्थापन नभएमा यसले सामुदायिक स्वास्थ्यमा नकारात्मक असर पुर्याउनेछ। त्यस्तै भवनको सरसफाई तथा स्वास्थ्य सुरक्षा मापदण्ड पूरा गर्न प्रयोग हुने सरसफाई रसायन, कीटाणुनाशकहरू, विकर्षकहरू, एयर फ्रेशनर, रङ्ग, मोबिल/डिजेलको प्रयोग आदिले जल स्रोतमा रासायनिक मात्रा बढाउनेछ। प्रशोधन नगरी यस्ता पदार्थलाई नगरपालिकाको ढलमा विसर्जन गर्दा अन्त्यममा यसले जलीय प्राणीलाई मात्र नभई मानवीय स्वास्थ्यमा पनि प्रतिकूल असर पार्नेछ।	म-२०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	उ-६०
संचालन चरण (सामाजिक—आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण)						
व्यवसायिक भवन व्यवस्थापन	विभिन्न अवयवहरू भएको व्यावसायिक भवन सञ्चालन गर्नु एक चुनौतीपूर्ण कार्य हो। बहु—आयामी एकाईहरू एक रूप भई सञ्चालन गर्नु पर्ने हुन्छ। एक एकाईबाट समन्वय र सहकार्यको अभावले सम्पूर्ण प्रणालीमा समस्या उत्पन्न हुन सक्छ।	उ-६०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	धेउ-१०

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				संघीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
सामुदायिक स्वास्थ्य र सुरक्षामा असर	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा समुदायमा विविध प्रतिकूल स्वास्थ्य जोखिम र सुरक्षाका मुद्दाहरू निम्त्याउन सक्छ। सम्भावित समुदाय स्वास्थ्य र सुरक्षा जोखिममा फोहोरमैलाको अनुचित व्यवस्थापन, प्रदूषण, दुर्घटना, आदि हुन सक्छ।	उ-६०	स्थ-२०	दी-२०	अप्र	धेउ-१००
आवासीय क्षेत्रमा असर	आयोजनाका वरपरका क्षेत्रहरू आवासीय क्षेत्र हुन्। आयोजनाको स्थापना र संचालनले यस क्षेत्रको वायु, जल र ध्वनिको प्रदूषण बढाउने छ।	म-२०	स्थ-२०	दी-२०	अप्र	उ-६०
खाद्य सुरक्षाका सवाल	आयोजनामा सञ्चालन हुने बाङ्केट तथा रेष्टुरेन्टमा खाद्य सेवाको माग धेरै हुनेछ। खाद्य गुणस्तर तथा सेवाको माग र आपूर्तिको हिसाबले बासी तथा अस्वास्थ्य खानाको प्रसारले नकारात्मक असर पार्नेछ।	म-२०	स्था-२०	अ-५	प्र	उ-४५
गुनासो व्यवस्थापन	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा फोहोरमैलाको अनुचित व्यवस्थापन, ध्वनिको स्तरमा वृद्धि, गाडीहरूको अव्यवस्थित पार्किङ्गले गर्दा स्थानीय सडकमा अवरोध आदिले स्थानीयमा गुनासो सिर्जना हुन्छ।	म-२०	स्थ-	दी-	प्र	उ-५०
पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षामा असर	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षामा प्रमुख असर गर्ने कारक नभएता पनि आकास्मिक आगलागी, उचाईबाट खस्नु, चिप्लनु, विद्युतिय उपकरणहरूको सट-सर्किट आदिले सो एकाईमा काम गर्ने व्यक्तिको स्वास्थ्यमा असर पुर्याउने छ।	म-२०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	उ-५०
लैङ्गिक तथा अपाङ्गका सवालहरू	निर्माण कार्यमा समान कामको लागि समान ज्याला, समान अवसरजस्ता लैङ्गिक भेदभाव, यौन उत्पीडन र बलात्कारको शिकारजस्ता घटना हुन सक्छ।	म-२०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	उ-५०

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				संघीय अङ्क
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष	
बालश्रम शोषण	निर्माण कार्यमा बालश्रमको प्रयोग (विशेषगरी सामाजिक र आर्थिक रूपमा गरीब परिवारका कामदार निर्माण कार्यको प्रलोभनमा परी) भई बाल श्रम प्रयोग हुन सक्ने हुन्छ।	नि-	स्थ-	अ-५	अ	न-
सम्भावित शहरीकरण को प्रभाव	आयोजनाद्वारा उत्पन्न हुने रोजगारीका अवसरले गर्दा विद्यमान भूमि प्रयोग, खाद्य सुरक्षा, सामाजिक सुरक्षा, शिक्षा र स्वास्थ्य सेवाहरू, सञ्चार, यातायात, पानी आपूर्ति, सडक, सरसफाई आदि जस्ता पूर्वाधारहरूमा प्रभाव पार्नेछ।	उ-६०	स्था-२०	दी-२०	प्र	धेउ-१००
दुर्घटना जोखिम	आयोजना एक व्यावसायिक भवन भएकोले सवारी साधनहरूको दैनिक आवतजावत बढी नै हुनेछ। त्यस्तै, आयोजनामा रहेका प्रणालीहरू जस्तै विद्युत प्रणाली, लिफ्ट, पार्किङ्ग क्षेत्र आदिको उचित मर्मत संभार गरिएन भने यसले अप्रत्यासित दुर्घटना निम्त्याउन सक्छ।	म-२०	स्था-२०	अ-५	अ	उ-४५
शान्ति— सुरक्षामा असर	आयोजना स्थापना पश्चात आयोजना स्थल स्थानीय र बाहिरी व्यक्तिहरूको एकत्रीकरण ठाउँ हुनेछ। श्रमशक्तिको प्रवाहपछि त्यहाँ हिंसा, अपराध, मदिरा दुरुपयोग, जुवा, चोरी, झगडा आदि जस्ता सामाजिक विरोधी गतिविधिहरू हुन सक्छ। यस्ता गतिविधिहरूले स्थानीय कानून व्यवस्थालाई अस्थिर बनाई परम्परागत जीवनशैलीलाई असर पुर्याउँछ र स्थानीय समुदाय र आयोजना बीच प्रमुख द्वन्दको कारण हुनेछ। विद्यमान कानून व्यवस्थालाई परिवर्तित स्थिति नियन्त्रण गर्न गाह्रो हुनेछ।	म-२०	स्था-२०	दी-२०	प्र	उ-६०

नोट: नि: निम्न, उ: उच्च, म: मध्यम, स्था: स्थानीय, स्थ: स्थलगत, क्षे: क्षेत्रीय, प्र: प्रत्यक्ष, अप्र: अप्रत्यक्ष, उ: उल्लेखनीय, न: नगण्य, धेउ: धेरै उल्लेखनीय

परिच्छेद ८ : अनुकूल प्रभाव अधिकतम अभिवृद्धि गर्ने तथा प्रतिकूल प्रभाव न्यून गर्ने उपाय

८.१ प्रभाव अभिवृद्धि र न्यूनीकरणका उपायहरू

वातावरणीय व्यवस्थापन योजना अन्तर्गत प्रस्तावित आयोजना कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभाव हटाउने वा न्यूनतम गर्ने र अनुकूल प्रभावलाई अभिवृद्धि गर्ने विभिन्न उपायहरू तालिका ८.१ मा प्रस्तुत गरिएका छन्।

तालिका ८.१: प्रभावहरू अभिवृद्धि र न्यूनीकरण गर्ने उपायहरू

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
अनुकूल प्रभाव (भौतिक वातावरण)							
भूमि विकासको अवसर	विद्यमान क्षेत्रमा व्यावसायिक भवनको निर्माण गरी स्थानीय सरकार तथा जनताको सामाजिक तथा आर्थिक उन्नति गर्ने लक्ष्य रहेको छ।	म-२०	स्था-१०	म-१०	प्र	न-४०	विद्यमान भू-उपयोग अवस्थिति परिवर्तन नहुने किसिमले विकास गरिनेछ।
पूर्वाधार विकास	सो क्षेत्रका पूर्वाधार विकास जस्तै पहुँच सडकको स्तरोन्नती, खानेपानी पाइपलाइन मर्मत सम्भारमा सहयोग गरिनेछ।	म-२०	स्था-२०	दि-२०	प्र	उ-६०	भवन निर्माणसंगै सडक, ढल व्यवस्थापन र अन्य पूर्वाधारको विकास गरिनेछ।
अनुकूल प्रभाव (सामाजिक आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण)							
स्थानीयलाई रोजगारी	स्थानीयलाई सीप र दक्षता अनुसार रोजगारीमा प्राथमिकता दिइनेछ।	उ-६०	स्था-२०	दि-२०	प्र	धेउ-	सीप र दक्षताको आधारमा प्राथमिकता दिएर रोजगारीको अवसर प्रदान गरिनेछ।
जग्गा तथा सम्पत्ति मूल्यमा वृद्धि	आयोजना क्षेत्र शहरी क्षेत्र भएकोले यसै पनि जग्गा तथा सम्पत्तिको मूल्याङ्कन बढी रहेकोमा थप वृद्धि हुने।	म-२०	स्था-२०	म-१०	प्र	उ-५०	भवनलाई सुन्दरतामा असर नपार्ने गरी निर्माण गर्ने र व्यापारिक रूपमा सक्रिय राख्ने।

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
प्राविधिक सीपमा अभिवृद्धि	आयोजनाको निर्माणको समयमा कामदारले सीप र दक्षता प्राप्त गरी दक्ष कामदारको रूपमा परिणत हुने।	म-२०	स्था-२०	दी-२०	प्र	७-६०	स्थानीयलाई रोजगारी र तालिममा मा प्राथमिकता दिने।
स्थानीय सरकारको राजस्वमा वृद्धि	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा त्यस क्षेत्रको आर्थिक चलायमान हुने, सम्पत्तिको भाउमा समेत वृद्धि भई सेवाबापत स्थानीय सरकारलाई राजस्व प्राप्त हुने।	७-६०	स्था-२०	दी-२०	प्र	६७-१००	भवनलाई बहु-उद्देश्यको लागि प्रयोग गरेर आर्थिक वृद्धि हुन सक्ने हुँदा स्थानीय सरकारको राजस्वमा वृद्धि हुन सक्छ
सामाजिक सहयोग कार्यक्रम	स्थानीय सरकारको समन्वयमा सहयोग सामाजिक सहयोग कार्यक्रम संचालन गर्ने वा सहयोग गर्ने।	७-६०	स्था-२०	दी-२०	प्र	६७-१००	स्थानीयको आवश्यकता अनुसार आयोजना छनौट देखि कार्यान्वयन गर्न स्थानीय सरकार सँग समन्वय गर्ने
निर्माण चरणका प्रतिकूल प्रभाव (भौतिक वातावरण)							
वायु प्रदूषण	आयोजनाको निर्माण चरणमा आयोजना स्थलको माटो उत्खनन् तथा निर्माण सामग्रीहरूको ढुवानीका कारणले वायु प्रदूषण हुने देखिन्छ। त्यस्तै, बिजुली आपूर्तिको लागि जेनेरेटरको प्रयोग तथा निर्माणमा विभिन्न उपकरणहरू जस्तै कंक्रीट मिक्सर, भाइब्रेटर आदिको प्रयोगले पनि वायु प्रदूषण हुने देखिन्छ।	मि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	न-३५	आयोजना क्षेत्रलाई सीमांकन गर्ने र प्रदूषण मापदण्डभित्र पर्ने सवारी साधन र उपकरण खरीद र प्रयोग गर्ने। धूलो उड्ने क्षेत्रमा पानी छर्किने, ढुवानी गर्दा त्रिपालले छोप्ने र कामदारलाई सुरक्षाका साधन प्रयोग गर्न लगाउने। फोहोरमैला जलाउने क्रियाकलाप निरुत्साहित गर्दै डिजेल जेनेरेटरको स्ट्याक उचाई व्यवस्थित गर्ने।

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
जल प्रदूषण	आयोजनाको निर्माण दौरान आयोजना स्थल नजिकका सतही तथा अर्ध सतही पानीका स्रोतहरू प्रदूषण हुने देखिन्छ। यदि ती स्रोतहरूका नजिक श्रम शिविर, निर्माण सामाग्री, इन्धन तथा अरु रासायन भण्डारण कक्ष, मिक्सर उपकरणको प्रयोग गरिएमा ती स्रोतहरूमा प्रदूषण हुने सम्भावना अधिक रहन्छ।	उ-६०	स्था-२०	अ-५	प्र	६३-८५	आयोजनाबाट निस्कने फोहर पानीलाई बिना प्रशोधन पानीको श्रोतमा बिसर्जन गरिनेछैन। तेलजन्य तथा हानिकारक तरल पदार्थलाई सेकेण्डरी कन्टेनरको व्यवस्था सहित भण्डारण गरिनेछ र आपतकालीन अवस्थाको व्यवस्थापन योजनामा समावेश गरिनेछ। शौचालयहरूको ढल निकास नगरपालिकाद्वारा व्यवस्था गरिएको सहरी ढलमा प्रशोधन गरेपछि मात्र मिसाइनेछ।
ध्वनि प्रदूषण	निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने भाइब्रेटर, जेनेरेटर जस्ता उपकरण आदिले ध्वनि उत्सर्जन गाडीहरूको आवत जावतका कारण पनि ध्वनि प्रदूषण हुनेछ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	प्र	न	आयोजना क्षेत्र सीमांकन, रात्रीकालीन समयमा काम नगर्ने, उपकरणको आवधिक मर्मतसम्भार, व्यक्तिगत सुरक्षाको प्रसाधनको प्रयोग, सङ्केत चिन्हको प्रयोग, जेनेरेटरलाई मफलरको प्रयोग जस्ता प्रशासनिक र इन्जिनियरिङ पद्धति प्रयोग गर्ने।
कम्पन	निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने उपकरणहरू जस्तै बिजुलीबाट संचालन हुने २ घोडा क्षमता भएको ५००० rpm हुने भाइब्रेटर, क्रेन आदिले आयोजना क्षेत्र वरपर कम्पनको सिर्जना गर्नेछ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	प्र	न-२५	कम्पनको प्रभाव कम गर्न उपकरणहरूको सञ्चालन तालिका, संचालन पद्धतिलाई ध्यानमा राखिनेछ र सम्पूर्ण कामहरू सीमांकन गरिएको क्षेत्रभित्रै गरिनेछ।

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
आयोजना क्षेत्रको दृश्यमा पर्ने प्रभाव	निर्माण सामग्रीको जथाभावी भण्डारण तथा निर्माण गतिविधिबाट निस्कने फोहोरमैलालाई जथाभावी बिसर्जन गरेमा यसले आयोजना क्षेत्र तथा वरिपरिको प्राकृतिक सौन्दर्यमा प्रभाव पार्ने देखिन्छ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	प्र	न-२५	आयोजना क्षेत्रलाई घेराबार लगाइनेछ।
प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन	नेपाल भूकम्प, बाढीपहिरो जस्ता प्राकृतिक प्रकोपको जोखिम भएको देश हो। यसका साथै आयोजनामा आगलागी, महामारी, दुर्घटनाजस्ता मानव सिर्जित प्रकोपको सम्भावना समेत प्रवल रहन्छ।	उ-६०	स्था-२०	अ-५	प्र	६०	प्राकृतिक, मानवीय तथा दुर्घटनाबस हुने जोखिमका लागि सतर्कता र आपत्कालीन अवस्थाको व्यवस्थापन योजना तयार गरी लागू गरिनेछ। त्यसको लागि आवश्यक पर्ने उपकरण, दक्ष जनशक्ति, तालिम र लागतको व्यवस्था गरिनेछ। भूमिगत पानी ट्याङ्की र जमिनको नललाई अस्थाई पानी भण्डारणको रूपमा प्रयोग गरी आगो निभाउने काम गरिनेछ।
ढल व्यवस्थापन	प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण दौरान निस्कने फोहोर पानी तथा तरल पदार्थले आयोजना क्षेत्रमा विद्यमान ढल निकासमा असर पुर्याउने सम्भावना प्रवल छ।	नि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	न-३५	आयोजना निर्माणको क्रममा आकाशबाट परेको पानी वा जमिनबाट आउने पानीलाई सिधै र दैनिक निस्काशन हुने १५,००० लिटर फोहोर पानीलाई ५०००० लिटर क्षमताको फोहर पानी प्रशोधन केन्द्रबाट प्रशोधन गरेपछि ढल निकासमा मिसाइनेछ।

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
ऊर्जाको माग तथा आपूर्ति	आयोजनाको निर्माण गतिविधि तथा श्रम शिविरमा ऊर्जाको माग अधिक रहनेछ जसको आपूर्तिको लागि ट्रान्सफरमर सहितको ३ फेज लाइन र/वा जेनेरेटरको प्रयोग गर्दा प्रसारण लाइनमा भार थप्नेछ।	नि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	१०	उपकरण सञ्चालन गर्न चाहिने ऊर्जाका लागि ७५० र २५० के.भी.ए. क्षमता भएको जेनेरेट प्रयोग गरिनेछ। निर्माण कार्यमा ऊर्जा किफायती उपकरण तथा प्रविधिहरुको प्रयोग गरिनेछ। विद्युत प्राधिकरणको ग्रिडबाट बिजुली आपूर्ति गर्न आयोजनाले छुट्टै ट्रान्सफर्मर राख्नेछ।
माटोको स्थिरता वा भूमि भासिने समस्या	आयोजनाको निर्माणका लागि निर्माण उपकरण र मेसिनहरु प्रयोग गरेर जमिनमा उत्खनन् गर्नु पर्ने हुन्छ जसको कारण सो क्षेत्रमा माटोको स्थिरतामा खलल पर्न जान सक्छ।	म-२०	स्था-२०	अ-५	प्र	१०	आयोजनाको निर्माण अगाडि सो क्षेत्रको भू-प्राविधिक अनुशन्धानबाट प्राप्त सुझावको आधारमा निर्माण कार्य अघि बढाइनेछ।
भू-उपयोगमा परिवर्तन र क्षति	आयोजना क्षेत्र निजी क्षेत्रमा रहेको पुराना टहरा हटाएर यस संरचना निर्माण गरिने भएकोले गर्दा आयोजनाको निर्माणबाट पुराना संरचना भत्किए पनि भू-उपयोगमा परिवर्तन आउने छैन।	१०-६०	स्था-२०	५-२०	प्र	६०	स्थायी प्रभाव, न्यूनीकरण उपाय छैन, अवशिष्ट प्रभाव। आयोजनाको परिदृष्यलाई क्षीण पार्न नदिन आयोजना क्षेत्र र परिसरमा हरित क्षेत्र कायम गरिनेछ।

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
ठोस फोहोरमैला उत्सर्जनबाट पर्ने प्रभाव	आयोजनाको निर्माण चरणमा विभिन्न प्रकारका फोहोरमैलाहरू जस्तै बालुवा, ईटाको टुक्रा, बाँकी रहेका फलामका छड तथा खाली सिमेन्टका बोराहरू ठोस फोहोरमैलाका रूपमा उत्सर्जन हुने देखिन्छ। त्यस्तै, श्रम शिविरबाट मुख्यतया: कुहिने तथा नकुहिने फोहोरहरू उत्सर्जन हुने देखिन्छ। उत्सर्जन हुने फोहोरमा प्लाष्टिकका टुक्रा, खेर गएका खानेकुरा आदि पर्दछन्।	म-२०	स्थ-१०	अ-५	प्र	५	आयोजना क्षेत्रबाट निस्कने कुहिने र नकुहिने फोहोर राख्न छुट्टा-छुट्टै रङ्गको भाँडा प्रयोग गरि पुनः प्रयोग र पुनः चक्रीय प्रविधि अपनाईनेछ। त्यस्तै, कुहिने फोहोरलाई प्राङ्गारिक मलको रूपमा परिवर्तन गरी बगैँचामा प्रयोग गर्ने, हानिकारक फोहोर इजाजतप्राप्त क्रेतालाई बिक्री गर्ने र बाँकी रहेको फोहोर नगरपालिकाको फोहोर व्यवस्थापन ईकाईसङ्गको समन्वयमा बिसर्जन गरिनेछ।
तरल पदार्थ व्यवस्थापनमा समस्या	आयोजनाको निर्माण दौरान विभिन्न प्रकारका तरल पदार्थ निष्कासन हुने देखिन्छ। त्यस्तै, श्रम शिविरबाट मुख्यतया: सरसफाई तथा शौचालयबाट तरल पदार्थ निष्कासन हुने देखिन्छ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	प्र	५	अस्थायी शौचालयहरूबाट निस्कने तरल फोहोर मैलालाई सिधै सरकारले व्यवस्था गरेको ढल प्रणालीमा पठाइनेछ। संचालन चरणमा समेत निस्कने तरल फोहोरलाई नेपाल सरकारले व्यवस्था गरेको ढल प्रणालीमा पठाइनेछ।
माटोको व्यवस्थापनमा पर्ने प्रभाव	प्रस्तावित आयोजना निर्माणको क्रममा उत्खनन् गरिएको माटो जथाभावी जम्मा गर्ने वा बिसर्जन र ढुवानी गर्दा वरपरको क्षेत्रमा प्रभाव पर्न जाने हुन सक्छ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	प्र	५	निर्माण क्रममा उत्खनन् गरिने माटोलाई (२७°४०'४४.८३" उ; ८५°१८'५०.०१" पू.) मा मात्र व्यवस्थापन गरिनेछ।

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
निर्माण सामग्रीको भण्डारणले पार्ने प्रभाव	प्रस्तावित आयोजना निर्माण गर्न सिमेन्ट, गिट्टी, डण्डी, बालुवा, काठ, ईटाहरुको आवश्यकता पर्नेछ। निर्माण सामग्रीहरुलाई जथाभावी जम्मा वा भण्डारण गरियो भने यसले त्यस क्षेत्रमा नराम्रो असर पार्ने देखिन्छ।	मि-१०	स्थ-१०	अ-५	प्र	न	आयोजनाको लागि चाहिने सम्पूर्ण कच्चा पदार्थको भण्डारण आयोजना क्षेत्रको हाताभित्र नै गरिनेछ।
यातायात व्यवस्थापनमा समस्या	निर्माण गतिविधिले आयोजना क्षेत्रमा निर्माण सवारी साधनहरुको आवतजावत बढाउँछ। निर्माणको क्रममा अन्दाजी २० ट्रीपर, २ एक्स्काभेटर र आवश्यकता अनुसार अन्य उपकरण र सवारी साधनको प्रयोग हुन्छ। यसरी निर्माणको क्रममा प्रयोग हुने सवारी साधनहरुको आगमनले यातायातमा अवरोध र ट्राफिक जामको समस्या पैदा गर्न सक्नेछ जसको परिणामस्वरूप वरपरका बासिन्दाहरु र आयोजना क्षेत्र हुँदै जाने पैदलयात्रीहरुलाई प्रभाव पर्नेछ।	मि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	न	ट्राफिक नियम बारे जानकारी र पालना गर्ने चालकलाई मात्र रोजगारी दिइनेछ। सडक सुरक्षालाई ध्यानमा राखी आयोजना क्षेत्रभित्र र वरिपरि सुरक्षा चिन्हहरु राखिनेछन्।
पानीको माग, आपूर्ति र गुणस्तर व्यवस्थापनमा समस्या	यस भवनको निर्माण कार्यको चरणमा दैनिक अधिकतम २०,००० लिटर सम्म पानीको प्रयोग हुन सक्नेछ। यसरी आवश्यक पर्ने भूमिगत पानीको उच्च दरमा निकासीले भूमिगत पानी र नजिकैको जल स्रोतहरुको स्तर कम गर्न सक्छ। त्यस्तै अत्यधिक निकासी र अपर्याप्त पुनःभरणले गर्दा यसको मात्रा र गुणस्तर कम गर्न सक्छ। त्यसबाहेक निर्माण कार्यबाट उत्पन्न फोहोर पानीले नजिकका पानीका स्रोतहरुमा	उ-६०	स्था-२०	अ-५	प्र	३३	पानीको माग पुरा गर्न ट्यांकर र भूमिगत पानीको सन्तुलित प्रयोग गरिनेछ। सुक्खा याममा स्थानीय पानीको श्रोतमा असर पर्न नदीन बाहिरी पानीको श्रोतको प्रयोग गर्ने

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
	प्रदूषण पर्न सक्दछ।						
निर्माण चरणका प्रतिकूल प्रभाव (जैविक वातावरण)							
विद्यमान वनस्पतिको नास	आयोजना क्षेत्रको निर्माण तथा संचालनले सो जमिन कंक्रीट भवन, सडक र पर्खालले घेरिएको क्षेत्रमा रूपान्तरण हुनेछन्। यसले जमिन सतहलाई धेरै तातो बनाउने, भूमिगत पानीको पुनर्भरणमा कमी ल्याउने र हरियालीमा कमी ल्याउन सक्दछ। आयोजना क्षेत्र मानव प्रधान कृत्रिम प्रणालीमा रूपान्तरण हुनेछ।	म-२०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	उ-५०	वनस्पतिमा हानी नहुने हुँदा न्युनिकरणको उपाय अवलम्बन गर्नु नपर्ने।
चराको बासस्थानमा असर	आयोजना क्षेत्र जनावरहरूको विशिष्ट बासस्थान नभएकोले गर्दा प्रभाव पर्ने देखिदैन।	नि-१०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	उ-४०	न्युनिकरणको उपाय अवलम्बन गर्नु नपर्ने।
निर्माण चरणका प्रतिकूल प्रभाव (सामाजिक—आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण)							
सामुदायिक स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर	आयोजनाको निर्माणका लागि विभिन्न क्षेत्रबाट कामदारहरू आउने र सम्पूर्ण कामदारहरूको स्वास्थ्य राम्रो नहुन पनि सक्छ। यसले आयोजना क्षेत्रमा संक्रामक तथा गैर संक्रामक रोगहरू प्रसार गरी समुदायमा विविध प्रतिकूल स्वास्थ्य जोखिम र सुरक्षाका मुद्दाहरू निम्त्याउन सक्छ। त्यस्तै, आयोजना	उ-६०	स्था-२०	अ-५	अप्र	धेउ-८५	रोजगारी पूर्व सम्पूर्ण कामदारको स्वास्थ्य परीक्षण गरिनेछ; आयोजना क्षेत्र र वरिपरिको सरसफाईमा ध्यान दिइनेछ; ठोस तथा तरल पदार्थको उचित व्यवस्थापनको लागि श्रोतमा फोहर घटाउने, पुनःप्रयोग र पुनःचक्र गर्ने,

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
	क्षेत्रमा कामदारको आगमनले चोरी डकैटीका घटनाहरू बढ्ने सम्भावना पनि रहन्छ।						तरल पदार्थलाई प्रशोधन गर्न प्रशोधन केन्द्र स्थापना गर्ने; निर्माण क्षेत्रमा सुरक्षा गार्ड र सिसिटिभीको व्यवस्था गर्ने; सामुदायिक क्षेत्रमा सवारी साधनको गति सीमा निर्धारण गरी ठाउँ-ठाउँमा सङ्केत चिन्ह राखिनेछ।
आवासीय क्षेत्रमा बाधा	आयोजना क्षेत्र वरपरको आवासीय भवन लगायत कार्यालयहरू समेत रहेका छन्। आयोजनाको लागि चाहिने निर्माण सामग्रीको ढुवानी, उत्खनन् गरिएको माटोको व्यवस्थापन र निर्माण गतिविधिहरूले सो क्षेत्रमा बसोबास गर्दै आएका स्थानीय र कार्यालयलाई प्रतिकूल असर पुर्याउने देखिन्छ। त्यस्तै, आयोजना निर्माणको दौरान निस्कने पानी, धुवाँ धुलोले पनि असर गर्नेछ।	उ-६०	स्थ-१०	अ-५	प्र	१७	जेनेरेटरलाई मफलरको प्रयोग गरिनेछ; रात्रिकालीन समयमा निर्माण कार्य गरिनेछैन; श्रम शिविर आयोजना क्षेत्रभित्रै निर्माण गरिनेछ साथै कामदारहरूको रात्रिकालीन समयमा अनावश्यक हिडडुल निषेध गरिनेछ। स्थानीय र स्थानियाबीच सुमधुर सम्बन्ध स्थापना गर्न गुनासो व्यवस्थापन संयन्त्र निर्माण गरिनेछ
लैङ्गिक भेदभाव	निर्माण कार्यमा समान कामको लागि समान ज्यालामा भेदभाव, समान अवसरजस्ता लैङ्गिक भेदभाव, यौन उत्पीडन र बलात्कारको शिकारजस्ता घटना हुन सक्छ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	क	१८	नेपाल सरकारको संबिधान र महिला सम्बन्धी कानूनको पूर्ण पालना गरिनेछ; रोजगारको नियुक्तिपत्र प्रदान गर्दा सो कुरा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरीनेछ, कार्यालयमा गुनासो निवारण संयन्त्र स्थापना गरिनेछ।

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
बालश्रम शोषण	निर्माण कार्यमा बालश्रमको प्रयोग विशेषगरी सामाजिक र आर्थिक रूपमा गरीब परिवारका कामदार निर्माण कार्यको प्रलोभनमा पर भई बाल श्रम प्रयोग हुन सक्ने हुन्छ।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	अ	५	बालबालिका श्रम निषेधित क्षेत्र घोषणा गरेर निर्माण कार्य अगाडी बढाइनेछ। सो निश्चित गर्न कागज र आयोजना दुवै स्थानमा कामदारका विवरण अनुगमन गरिनेछ।
गुनासो व्यवस्थापन	आयोजनाको निर्माण गतिविधिसँगसँगै कामदारहरूको आप्रवसान वृद्धि हुनेछ। स्थानीयलाई ती गतिविधि बारे विभिन्न गुनासो हुन सक्छ। यसले बजारमा मूल्य बढ्छ, मदिरापान, जुवा, वेश्यावृत्ति, आदि विभिन्न मुद्दाहरू सिर्जना गरी स्थानीय जनता र आप्रवासी बीच द्वन्द सिर्जना हुन सक्छ।	म-२०	स्थ-२०	अ-५	प्र	१०	स्थानीय तथा कामदारहरूको गुनासो व्यवस्थापन गर्न गुनासो व्यवस्थापन एकाई खडा गरी गुनासो पेटिका स्थापना गरिनेछ। आएका गुनासोहरूको गम्भीरता अनुरूप सोको समाधान प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ।
धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक क्षेत्रमा प्रभाव	यस आयोजनाको निर्माणले आयोजना क्षेत्रको धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक क्षेत्रमा प्रभाव पार्न सक्छ। आयोजना क्षेत्र वरिपरि विभिन्न सांस्कृतिक धरोहर जस्तै अशोक स्तूपा, अक्षेश्वर महाबिहार, हासापोता गणेश, आदि रहेका छन्। व्यावसायिक भवनको निर्माण तथा प्रयोगकर्ताहरूले यी धरोहरहरूको महत्त्व बुझ्ने र जथाभावी गरे भने स्थानीय र यिनीहरू बीच समस्या आउन सक्छ।	म-२०	स्थ-२०	अ-५	प्र	१०	सो क्षेत्रहरूको संरक्षण गर्नु सबैको प्रमुख दायित्व हुनेछ। निर्माण चरणमा यदि धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक महत्त्वका केही वस्तुहरू फेला परे काम रोकेर सो को जानकारी तत्कालै पुरातत्व विभागलाई जानकारी गराएर हस्तान्तरण गरिनेछ। ती वस्तुहरूको संरक्षण को जिम्मा सम्बन्धित निकायको हुनेछ।

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
श्रम शिविर व्यवस्थापनमा समस्या	आयोजनाको निर्माण चरणमा कामदारहरूको लागि श्रम शिविरको व्यवस्था गर्नु पर्ने हुन्छ। कामदारहरूको गाँस, बास र सरसफाईको उचित व्यवस्थापन गरिएन भने यसले स्थानीय जनता र आप्रवासीबीच द्वन्द सिर्जना हुन सक्छ। त्यस्तै यी कामदारहरूको रात्रिकालिन आवतजावत तथा अनावश्यक हिँडडुलमा नियन्त्रण गर्न पर्ने हुन्छ।	मि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	न-३५	निर्माण व्यवसायीद्वारा श्रम शिविरको व्यवस्थापन आयोजना हाताभित्र आधारभूत मापदण्ड पूरा हुने गरी व्यवस्थापन गर्ने छ। कामदार बराबरको बस्ने ठाउँ, सफा पिउने तथा सरसफाई पानी, शौचालयको व्यवस्थापन तथा भान्साको व्यवस्था गरिनेछ।
स्वास्थ्य तथा सरसफाईमा समस्या	आयोजनाको निर्माणका लागि प्रयोग हुने मानविय संसाधनहरूको स्वास्थ्यले सो आयोजनाको गतिलाई असर पार्दछ। स्वास्थ्य कामदारको छनौट भएन भने यसले आयोजनालाई मात्र नभई स्थानीय क्षेत्रलाई नै असर पुर्याउंछ। त्यस्तै यी कामदारको आगमनले आयोजना क्षेत्रको सरसफाईमा पनि असर गर्ने छ।	म-२०	स्थ-१०	अ-५	प्र	न-३५	निर्माण व्यवसायीद्वारा आवधिक रूपमा कामदारहरूको स्वास्थ्य परीक्षण गरिनेछ; श्रम शिविरको सरसफाईमा विशेष ध्यान दिइनेछ र आयोजना अधिकृतद्वारा सोको अनुगमन पनि गरिनेछ।
व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर	निर्माण कार्यमा ठूलूला मेसिन तथा उपकरणहरूको प्रयोगले, काम गर्ने वातावरण प्रतिकुल भएमा वा अन्य रासायनिक, जैविक तथा रेडियोधर्मी खतरा हुन्छ जसले श्रमिकहरूको जीवनमा गम्भिर खतरा उत्पन्न गर्दछ।	उ-६०	स्थ-१०	अ-५	प्र	७	स्वास्थ्य र सुरक्षा नीति तर्जुमा गरी कामदारलाई व्यक्तिगत सुरक्षाका साधन, तालिम, निरीक्षण प्रणाली, योजना प्रदान गर्ने; निर्माण व्यवसायीद्वारा आयोजना क्षेत्रमा कामदारहरूका लागि प्राथमिक उपचार कक्ष तथा सामाग्रीहरू २४ सै घण्टा उपलब्ध गराउने; आपतकालीन अवस्थाको लागि व्यवस्थापन योजना तयार गरी लागू गर्ने।

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
दुर्घटना जोखिम	आयोजनाको निर्माण चरणमा आयोजनामा संलग्न कामदारका साथसाथै आयोजनाको ढुवानीले स्थानीय पनि दुर्घटना जोखिमको दायरामा पर्दछन्। आयोजनामा प्रयोग हुने ठूलूला मेसिन, उपकरण तथा सवारी साधनहरूको सावधानीपूर्वक प्रयोग भएन भने दुर्घटना जोखिम निम्तिन सक्छ।	म-२०	स्था-२०	अ-५	अ	७	सुरक्षित ढुवानी सुनिश्चित गर्न आयोजना क्षेत्र तथा वरपर क्षेत्रमा ट्राफिक चिन्ह तथा संकेतहरू राखिनेछन्। निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने ठूलूला मेसिन, उपकरण तथा सवारी साधनहरू इजाजत प्राप्त प्राविधिक तथा चालकलाई मात्र प्रयोग गर्न दिइनेछ। सोको अनुगमन आयोजना व्यवस्थापक अधिकृतद्वारा गरिनेछ।
शान्ति— सुरक्षामा असर	निर्माण स्थल स्थानीय र बाहिरी व्यक्तिहरूको एकत्रीकरण ठाउँ हुनेछ। श्रमशक्तिको प्रवाहपछि त्यहाँ हिंसा, अपराध, मदिरा दुरुपयोग, जुवा, चोरी, झगडा आदि जस्ता सामाजिक विरोधी गतिविधिहरू हुन सक्छ। यस्ता गतिविधिहरूले स्थानीय कानून व्यवस्थालाई अस्थिर बनाई परम्परागत जीवनशैलीलाई असर पुर्याउँछ र स्थानीय समुदाय र आयोजना बीच प्रमुख द्वन्दको कारण हुनेछ। विद्यमान कानून व्यवस्थालाई परिवर्तित स्थिति नियन्त्रण गर्न गाह्रो हुनेछ।	म-२०	स्था-२०	आ-५	प्र	७	आयोजना व्यवस्थापन अधिकृत तथा निर्माण व्यवसायीद्वारा स्थानीयसँग समन्वय गरी शान्ति-सुरक्षा कायम गर्नेछन्। आयोजना क्षेत्रको सुरक्षाको जिम्मा सेक्युरिटी कम्पनी मार्फत प्रदान गरिनेछ। त्यस्तै, आयोजना, कामदार र समुदायको सुरक्षाको लागि उपयुक्त स्थानहरूमा सिसिटिभी जडान गरी सुरक्षा समेत प्रदान गरिनेछ।
उपलब्ध जलस्रोतमा चाप	प्रस्तावित आयोजना निर्माणको दौरान अत्यधिक पानीको खपत हुने देखिन्छ। सोको आपूर्तिको लागि आयोजनाले भूमिगत पानीको निष्कासन तथा प्रयोग धेरै नै गर्नेछ। यसको कारण	उ-६०	स्था-२०	अ-५	प्र	७	आयोजनाको लागि चाहिने पानीको माग पूरा गर्न भूमिगत स्रोतबाट अनुमति लिएर जलस्तर बढी हुँदा निकाल्ने र अन्य समयमा निजी

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
	आयोजना वरिपरिका इनार, सतही पानीका स्रोतहरु सुक्ने सम्भावना प्रवल रहन्छ।						ट्याङ्करको पानी प्रयोग गरिनेछ। त्यस्तै, वर्षाको पानीलाई इनारमा हालेर भूमिगत जलसतह पुनर्भरण गरिनेछ।
स्थानीय पूर्वाधार र सेवाहरुमा चाप	निर्माण चरणमा श्रम शिविरको स्थापना गरिनेछ त्यसैले विद्युत, पानी आपूर्ति आदिको आवश्यकता पर्नेछ जसले गर्दा बिजुलीको अत्यधिक माग हुन जान्छ। उपभोग वस्तुहरु र निर्माण सामग्रीको खरिदका लागि श्रमिकहरुको आवतजावतले यातायात सेवाहरुमा चाप बढ्न सक्छ।	नि-१०	स्था-२०	अ-५	प्र	५-३५	कामदारको चापको कारण सामाजिक पूर्वाधारमा चाप नपरोस भन्ने हेतुले न्युनतम आवश्यकता (मेडिकल, खानेपानी, विद्युत) निर्माण व्यवसायीले आयोजना स्थलमा नै प्रदान गर्ने व्यवस्था गर्ने।
सञ्चालन चरणका प्रतिकुल प्रभाव (भौतिक वातावरण)							
वायु प्रदूषण	प्रस्तावित आयोजनाले सञ्चालन चरणमा कुनै प्रमुख वायु प्रदूषण उत्सर्जन गर्ने छैन। तथापि, यस भवनका लागि प्रयोग हुने डिजेल जेनेरेटर, सवारी साधनबाट आदि निस्कने उत्सर्जन न्यून प्रदूषण स्रोतमा पर्दछन्।	नि-१०	स्था-२०	प्र-२०	प्र	१०-५०	आयोजना क्षेत्रको आन्तरिक सडक सञ्जाललाई उचित व्यवस्थापन गरिनेछ। आयोजना क्षेत्रमा पर्याप्त हरित क्षेत्रको स्थापना र व्यवस्थापन गरिनेछ। न्यून उत्सर्जन गर्ने उच्च स्तरीय जेनेरेटर जडान गरिनेछ। सवारी साधन व्यवस्थापन बारे जनकारीमूलक सन्देश तथा सरकारद्वारा तोकिएको उत्सर्जन मापदण्ड पालना गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ। डिजेल जेनेरेटरको उत्सर्जन हुने प्रणालीको उचाई वरिपरिको

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
							भवनको अधिकतम उचाइ भन्दा पनि बढी राखिनेछ।
जल प्रदूषण	आयोजनाको निर्माण क्रममा जल प्रदूषण अस्थायी रूपमा महसुस गरिएता पनि सञ्चालन चरणमा यसको उचित व्यवस्थापन चुनौतीपूर्ण विषय हुन सक्दछ। जल प्रदूषणका केही स्रोतहरूमा शौचालय तथा सरसफाईका निकास, आवासीय क्षेत्र तथा ब्याङ्केट हलबाट निस्केका फोहोर पानी, आदि हुन्।	म-२०	स्था-२०	दी-२०	प्र	३-६०	आयोजना क्षेत्रमा पर्याप्त जल प्रदूषण नियन्त्रण पूर्वाधारहरू जस्तै ढल प्रणाली, फोहोर पानी सङ्कलन प्रणाली तथा प्रशोधन केन्द्र, आदिको स्थापना गरिनेछ। स्थापित पूर्वाधारहरूको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ।
ध्वनि प्रदूषण	निर्माण चरणमा अस्थायी रूपमा निम्न परिणामका ध्वनि प्रदूषण भएता पनि सञ्चालन क्रममा भवनका विभिन्न अवयवहरू जस्तै ब्याङ्केट हल, रेष्टुरेन्ट तथा गाडीहरूको नियमित आवत-जावतले ध्वनि प्रदूषण भई स्थानीयलाई समस्या हुन सक्दछ।	म-२०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	३-५०	पेशागत सुरक्षा तथा स्वास्थ्य प्रशासनको मापदण्ड पूरा गरेका उपकरणहरू प्रयोग गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। ध्वनि उत्सर्जन हुने क्षेत्रमा काम गर्ने कामदारलाई स्वास्थ्य सुरक्षा उपकरणहरू प्रदान गरिनेछ। आयोजनामा प्रस्तावित हरित क्षेत्रले पनि सवारी साधनबाट निस्कने ध्वनिलाई न्यूनीकरण गर्नेछ।
प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन	आयोजनाको सञ्चालन दौरान प्राकृतिक तथा कृत्रिम प्रकोप हुने सम्भावनालाई बेवास्ता गर्न सकिदैन। भूकम्प, आगलागी जस्ता प्रकोपहरू आयोजनामा विचार गर्नु पर्ने महत्त्वपूर्ण पक्षहरू हुन्। आयोजनामा आगलागीका जोखिम सर्ट सर्किट वा लापरवाहीको	३-६०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	३-९०	आयोजनाका अवयवहरू जस्तै ब्याङ्केट हल, बगैँचा, पार्किङ्ग क्षेत्रलाई आपत्कालीन भेला स्थलको रूपमा प्रयोग गर्न मिल्ने गरी डिजाइन गरिएको छ। राष्ट्रिय भवन संहिता

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
	कारणले हुन सक्छ। यी जोखिमहरू रोक्न वा नियन्त्रण उपायहरू आयोजनाबाट लागू नगरे विभिन्न सामाजिक तथा वातावरणीय समस्याहरू पैदा गर्न सक्दछ।						अनुसार व्यावसायिक भवन निर्माण गरी प्राकृतिक विपदमा भवन लड्ने खतरालाई न्यून गरिनेछ। आयोजना भवनमा आगो नियन्त्रण प्रणालीको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ। वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ मा उल्लेख गरिएको प्रदूषण नियन्त्रण लगायत सबै मापदण्ड अनुसार आयोजनाको कार्यान्वयन गरिनेछ। दुर्घटनाको घटनालाई सक्दो न्यूनीकरण गर्न आयोजना क्षेत्रका मुख्य तथा सहायक सडकहरूमा ट्राफिक चिन्ह तथा गति नियन्त्रण सूचकहरू राखिनेछन्। महामारीको घटना न्यूनीकरण गर्न आयोजनाको सरसफाई सुविधाहरूमा ध्यान पुऱ्याइनेछ।
ढल व्यवस्थापनमा समस्या	शौचालय तथा अन्य फोहोर पानी निष्कासन गर्ने अवयवहरूले निकाल्ने फोहोर पानीले आयोजना क्षेत्र तथा वरपरका ढल निकासी प्रणालीमा उल्लेखनीय असर पार्नेछ। ती तरल फोहोर नगरपालिकाको फोहोर पानी प्रणालीमा सिधै उपचार नगरी	म-२०	स्था-२०	क्ष-२०	प्र	०-६०	पर्याप्त पूर्वाधार सुविधाहरू जस्तै सजिलै व्यवस्थापन गर्न सक्ने ढल प्रणाली, फोहोर पानी सङ्कलन तथा प्रशोधन प्रणाली र उचित विसर्जन प्रणालीको व्यवस्थापनद्वारा समाधान

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
	मिसाइयो भने यसले ठूलो समस्या निम्त्याउन सक्छ।						गरिनेछ। आयोजना भवन छतको करिब ३०४७ वर्ग फिट क्षेत्रबाट वर्षातको पानी संकलन गर्ने प्रस्ताव गरिएको छ। आवश्यकता अनुसार आयोजना क्षेत्र वरिपरिको विद्यमान ढल निकासी प्रणाली मर्मतमा सहयोग गर्नेछ।
भूमिगत पानीको निकासी	आयोजना क्षेत्रको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन अनुसार आयोजनाको सञ्चालन चरणमा दैनिक पानीको माग १० हजार लिटर भन्दा बढी छ र सो आपूर्तिको मुख्य स्रोत भूमिगत पानी हुनेछ। पुनःभरण भन्दा अधिक निष्कासनले स्रोत रिक्तीकरण अवस्थामा पुर्‍याउने छ।	३-६०	स्था-२०	दी-२०	प्र	६३-१००	सम्बन्धित निकायद्वारा अनुमति प्राप्त दरमा मात्र भूमिगत पानीको निकासी गरिनेछ। भूमिगत पानीको पुनः भण्डारणका लागि आयोजना भवनले वर्षातको पानी सङ्कलन गर्नेछ।
ऊर्जाको उच्च माग	आयोजना क्षेत्रको विभिन्न अवयवहरूमा ऊर्जाको आवश्यक अत्याधुनिक उपकरण प्रयोग गर्न तथा विभिन्न गतिविधि सञ्चालन गर्न चाहिन्छ। यसका साथै आयोजना क्षेत्रको मौसमी अवस्था अनुसार सडक तथा अन्य क्षेत्रमा बत्ती बाल्न, एयर कन्डिसन र अन्य बिजुली उपकरणहरू चलाउन अधिक मात्रामा चाहिनेछ।	म-२०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	१७-५०	ऊर्जा किफायती उपकरण तथा प्रविधिहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ। हरेक अवयवहरूमा ऊर्जा किफायती बत्ती प्रयोग गरिनेछ। आयोजना भवन ऊर्जा किफायती डिजाइन अनुरूप निर्माण गरिनेछ। आयोजनाले सौर्य ऊर्जालाई वैकल्पिक स्रोतमा प्रयोग गर्ने अवधारण

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
							लिनेछ।
ठोस फोहोरमैला उत्सर्जनबाट पर्ने प्रभाव	प्रस्तावित आयोजनाको व्यावसायिक तथा आवासीय क्षेत्रबाट कुहिने, नकुहिने र केही मात्रामा रसायनिक फोहोर उत्पन्न हुनेछन्। यी फोहोरको राम्रो व्यवस्थापन नभएमा यसले वरपरको वातावरणमा नकारात्मक असर पार्नेछ।	म-२०	स्थ-१०	क्ष-२०	प्र	१७-५०	आयोजनामा फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि कम प्रयोग, पुनः प्रयोग र फेरी अर्को रूपमा प्रयोग सिद्धान्त अनुसार गरिनेछ। आयोजनाबाट निस्कने फोहोरलाई नियुक्त कर्मचारीले निष्कासन स्रोतमा नै वर्गीकरण गरी छुट्याई सङ्कलन गरी आयोजना क्षेत्रभित्र जम्मा गर्नेछ र सोको विसर्जनका लागि नगरपालिको फोहोरमैला व्यवस्थापन एकाईसँग समन्वय गरी व्यवस्थापन गरिनेछ।
यातायात व्यवस्थापनमा समस्या	यातायात व्यवस्थापन कुनै पनि आयोजनाको गतिशिल सञ्चालनको अभिन्न अङ्ग हो। आयोजनाको सञ्चालनले त्यस क्षेत्रमा सवारी साधनहरूको आवत-जावत निकै बढ्नेछ। सडक सुरक्षा र नियमन राम्ररी पालना गरेन भने सडक दुर्घटना बढ्ने सम्भावना प्रबल हुनेछ।	म-२०	स्था-२०	क्ष-२०	प्र	१७-६०	पर्याप्त पार्किङ्ग क्षेत्र तथा मानिस र साधनका लागि फराकिलो आन्तरिक सडक प्रणाली तथा पैदलमार्गको व्यवस्था गरिनेछ। आयोजनाको मुख्य र सहायक सडकहरूमा विभिन्न ट्राफिक चिन्हहरू जस्तै नियामक चिन्ह, चेतावनी चिन्ह, दिशा चिन्ह,

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
							जानकारी चिन्ह र पूरक पाटीहरू स्थापना गरिनेछन्। आयोजना क्षेत्रको मुख्य सडक तथा हरेक मोड पुग्ने सडकको अगाडी र पछाडी स्पीड ब्रेकर राखिनेछ।
पानीको माग, आपूर्ति र गुणस्तर व्यवस्थापनमा समस्या	विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन अनुसार सञ्चालन चरणमा आयोजनाको पानीको माग दैनिक १० हजार लिटर भन्दा बढी हुनेछ। आयोजनाद्वारा विभिन्न अवयवहरूको पूर्ण सञ्चालनका लागि सो मागको आपूर्ति गर्नु पर्ने हुन्छ। त्यस्तै, आपूर्ति गरिने पानीको प्रयोग प्रकृति (पिउने वा सरसफाई गतिविधि) अनुसार गुणस्तर कायम गर्नुपर्ने हुन्छ। पानीको माग आपूर्तिको लागि भूमिगत पानीको निकासी धेरै गरियो भने यसले भूमिगत स्रोत लगाएत वरपरका इनारहरू पनि सुकाउनेछ।	१५-६०	स्था-२०	६-२०	प्र	६०-१००	आयोजनाको लागि चाहिने पानीको माग भूमिगत स्रोतबाट पूर्ति गरिनेछ। सोको लागि सम्बन्धित निकायबाट अनुमति लिइनेछ। भूमिगत स्रोतबाट अपुग हुने पानीको माग पूरा गर्न निजी ट्याङ्करको पनि प्रयोग गरिनेछ। त्यस्तै, फोहर पानीलाई फोहर पानी प्रशोधन केन्द्रबाट प्रशोधन गरेपछि मात्र ढलमा निकास गरिनेछ।
सञ्चालन चरणका प्रतिकुल प्रभाव (रासायनिक वातावरण)							
तरल पदार्थ निष्कासनबाट पर्ने प्रभाव	आयोजनामा सञ्चालन हुने आवासीय क्षेत्र, बाङ्केट हल, रेष्टुरेन्ट तथा शौचालयबाट निस्कने फोहोर पानी तथा मल निष्कासनको उचित व्यवस्थापन नभएमा यसले सामुदायिक स्वास्थ्यमा नकारात्मक असर पुर्याउनेछ। त्यस्तै भवनको सरसफाई तथा स्वास्थ्य सुरक्षा मापदण्ड पूरा गर्न केही रासायन जस्तै सरसफाई रासायन, कीटाणुनाशकहरू, विकर्षकहरू, एयर फ्रेशनर,	म-२०	स्थ-१०	६-२०	प्र	३-६०	निष्कासनबाट पर्ने प्रभाव आयोजनामा एरोबिक प्याकेज मल/ढल प्रशोधन केन्द्रको स्थापना गरिनेछ। प्रशोधित अन्तिम विसर्जन पानीलाई राष्ट्रिय मापदण्ड पालना गरी जलीय वातावरणलाई असर नपुऱ्याई व्यवस्थापन

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
	रङ्ग, मोबिल/डिजेलको प्रयोग आदिले जल स्रोतमा रासायनिक मात्रा बढाउनेछ। यदि मापदण्ड पूरा नगरी यी तरल पदार्थलाई नगरपालिकाको ढलमा विसर्जन गरियो भने यसले जलीय प्राणीलाई मात्र नभई मानवीय स्वास्थ्यमा पनि प्रतिकूल असर पार्नेछ।						गरिनेछ।
सञ्चालन चरणका प्रतिकूल प्रभाव (सामाजिक—आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण)							
व्यवसायिक भवनका विभिन्न अवयवहरू व्यवस्थापनमा समस्या	विभिन्न अवयवहरू भएको व्यावसायिक भवन सञ्चालन गर्नु एक चुनौतीपूर्ण कार्य हो। बहु—आयामी एकाईहरू एक रूप भई सञ्चालन गर्नु पर्ने हुन्छ। एक एकाईबाट समन्वय र सहकार्यको अभावले सम्पूर्ण प्रणालीमा समस्या उत्पन्न हुन सक्छ।	७-६०	स्थ-१०	डी-२०	प्र	६७-९०	व्यावसायिक भवनमा उत्पन्न हुने विभिन्न मुद्दाहरू सम्भालन समस्या समाधान गर्ने एकाईको स्थापना गरी दक्ष जनशक्तिको नियुक्ती गरिनेछ।
सामुदायिक स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा समुदायमा विविध प्रतिकूल स्वास्थ्य जोखिम र सुरक्षाका मुद्दाहरू निम्त्याउन सक्छ। सम्भावित समुदाय स्वास्थ्य र सुरक्षा जोखिममा फोहोरमैलाको अनुचित व्यवस्थापन, प्रदूषण, दुर्घटना, आदि हुन सक्छ।	७-६०	स्था-२०	डी-२०	अप्र	६७-१००	आयोजना क्षेत्र र वरिपरिको सरसफाईमा ध्यान दिइनेछ। ठोस तथा तरल पदार्थ व्यवस्थापन गर्ने प्रणालीको अनुगमन गरिनेछ। स्थानीय सरकारसँग समन्वय गरी आयोजना क्षेत्र वरिपरिको सरसफाईमा पनि ध्यान दिइनेछ। सवारी साधनहरू जथाभावी

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
						<p>पार्क गरिनेछैन। यदि कसैले गरेमा जरिवाना लगाइनेछ। सामुदायिक क्षेत्रमा सवारी साधनको गति सीमा निर्धारण गरी ठाउँ-ठाउँमा सङ्केत चिन्ह राखिनेछ। यदि नियम पालना नगरेमा जरिवाना लगाइनेछ। समुदाय सुरक्षाका लागि सडकहरुमा सुरक्षा चिन्हहरु राखिनेछन्। आयोजनाले निष्कासन गर्ने तरल पदार्थले समुदायमा पुऱ्याउन सक्ने खतराबाट जोगाइने वा न्यूनीकरण गरिनेछ। आयोजनाको विभिन्न अवयवहरुमा काम गर्ने जनशक्तिको स्वस्थ स्वास्थ्य सुनिश्चित गरी मात्र रोजगारी प्रदान गरिनेछ। सरुवा रोग लागेका मानिसलाई काम दिइनेछैन। स्थानीय सरकार तथा निकायसँग समन्वय गरेर आयोजना क्षेत्र र वरिपरि अवैध क्रियाकलापमा रोक लगाइनेछ।</p>	

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
आवासीय क्षेत्रमा असर	आयोजनाका वरपरका क्षेत्रहरू आवासीय क्षेत्र हुन्। आयोजनाको स्थापनाले निश्चित रूपमा यस क्षेत्रको वायु, पानी प्रदूषण हुनेछ र वरपर क्षेत्रमा ध्वनिको स्तर पनि बढाउने छ।	म-२०	स्था-२०	दी-२०	अप्र	१७-६०	वायु, जल, र ध्वनिका आवश्यक न्यूनीकरण उपायहरू सम्बन्धित शीर्षकमा दिइएको छ। आयोजनाद्वारा सोको अनिवार्य रूपमा पालना गर्नेछ।
खाद्य सुरक्षाका सवाल	आयोजनामा सञ्चालन हुने बाङ्केट तथा रेष्टुरेन्टमा खाद्य सेवाको माग धेरै हुनेछ। खाद्य गुणस्तर तथा सेवाको माग बढी तर आपूर्ति कम भयो भने बासी तथा अस्वास्थ्य खानाको प्रसारले नकारात्मक असर पार्नेछ।	म-२०	स्था-२०	अ-५	प्र	१७-४५	आयोजनामा सञ्चालन हुने ब्याङ्केट हल तथा रेष्टुरेन्टहरूले खाद्य सुरक्षा मापदण्ड पालना गर्नु पर्ने हुन्छ। अखाद्य तथा बासी खानाको प्रयोग तथा वितरणलाई प्रतिबन्ध गरिनेछ र सोको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ।
गुनासो व्यवस्थापन	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा फोहोरमैलाको अनुचित व्यवस्थापन, ध्वनिको स्तरमा वृद्धि, गाडीहरूको अव्यवस्थित पार्किङ्गले गर्दा स्थानीय सडकमा अवरोध आदिले स्थानीयमा गुनासो सिर्जना हुन्छ।	म-२०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	१७-५०	निर्माण चरणमा स्थापित गुनासो व्यवस्थापन एकाईलाई निरन्तरता दिइनेछ। आएका गुनासोहरू दर्ता गरी सोलाई व्यवस्थापन गर्ने निकायसम्म पुर्याइनेछ। गुनासोहरूको गम्भीरता अनुरूप सोको समाधान प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ।
पेशागत स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षामा प्रमुख असर गर्ने कारक नभएता पनि आकास्मिक आगलागी, उचाईबाट खस्नु, चिप्लनु, विद्युतिय उपकरणहरूको सर्ट-सर्किट	म-२०	स्थ-१०	दी-२०	प्र	१७-५०	तालिम प्राप्त तथा दक्ष जनशक्तिलाई प्राथमिकता दिइनेछ। जोखिमपूर्ण क्षेत्रमा काम गर्ने कामदारलाई व्यक्तिगत सुरक्षा

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
असर	आदिले सो एकाईमा काम गर्ने व्यक्तिको स्वास्थ्यमा असर पुर्याउने छ।						उपकरणहरू प्रदान गरिनेछ। जानकारीहरू र प्राथमिक उपचारका सामग्री विभिन्न ठाउँमा राखिनेछन्। कामदारहरूका स्वास्थ्य बिमा तथा नियमित जाँचको सुनिश्चितता गरिनेछ।
लैङ्गिक तथा अपाङ्गका सवालहरू	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा लैङ्गिक सम्बन्धी प्रतिकूल असर हुन सक्छ जस्तै रोजगारीको अवसरको भेदभाव, यौन उत्पीडन र बलात्कारको शिकार, मजदुरमा भेदभाव, आदि। महिलाहरूले शारीरिक कमजोरीका कारण आयोजना गतिविधिहरूमा समान रोजगारीका अवसर प्राप्त गर्न सक्दैनन्। यदि महिलाले काम पाएता पनि समान कामका लागि समान पारिश्रमिक पाउँदैनन्। त्यस्तै आयोजना एक व्यावसायिक भवन भएकोले यसको प्रयोग सवल तथा दुर्बल व्यक्ति दुवैको प्रयोगमा आउने छ। यसैले सञ्चालित व्यावसायिक भवन तथा यसका संरचनाहरू अपाङ्गमैत्री भएनन् भने यसले समुदायमा अयोग्य भवनको छाप राखेछ।	म-२०	स्थ-१०	क्ष-२०	प्र	१५-५०	सञ्चालन चरणमा लैङ्गिकमैत्री नीति लागु गरिनेछ। रोजगारीका अवसर, ज्याला दर तथा अरु सुविधाहरूमा लैङ्गिक भेदभाव गरिनेछैन। आयोजना कार्यालयमा गुनासो पेटिकाको स्थापना गरिनेछ जहाँ कामदारले आफ्नो उजुरी राख्न सक्ने छ र त्यो उजुरीलाई ७ दिनभित्र सम्बोधन गरिनेछ। आयोजना क्षेत्रमा हुन सक्ने बालबालिका बेचबिखन, यौन उत्पीडन, बलात्कार जस्ता सामाजिक बिसङ्गति बारे सचेतना अभियान सञ्चालन गरिनेछ। कामदार बीच हुन सक्ने यौन दुर्व्यवहार उजुरी दिने प्रावधान पनि व्यवस्थापन गरिनेछ। आयोजना भवन पूर्ण रूपमा अपाङ्गमैत्री हुनेछ।

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
बालश्रम शोषण	आयोजनामा काम गर्न विशेषगरी सामाजिक र आर्थिक रूपमा गरीब परिवारको बच्चाहरू प्रलोभनमा पर्न सक्छ। बालश्रम प्रयोग गरेर उनीहरूलाई कम पारिश्रमिक तिरेर सम्बन्धित सरोकारवालाहरूले बढी नाफा पार्न सक्छन्। यद्यपि यस अभ्यासलाई नेपालमा कानूनी रूपमा प्रतिबन्ध लगाइएको छ, सामाजिक र आर्थिक अवस्थाका कारण बाल रोजगारको सम्भावनालाई अस्वीकार गर्न सकिदैन।	नि-१०	स्थ-१०	अ-५	अप्र	न-२५	कम उमेरका बालबालिकालाई रोजगारीमा लगाएमा कानूनी प्रावधान अनुसार सजाय दिइनेछ। सो निश्चित गर्न कागज र आयोजना दुवै स्थानमा कामदारका विवरण अनुगमन गरिनेछ।
सम्भावित सहरीकरणको प्रभाव	सम्भावित सहरीकरणको प्रभाव निर्माण चरण भन्दा सञ्चालन चरणमा अधिक हुनेछ। आयोजनाद्वारा उत्पन्न हुने रोजगारीका अवसरका लागि विभिन्न क्षेत्रका मानिसहरू आयोजना स्थलमा आउनेछन् र यसले आयोजना वरिपरि भीड निम्त्याउनेछ। यसले आयोजना क्षेत्रमा उपलब्ध विद्यमान भूमि प्रयोग, खाद्य सुरक्षा, सामाजिक सुरक्षा, शिक्षा र स्वास्थ्य सेवाहरू, सञ्चार, यातायात, पानी आपूर्ति, सडक, सरसफाइ आदि जस्ता पूर्वाधारहरूको क्षमतामा प्रभाव पार्नेछ।	उ-६०	स्था-२०	दी-२०	प्र	धेउ-१००	स्थानीय सरकारको सेवा पूर्वाधारमा व्यवसाय सामाजिक उत्तरदायित्व अन्तर्गत सहयोग गरिनेछ। स्थानीयको सीप र दक्षता अनुसार रोजगार प्रदान गरी आप्रवासीको आगमन दर र स्थानीय पूर्वाधारमा चाप घटाइनेछ।
दुर्घटना जोखिम	आयोजना एक व्यावसायिक भवन भएकोले सवारी साधनहरूको दैनिक आवतजावत बढी नै हुनेछ। त्यस्तै, आयोजनामा रहेका प्रणालीहरू जस्तै विद्युत प्रणाली, लिफ्ट, पार्किङ्ग क्षेत्र आदिको उचित व्यवस्थापन नभएमा दुर्घटना निम्त्याउन सक्छ।	म-२०	स्था-२०	अ-५	अप्र	उ	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा सवारी साधन तथा मानिसको आवत-जावत निकै बढ्नेछ। त्यसैले, आयोजना क्षेत्र तथा वरपर क्षेत्रमा ट्राफिक चिन्ह तथा संकेतहरू

कार्य	वातावरणीय प्रभाव	प्रभाव निर्धारण				जम्मा अङ्क	न्यूनीकरण/अभिवृद्धिका उपाय
		परिमाण	सीमा	अवधि	अ/प्रत्यक्ष		
							राखिनेछन्। सञ्चालन चरणमा व्यावसायिक भवनको हरेक अवयवहरू तथा प्रणालीलाई चुस्त-दुरुस्त राख्न समय-समयमा मर्मत-सम्भार गरिनेछ। सोको सुनिश्चितता आयोजना व्यवस्थापक अधिकृतद्वारा गरिनेछ।
शान्ति— सुरक्षामा असर	आयोजना स्थापना पश्चात आयोजना स्थल स्थानीय र बाहिरी व्यक्तिहरूको एकत्रीकरण ठाउँ हुनेछ। श्रमशक्तिको प्रवाहपछि त्यहाँ हिंसा, अपराध, मदिरा दुरुपयोग, जुवा, चोरी, झगडा आदि जस्ता सामाजिक विरोधी गतिविधिहरू हुन सक्छ। यस्ता गतिविधिहरूले स्थानीय कानून व्यवस्थालाई अस्थिर बनाई परम्परागत जीवनशैलीलाई असर पुर्याउँछ र स्थानीय समुदाय र आयोजना बीच प्रमुख द्वन्दको कारण हुनेछ। विद्यमान कानून व्यवस्थालाई परिवर्तित स्थिति नियन्त्रण गर्न गाह्रो हुनेछ।	म-२०	स्था-२०	दी-२०	प्र	७	आयोजनाले स्थानीय, जिल्ला तथा प्रादेशिक निकायसँग समन्वय गरेर शान्ति-सुरक्षाको व्यवस्थापन गर्नेछ। आयोजना क्षेत्रको सुरक्षाको जिम्मा सेक्युरिटी कम्पनी मार्फत प्रदान गरिनेछ। त्यस्तै, आयोजना, कामदार र समुदायको सुरक्षाको लागि उपयुक्त स्थानहरूमा सिसिटिभी जडान गरी सुरक्षा समेत प्रदान गरिनेछ।

परिच्छेद ९ : वातावरणीय अनुगमन

वातावरणमा पर्ने प्रभावहरूको अनुगमन निम्न उद्देश्य प्राप्तिका लागि गरिन्छ।

- कानूनले तोकेको सीमाभन्दा बढी मात्रामा प्रभाव पर्न नदिन;
- वातावरणीय प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार कार्यान्वयन भए नभएको जाँचन;
- सम्भावित वातावरणीय क्षति बारे समयमै सचेत गराउन;
- पहिचान र आँकलन गरेका प्रभाव वास्तविकतासँग कति नजिक छन् भन्ने जानकारी लिन।

प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा ३ प्रकारको अनुगमन गरिनेछ जुन निम्नानुसार छन्:

क) प्रारम्भिक अवस्थाको अनुगमन: प्रस्तावित प्रस्तावको निर्माण कार्य सुरुभन्दा अगावै निर्माण स्थलको विद्यमान वातावरणीय पक्षहरूको सर्वेक्षण गरिनेछ। जसले गर्दा अनुगमनको सिलसिलामा प्रारम्भिक अवस्थाको तुलनामा वातावरणीय पक्षमा भएको परिवर्तन थाहा पाउन सकिन्छ।

ख) प्रभाव अनुगमन: प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट भएका वातावरणीय परिवर्तनहरू यकीन गरेर आयोजना निर्माण र सञ्चालनमा क्रममा त्यस क्षेत्रमा परेका प्रभावहरूको सूचकहरूको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

ग) नियमपालना अनुगमन: यस अन्तर्गत वातावरण संरक्षण सम्बन्धी निर्धारित मापदण्डहरूको पालना गरेको छ भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्न वातावरणीय गुणस्तर विशेष सूचकहरू वा प्रदूषणको अवस्था बारेमा आवधिक वा लगातार रूपमा अनुगमन गरी अभिलेख राखिन्छ।

वातावरणीय अनुगमनका सूचकहरू: प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रको आधारभूत तथ्याङ्क, पहिचान तथा आँकलन गरिएका अनुकूल वा प्रतिकूल प्रभाव एवं वातावरण संरक्षणका उपायहरूको कार्यान्वयन र प्रभावकारीताको अनुगमन गर्न सूचकहरू प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएका छन्।

अनुगमन विधि: उल्लिखित अनुगमनका प्रत्येक सूचकलाई अनुगमन गर्ने विधि।

अनुगमनको लागि समय तालिका: आयोजना निर्माण र सञ्चालनका विभिन्न अवस्थामा अनुगमन गर्नु पर्ने भएकाले सूचकको प्रकृति हेरी अनुगमन गर्ने समय तालिका प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ।

अनुगमन गर्ने निकाय: बागमती प्रदेशको वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७ मा उल्लेख भए अनुसार वातावरणीय अनुगमनको लागि सम्बन्धित निकाय वा मन्त्रालय जिम्मेवारी हुनेछ। यस प्रस्तावको लागि बागमती प्रदेश सरकारको वन तथा वातावरण मन्त्रालयले अनुगमन गर्नेछ। प्रस्तावको स्व:अनुगमन गर्ने जिम्मा प्रस्तावकको हुनेछ।

अनुगमनको लागि अनुमानित रकम: प्रस्ताव कार्यान्वयन र निर्माणको समयमा विभिन्न सूचकहरूको अनुगमन गर्न आवश्यक पर्ने रकम पनि प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ९.१: प्रारम्भिक अवस्थाको अनुगमन, प्रभाव अनुगमन र नियमपालना अनुगमन

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
प्रारम्भिक अवस्थाको अनुगमन						
वायुको गुणस्तर	हावामा पि. एम.१०, सल्फर डाइअक्साइड, नाइट्रोजन डाइअक्साइडको परिमाण	प्रत्यक्ष मापन	निर्माण क्षेत्रभित्र	निर्माण कार्यभन्दा अगाडि १ चोटि	५०,०००.००	प्रस्तावक / बागमती प्रदेश सरकारको वन तथा वातावरण मन्त्रालय
पानीको गुणस्तर	विभिन्न पारामिटरस्	प्रयोगशालामा परीक्षण	निर्माण क्षेत्र	निर्माण कार्यभन्दा अगाडि १ चोटि	१५,०००.००	
ध्वनिको तह	ध्वनिको अधिक परिमाण र तीव्रता	ध्वनि मापन यन्त्रको प्रयोग	निर्माण क्षेत्रभित्र	निर्माण कार्यभन्दा अगाडि १ चोटि	२५,०००.००	
ढल निकास क्षमता	ढल निकासको स्थिति र आकार	प्रत्यक्ष मापन	आयोजना क्षेत्र वरपर	निर्माण कार्यभन्दा अगाडि १ चोटि	खर्च नलाग्ने	
प्रभाव अनुगमन (भौतिक वातावरण)						
वायुको गुणस्तर	हावामा पि. एम.१०, सल्फर डाइअक्साइड, नाइट्रोजन डाइअक्साइडको परिमाण	स्थल निरीक्षण, प्रत्यक्ष मापन र आधारभूत तथ्याङ्कसँग तुलना गर्ने	आयोजना क्षेत्रभित्र	निर्माण चरणमा २ चोटि र सञ्चालन चरणमा हरेक वर्ष १ चोटि	१००,०००.००	प्रस्तावक / बागमती प्रदेश सरकारको वन तथा वातावरण मन्त्रालय

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
डिजेल जेनेरेटर उत्सर्जनको अनुगमन	Stack अनुगमन	प्रत्यक्ष मापन	आयोजना क्षेत्रभित्र	सञ्चालन चरणमा हरेक वर्ष १ चोटि	संचालन लागतमा सङ्लग्न	
पानीको गुणस्तर	विभिन्न पारामिटरस्	नमूना सङ्कलन, प्रयोगशालामा परीक्षण तथा मापदण्डसँग तुलना	आयोजना क्षेत्रभित्र	निर्माण चरणमा १ चोटि	१५,०००.००	
फोहोर पानी प्रशोधन पश्चात गुणस्तर मापन	अन्तिम विसर्जनका लागि मापदण्डको पालना	नमूना सङ्कलन, प्रयोगशालामा परीक्षण तथा मापदण्डसँग तुलना	आयोजना क्षेत्रभित्र र विसर्जन गरिने खोला	सञ्चालन चरणमा हरेक ३ महिनामा	८०,०००.००	
ध्वनिको गुणस्तर	ध्वनिको परिमाण	ध्वनि मापन यन्त्रको प्रयोग	आयोजना क्षेत्रभित्र	निर्माण चरणमा हरेक ६ महिनामा र सञ्चालन चरणमा हरेक वर्ष १ चोटि	५०,०००.००	
आयोजना क्षेत्रमा निर्माण सामग्रीको भण्डारण	भण्डारण क्षेत्रको निरीक्षण	प्रत्यक्ष अवलोकन	आयोजना क्षेत्रभित्र	निर्माण चरणमा हरेक १५ दिनमा	खर्च नलाग्ने	

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
निर्माण सामाग्री दुवानी एहतियात	दुवानी अवस्थाको निरीक्षण	प्रत्यक्ष अवलोकन	आयोजना क्षेत्रभिन्न र वरपर	निर्माण चरणमा हरेक हप्ता	खर्च नलाग्ने	
धूलो प्रदूषण नियन्त्रण	धूलो उड्ने क्षेत्रमा पानी छर्कने व्यवस्था	प्रत्यक्ष अवलोकन	आयोजना क्षेत्रभिन्न	निर्माण चरणमा हरेक हप्ता	खर्च नलाग्ने	
उत्खनित माटोको उचित व्यवस्थापन	पुनः भरणमा प्रयोग	प्रत्यक्ष अवलोकन	आयोजना क्षेत्र भन्दा बाहिर	निर्माण चरणमा हरेक १५ दिनमा निर्माण कार्य सम्पन्न नभएसम्म	ठेकेदारको सम्झौता बोलीमा समावेश	
खुला दिसा—पिसाब प्रतिबन्ध	अस्थायी शौचालयको व्यवस्थापन अनुगमन	स्थल निरीक्षण	आयोज ना क्षेत्रभिन्न	निर्माण चरणमा हरेक ३ महिनामा	खर्च नलाग्ने	
ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन अनुगमन	फोहोर छँटाई र न्यूनीकरण प्रयास	प्रत्यक्ष अवलोकन	आयोजना क्षेत्रभिन्न	निर्माण र सञ्चालन चरणमा हरेक दिन	खर्च नलाग्ने	
प्रकोप व्यवस्थापन प्रणाली	सूचना प्रवाह प्रणाली, आगो नियन्त्रक संयन्त्र, खुल्ला जग्गा	प्रत्यक्ष अवलोकन तथा कर्मचारी र कामदारसँग अन्तरक्रिया	आयोजना क्षेत्रभिन्न	निर्माण चरणमा हरेक ३ महिनामा र सञ्चालन चरणमा हरेक वर्ष १ चोटि	खर्च नलाग्ने	
प्रभाव अनुगमन (जैविक वातावरण)						

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
हरित क्षेत्र निर्धारण डिजाइन	गुरुयोजनाको समीक्षा	स्थल निरीक्षण	आयोजना क्षेत्रभित्र	निर्माण चरण सम्पन्न पछि १ चोटि	खर्च नलाग्ने	प्रस्तावक / बागमती प्रदेश
हरित क्षेत्र व्यवस्थापन	उत्खनित माटोको हरित क्षेत्रमा प्रयोग तथा बगैँचाको अवस्था	स्थल निरीक्षण, प्रत्यक्ष अवलोकन र कामदारसँग अन्तरक्रिया	आयोजना क्षेत्रभित्र	निर्माण चरणमा हरित क्षेत्र स्थापना गर्न पूर्व र सञ्चालन चरणमा हरेक ६ महिनामा	खर्च नलाग्ने	सरकारको वन तथा वातावरण मन्त्रालय
प्रभाव अनुगमन (सामाजिक—आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण)						
श्रमशक्तिको (स्थानीय तथा अरु) विवरण	संख्या तथा प्रकार	हाजिरी दस्तावेजको समीक्षा, निर्माण व्यवसायी र स्थानीयसँग अन्तरक्रिया	आयोजना क्षेत्रभित्र	निर्माण चरणमा हरेक ३ महिनामा र सञ्चालन चरणमा हरेक वर्षमा १ चोटि	खर्च नलाग्ने	प्रस्तावक / बागमती प्रदेश सरकारको वन तथा वातावरण मन्त्रालय
पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षा व्यवस्था	व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरणको व्यवस्था र प्रयोग	कर्मचारी/कामदारसँग अन्तरक्रिया	आयोजना क्षेत्रभित्र	निर्माण चरणमा हरेक ३ महिनामा र सञ्चालन चरणमा हरेक वर्षमा १ चोटि	खर्च नलाग्ने	
श्रमशक्तिलाई सीपमूलक प्रशिक्षण	प्रशिक्षण विवरण	कर्मचारी/कामदारसँग अन्तरक्रिया	आयोजना क्षेत्रभित्र	सञ्चालन चरणमा हरेक वर्षमा १ चोटि	खर्च नलाग्ने	

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
लैङ्गिक भेदभाव तथा बाल शोषण	बालबालिका तथा महिला कामदारको विवरण तथा ज्याला दर	स्थल निरीक्षण तथा कर्मचारी/कामदारसँग अन्तरक्रिया	आयोजना क्षेत्रभिन्न	निर्माण चरणमा हरेक ३ महिनामा	खर्च नलाग्ने	
आयोजना क्षेत्रको स्वास्थ्य तथा सरसफाई अवस्था	आयोजना क्षेत्र र वरपरको अवस्था	प्रत्यक्ष अवलोकन तथा स्थानीय र कर्मचारी/कामदारसँग अन्तरक्रिया	आयोजना क्षेत्रभिन्न र वरपर	निर्माण चरणमा हरेक ३ महिनामा	खर्च नलाग्ने	
आगन्तुक विवरण	संख्या तथा भ्रमणको कारण	दस्तावेजको समीक्षा तथा व्यवस्थापकसँग अन्तरक्रिया	आयोजना क्षेत्रभिन्न	सञ्चालन चरणमा हरेक वर्षमा १ चोटि	खर्च नलाग्ने	
नियमपालना अनुगमन (भौतिक वातावरण)						
वायुको गुणस्तर	हावामा पि. एम. १०, सल्फर डाइअक्साइड, नाइट्रोजन डाइअक्साइडको परिमाण	स्थल निरीक्षण, प्रत्यक्ष मापन र आधारभूत तथ्याङ्कसँग तुलना गर्ने	आयोजना क्षेत्रभिन्न	निर्माण चरणमा १ चोटि र सञ्चालन चरणमा हरेक वर्ष १ चोटि	१००,०००.००	प्रस्तावक / बागमती प्रदेश सरकारको वन तथा वातावरण मन्त्रालय
डिजेल जेनेरेटर उत्सर्जनको	Stack अनुगमन	प्रत्यक्ष मापन	आयोजना क्षेत्रभिन्न	सञ्चालन चरणमा हरेक वर्ष १ चोटि	खर्च नलाग्ने	

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
अनुगमन						
पानीको गुणस्तर	विभिन्न पारामिटरस्	नमूना सङ्कलन, प्रयोगशालामा परीक्षण तथा मापदण्डसँग तुलना	आयोजना क्षेत्रभित्र	निर्माण चरणमा १ चोटि	१५,०००.००	
फोहोर पानी प्रशोधन पश्चात गुणस्तर मापन	अन्तिम विसर्जनका लागि मापदण्डको पालना	नमूना सङ्कलन, प्रयोगशालामा परीक्षण तथा मापदण्डसँग तुलना	आयोजना क्षेत्रभित्र र विसर्जन खोला	सञ्चालन चरणमा हरेक २ वर्षमा	८०,०००.००	
ध्वनिको गुणस्तर	ध्वनिको परिमाण	ध्वनि मापन यन्त्रको प्रयोग	आयोजना क्षेत्रभित्र	निर्माण चरणमा हरेक वर्ष १ चोटि र सञ्चालन चरणमा हरेक वर्ष १ चोटि	२५,०००.००	
आयोजना क्षेत्रमा निर्माण सामग्रीको भण्डारण	भण्डारण क्षेत्रको निरीक्षण	प्रत्यक्ष अवलोकन	आयोजना क्षेत्रभित्र	निर्माण चरणमा हरेक दिन	खर्च नलाग्ने	
आयोजना तथा	विभिन्न पारामिटरस्	नमूना सङ्कलन,	आयोजना	सञ्चालन चरणमा हरेक	८०,०००.००	

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
नगरपालिका ढलको गुणात्मक तथा मात्रात्मक अवस्था		प्रयोगशालामा परीक्षण तथा मापदण्डसँग तुलना	क्षेत्रभिन्न र बाहिर	३ महिनामा ३ वर्षसम्म		
नियमपालना अनुगमन (सामाजिक—आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण)						
श्रमशक्तिको (स्थानीय तथा अरु) विवरण	संख्या तथा प्रकार	हाजिरी दस्तावेजको समीक्षा, निर्माण व्यवसायी र स्थानीयसँग अन्तरक्रिया	आयोजना क्षेत्रभिन्न	निर्माण चरणमा हरेक ३ महिनामा र सञ्चालन चरणमा हरेक वर्ष १ चोटि	खर्च नलाग्ने	प्रस्तावक / बागमती प्रदेश सरकारको वन तथा वातावरण मन्त्रालय
दुर्घटना विवरण	संख्या तथा प्रकार	दस्तावेजको समीक्षा तथा निर्माण व्यवसायी र कामदारसँग अन्तरर्वाता	आयोजना क्षेत्रभिन्न र वरपर	निर्माण चरणमा हरेक ३ महिनामा र सञ्चालन चरणमा हरेक वर्ष १ चोटि	खर्च नलाग्ने	
लैङ्गिक भेदभाव तथा बाल शोषण	बालबालिका तथा महिला कामदारको विवरण तथा ज्याला दर	स्थल निरीक्षण तथा कर्मचारी/कामदारसँग अन्तरक्रिया	आयोजना क्षेत्रभिन्न	निर्माण चरणमा हरेक ३ महिनामा	खर्च नलाग्ने	

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
आयोजना क्षेत्रको स्वास्थ्य तथा सरसफाई अवस्था	आयोजना क्षेत्र र वरपरको अवस्था	प्रत्यक्ष अवलोकन तथा स्थानीय र कर्मचारी/कामदारसँग अन्तरक्रिया	आयोजना क्षेत्रभित्र र वरपर	निर्माण चरणमा हरेक ३ महिनामा	खर्च नलाग्ने	
स्थानीय व्यापारमा बढावा	आर्थिक गतिविधि	प्रत्यक्ष अवलोकन तथा स्थानीय व्यापारीसँग अन्तरर्वाता	आयोजना क्षेत्र वरपर	निर्माण चरणमा हरेक ६ महिनामा	खर्च नलाग्ने	
गुनासो व्यवस्थापन	प्रकृति र प्रकार	दस्तावेजको समीक्षा तथा स्थानीय र ठेकेदारसँग अन्तरक्रिया समीक्षा	आयोजना क्षेत्रभित्र र वरपर	निर्माण चरणमा हरेक ३ महिनामा र सञ्चालन चरणमा हरेक वर्ष १ चोटि	खर्च नलाग्ने	
वातावरणीय अनुगमन खर्च					६,३०,०००.००	

परिच्छेद १०: वातावरणीय परीक्षण

प्रस्तावित आयोजनाको वातावरणीय परीक्षण मन्त्रालय वा तोकिएको निकायले प्रस्तावको कार्यान्वयन सुरु गरी सेवा वा वस्तु उत्पादन वा वितरण सुरु गरेको दुई वर्ष भुक्तान भएको मितिले ६ महिनाभित्र गर्नेछ। त्यसबाहेक मन्त्रालय वा तोकिएको निकायले प्रस्तावको कार्यान्वयनबाट वातावरणमा परेको प्रतिकूल प्रभाव, त्यस्ता प्रभावलाई कम गर्न अपनाएको उपाय तथा त्यस्तो उपायको प्रभावकारिता र न्यूनीकरण हुन नसकेको वा आँकलन नै नभएको प्रतिकूल प्रभाव उत्पन्न भएकोमा सो समेतको विश्लेषण गरी वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्नेछ। प्रस्तावक आफैले पनि आयोजनाको आन्तरिक वातावरणीय परीक्षण गर्नेछ जसको लागि लागत ने. रु. २५०,०००.०० प्रस्ताव गरिएको छ।

१०.१ वातावरणीय परीक्षण

वातावरणीय परीक्षणका किसिम देहाय बमोजिमका हुनेछन्:

- क) निर्माण तहको परीक्षण
- ख) कार्यान्वयन तहको परीक्षण
- ग) कार्यको प्रभावकारिता परीक्षण
- घ) आयोजना प्रभाव परीक्षण
- ङ) आँकलन गरिएको प्रविधिको परीक्षण
- च) वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रक्रिया परीक्षण

१०.२ वातावरणीय परीक्षणमा संलग्न पक्ष

वातावरणीय परीक्षणमा संलग्न पक्ष सामान्यतया ३ पक्ष संलग्न हुने गर्दछन्।

- क) परीक्षक
- ख) परीक्षित पक्ष (प्रस्तावसँग सरोकार भएको)
- ग) तेस्रो पक्ष

१०.३ स्वेच्छिक वा बाध्यकारी परीक्षणको लागि संलग्न पक्ष वा संस्था

स्वेच्छिक वा बाध्यकारी परीक्षणको लागि संलग्न पक्ष वा संस्थाको आधारमा वातावरणीय परीक्षण आन्तरिक वा बाह्य हुन सक्नेछ।

- क) आन्तरिक परीक्षण
- ख) बाध्यकारी परीक्षण
- ग) स्वेच्छिक परीक्षण

१०.४ वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा

प्रस्तावित आयोजनाको वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा निम्न बमोजिमको हुनेछ।

तालिका नं. १०.१: वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा

अध्याय १	यस अध्यायमा वातावरणीय प्रतिवेदनको मुख्य मुख्य कुराहरु समावेश गरी प्रतिवेदनको कार्यकारी सारांश लेख्नु पर्नेछ।
अध्याय २	यस अध्यायमा परीक्षण प्रशासनिक र परीक्षण कार्यको विवरण, आयोजना स्थलमा गरिएका अन्तर्वाता, परीक्षण गर्ने पक्ष र परीक्षणका क्षेत्र र विधि समावेश गर्नु पर्नेछ। साथै वातावरणीय अनुगमन, परीक्षणसँग सम्बन्धित तथ्याङ्क र विवरण समेत समावेश गर्नु पर्नेछ।
अध्याय ३	यस अध्यायमा परीक्षणको पूर्ण विवरण समावेश गर्नु पर्नेछ।
अध्याय ४	यस अध्यायमा आयोजना सम्बन्धमा पालना गर्नु पर्ने सुझाव तथा सुधारात्मक कार्य समावेश गर्नु पर्नेछ।
अनुसूची	अनुसूचीमा तथ्याङ्क र विवरण समावेश गर्नु पर्नेछ।
परीक्षण गर्ने समूहमा समावेश हुने पर्ने जनशक्ति	वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको तयारी क्रममा प्रस्तावसँग विषय मिल्ने विज्ञ जस्तै वातावरण विज्ञ, सामाजिक—आर्थिक विज्ञ, प्रस्तावको क्षेत्र र यसले पारेको प्रभावको गाम्भीर्यताको आधारमा थप अन्य विज्ञ समावेश गर्नु पर्नेछ।

तालिका नं १०.२: वातावरणीय परीक्षणको लागि चेकलिष्ट

विवरण	आयोजनाको क्रियाकलाप	अनुमान गरिएको प्रभाव	खास प्रभाव	न्यूनीकरणका उपाय	प्रभावकारीता	सूचना	तथ्याङ्कको स्रोत
भौतिक वातावरण							
वायुको गुण	जेनेरेटर, सवारी तथा उद्योग सञ्चालनबाट	वायुको गुणस्तरमा हास	जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव, श्वासप्रश्वास सम्बन्धी रोग	आयोजनामा उपयोग हुने उपकरण नेपाल वायु सम्बन्धी मापदण्ड, २०६९ र नेपाल सवारी प्रदूषण मापदण्ड बमोजिम रहने।	उल्लेखनीय	वातावरण सामाजिक व्यवस्थापन एकाई	अभिलेख, अनुगमन प्रतिवेदन
फोहोर पानीको व्यवस्थापन	भवनको शौचालय, बाङ्केट, रेष्टुरेन्ट आदिको सञ्चालन	सतह पानीको प्रदूषण, भूमिगत पानीको प्रदूषण	पानीको गुणस्तर र मात्रामा हुन जाने परिवर्तन	फोहोर पानी प्रशोधन गरी फोहोर पानीको मापदण्ड २०६० ले तोकिएको मापदण्ड बमोजिम रहने।	उल्लेखनीय		अभिलेख, प्रत्यक्ष अवलोकन
ध्वनिको मात्रा	जेनेरेटर, सवारी तथा उद्योग सञ्चालनबाट	ध्वनिको तहमा हास	ध्वनि प्रदूषण सम्बन्धी समस्या	ध्वनि कम गर्ने जेनेरेटर र उपकरणहरुको जडान गरिनेछ।	नगण्य		अभिलेख, अनुगमन प्रतिवेदन
पानीको गुणस्तर	ढल निकास तथा फोहोर पानीको चुहावट	खानेपानीका स्रोतमा प्रदूषण	जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव	ढल व्यवस्थापन गरिनेछ।	उल्लेखनीय		अभिलेख, अनुगमन प्रतिवेदन
यातायात व्यवस्थापन	सवारी साधन सञ्चालनबाट	दुर्घटना	दुर्घटना	यातायात गति तथा नियम पालना कडाईका साथ लागू गरिनेछ।	उल्लेखनीय		अभिलेख, अनुगमन प्रतिवेदन
जैविक वातावरण							

विवरण	आयोजनाको क्रियाकलाप	अनुमान गरिएको प्रभाव	खास प्रभाव	न्यूनीकरणका उपाय	प्रभावकारीता	सूचना	तथ्याङ्कको स्रोत
आयोजना क्षेत्रभित्र हरियाली प्रवर्द्धन	हरित क्षेत्र, बगैँचाको निर्माण	हरियाली क्षेत्र कायम हुने	हरियाली कायम भई सौन्दर्यता कायम हुने	हरित क्षेत्र तथा बगैँचाको निर्माण गर्ने।	उल्लेखनीय	वातावरण सामाजिक	अभिलेख, अनुगमन प्रतिवेदन
सामाजिक—आर्थिक वातावरण							
पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षा	पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षाको उपकरणको व्यवस्था	व्यापारिक गतिविधिले स्वास्थ्यमा प्रभाव	पेशागत स्वास्थ्य प्रतिकूल प्रभाव	पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षाको उपकरणको व्यवस्था तथा प्रयोगमा अनिवार्यता।	उल्लेखनीय	वातावरण सामाजिक व्यवस्थापन एकाई	अभिलेख, अनुगमन प्रतिवेदन
रोजगारीका अवसर	स्थानीयलाई रोजगारीमा अवसर	स्थानीयको आयस्तरमा वृद्धि	जीवन स्तर उकास्ने	स्थानीयलाई रोजगारीमा प्राथमिकता दिने।	उल्लेखनीय		अभिलेख
सामाजिक सेवाहरूमा चाप	कामदारले सार्वजनिक सेवा प्रयोग गर्दा सो सेवा प्रदायाकमा चाप पर्ने	स्थानीय सेवामा असर	स्थानीय सेवामा चाप	आयोजनाद्वारा सेवा वृद्धिमा सहयोग गर्ने।	उल्लेखनीय		अभिलेख
द्वन्द	गुनासो निवारण एकाईको स्थापना	गुनासो सङ्ख्या	आयोजना सञ्चालन	गुनासो सम्बोधनको व्यवस्था गर्ने।	उल्लेखनीय		गुनासो एकाई

१०.५ वातावरणीय व्यवस्थापन लागत

परियोजनाले सकारात्मक प्रभाव अभिवृद्धि, नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण, त्यसको अनुगमन र वातावरणीय परीक्षणको लागि कुल ने.रु. ३,१२३,०००/- वातावरणीय व्यवस्थापन लागतको रूपमा खर्च गर्नेछ, जसको विस्तृत विवरण तालिका १०.३ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १०.३: वातावरण व्यवस्थापन लागतको सारांश

क्र.स.	शिर्षक	लागत (ने.रु.)
१	अभिवृद्धि लागत	३००,०००
२	न्यूनीकरण लागत (निर्माण चरण)	१,५५८,०००
	भौतिक वातावरण	१,४५३,०००
	जैविक वातावरण	०
	सामाजिक आर्थिक र साँस्कृतिक वातावरण	१०५,०००
३	न्यूनीकरण लागत (संचालन चरण)	३८०,०००
	भौतिक वातावरण	३८०,०००
	जैविक वातावरण	०
	सामाजिक आर्थिक र साँस्कृतिक वातावरण	०
४	वातावरणीय अनुगमन लागत	६३५,०००
५	वातावरणीय परीक्षण	२५०,०००
	कुल लागत	३,१२३,०००

११.१ अध्ययनको निष्कर्ष

यस प्रस्तावको मुख्य उद्देश्य बागमती प्रदेश, ललितपुर जिल्ला, ललितपुर उपमहानगरपालिका वडा नं. ३ मा सिग्नेचर प्लाटीनम टावर आयोजनाको स्थापना गरी एकै भवनमा विभिन्न प्रकारका उत्पादन तथा सुविधाहरू उपलब्ध हुने बजारी क्षेत्रको सिर्जना गर्नु रहेको छ। यस आयोजनाले सर्भिस अपार्टमेन्ट, कार्यालय कक्षहरू, बैठक कक्षहरू, व्यावसायिक पसल कवलहरू, ब्याङ्केट हल, व्यायामशाला, रेष्टुरेन्ट आदि भएको भवन निर्माण गरी सो विभिन्न संरचनाहरू आवश्यकता अनुसार कम्पनीद्वारा आफै सञ्चालन वा विभिन्न व्यक्ति, कम्पनी वा संस्थालाई भाडामा दिनु रहेको छ।

यस आयोजनाको सञ्चालनबाट पर्ने अनुकूल प्रभावहरूमा भूमि विकासको अवसर, पूर्वाधार विकासको अवसर, आयोजनाको हरित क्षेत्रको प्रवर्द्धन कार्यक्रम अनुसार हरित क्षेत्रको स्थापना, संरक्षण र प्रवर्द्धन, स्थानीय बासिन्दाका लागि रोजगारीका अवसरहरू सृजना, स्थानीय व्यवसाय तथा व्यापार वृद्धिका अवसरहरू सृजना, स्थानीयको जग्गा तथा सम्पत्ती मूल्यमा वृद्धि, स्थानीय अर्थ व्यवस्थामा वृद्धि भई स्थानीय सरकारको राजस्वमा वृद्धि, आयोजनाद्वारा व्यवसाय सामाजिक उत्तरदायित्व अन्तर्गतका सहयोग, सामाजिक सेवा तथा सुविधाहरूमा वृद्धि र स्थानीय जीवनस्तर उकास्न ठोस मद्दत तथा आयोजनाबाट स्थानीय प्रभावित क्षेत्रमा पर्यटन विकासका कार्यक्रमहरू रहेका छन् भने प्रतिकूल प्रभावहरूमा वायु प्रदूषण, जल प्रदूषण, ध्वनि प्रदूषण, कम्पन, प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापनमा समस्या, ढल व्यवस्थापनमा चाप, उच्च ऊर्जा खपत, भूमिगत पानीमा हास, फोहोरमैला व्यवस्थापनमा समस्या, तरल पदार्थ तथा फोहोर पानी व्यवस्थापनमा समस्या, गुनासो व्यवस्थापनमा समस्या, कच्चा पदार्थ तथा निर्माण सामग्री व्यवस्थापनमा समस्या, यातायात व्यवस्थापनमा समस्या तथा उच्च पानीको माग, गुणस्तर तथा व्यवस्थापनमा समस्याहरू रहेका छन्।

यस प्रतिवेदनमा अनुकूल प्रभाव अधिकतम र प्रतिकूल प्रभाव न्यून गर्ने उपायहरूसँगै लाग्ने अनुमानित रकम र कार्यान्वयनको जिम्मेवारी समेत समावेश गरिएको छ। यी सुझाव गरिएका सम्पूर्ण उपायहरू कार्यान्वयन गरेमा अनुमान गरिएका प्रतिकूल प्रभावलाई स्वीकारयोग्य तहमा पुर्याउन सकिन्छ। प्रस्तावित आयोजनाले यस प्रतिवेदनमा औल्याइएका प्रभावहरूलाई ध्यान राखेर ती प्रभावका न्यूनीकरणका उपायहरू कार्यान्वयन गरेमा र यसै प्रतिवेदनमा गरिएका प्रतिबद्धताहरू इमान्दारीता पूर्वक पालन गर्नेछ जसका लागि आयोजनाले ने.रु. ३,१२३,००० बजेट छुट्याउनु पर्ने देखिन्छ।

११.२ प्रतिबद्धता

प्रस्तावित आयोजनाको सञ्चालन गर्दा देहायको गुणस्तरको सुनिश्चितता गर्नुको साथै देहायमा उल्लिखित मापदण्डहरूको समेत पालना गर्नेछ।

- आयोजनाबाट निष्कासित फोहोरमैलाको व्यवस्थापन फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८ र फोहोरमैला व्यवस्थापन नियमावली, २०७० बमोजिम गरिनेछ।
- त्यस्तै, आयोजनाबाट निष्कासित फोहोर पानी तथा तरल पदार्थ फोहोर पानी प्रशोधन केन्द्रबाट प्रशोधित भई मापदण्ड पूरा गरेर मात्रै सार्वजनिक ढल निकासमा विसर्जन गरिनेछ।
- आयोजनामा विपद् व्यवस्थापन योजना तयार गरी सुरक्षा सम्बन्धी संकेत चिन्हहरू उपयुक्त स्थानमा प्रष्ट देखिने गरी राखिनेछ। त्यस्तै, आगो नियन्त्रक प्रणालीलाई चुस्तदुरुस्त राखिनेछ। आयोजनाका कर्मचारी तथा अन्य जनशक्तिलाई विपद् व्यवस्थापनको लागि (आगजनी, भूकम्प, हुलदंगा) र आपत्कालीन उद्धार तथा उपचार गर्न प्रभावकारी विधिको कार्य योजना बनाई सो सम्बन्धी अभिमुखीकरण तालिम दिइनेछ। आयोजनाले सो कार्यको लागि सम्पर्क व्यक्ति तोकौं सोको जानकारी दिइनेछ।
- आयोजनाले भित्र प्रवेश गर्न र बाहिर निस्कन छुट्टै प्रवेश र बहिर्गमन द्वारहरूको व्यवस्था गरी यातायात सुचारु ढङ्गले सञ्चालन गर्नेछ।
- आयोजनाले सबैले देख्ने स्थानमा उजुरी पेटिका राख्नेछ। त्यस्तै, जनगुनासो व्यवस्थापनको लागि गुनासो सुन्ने अधिकारी तोकौं पर्न आएको उजुरी समाधान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ। साथै समाधान हुन नसक्ने भएमा सोको कारण सम्बन्धित व्यक्तिलाई जानकारी गराइनेछ।
- आयोजनाको प्रस्तावकले यस वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएका सकारात्मक प्रभाव अभिवृद्धि गर्ने र नकारात्मक प्रभावहरू न्यूनीकरण गर्ने उपायहरू र वातावरणीय व्यवस्थापन योजना अक्षरस पालना गर्नेछ।

- Central Bureau of Statistics (CBS). National Population and Housing Census, (Lalitpur) 2011. Kathmandu: Government of Nepal, National Planning Commission Secretariat Central Bureau of Statistics. 2014
- Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora. Checklist of CITES species, 2023. <https://checklist.cites.org/#/en> accessed on 4 February 2023.
- Department of Hydrology and Meteorology. Study of Climate and climatic variation over Nepal. Department of Hydrology and Meteorology, Ministry of Forests and Environment, Nepal. 2019
- Department of Mines and Geology. Geological Map of Nepal. Department of Mines and Geology, Kathmandu. 1994
- D.R. Pathak, A. Hiratsuka. An integrated GIS based fuzzy pattern recognition model to compute groundwater vulnerability index for decision making. Journal of Hydro-environment Research 5 (2011) 63-77
- International Union for Conservation of Nature. The IUCN List of Threatened Species. Version 2022-2. <https://www.iucnredlist.org>. Accessed on 5 February 2023
- Lalitpur Metropolitan City, www.lalitpurmun.gov.np
- Ministry of Forests and Environment. Forest Regulations, 2079. Government of Nepal. Kathmandu. Nepal
- Ministry of Forests and Environment. Environment Protection Act, 2076. Government of Nepal. Kathmandu. Nepal. 2019
- Ministry of Forests and Environment. Environment Protection Regulations, 2077. Government of Nepal. Kathmandu. Nepal. 2020
- Signature Platinum Tower Project Portfolio, Lalitpur. 2018
- Signature Events P.Ltd. , Detailed Project report (DPR) of Signature Platinum Tower Project, 2018
- Ward Bulletin-1 of Ward no. 3 Ward Office, Lalitpur Metropolitan City, Bagmati Province, Nepal. 2018

१४: वातावरणीय व्यवस्थापन योजना

प्रस्तावित आयोजनाको वातावरणीय व्यवस्थापन योजना निम्नानुसार रहेको छ।

तालिका १४.१: वातावरणीय व्यवस्थापन योजना

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण क्रियाकलाप	के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्यांकन
भौतिक क्षेत्र (निर्माण चरण)	वायु प्रदूषण	आयोजना क्षेत्रलाई घेराबार लगाइनेछ।	आयोजना स्थल	व्यवस्थापकीय र इन्जिनियरिङ विधि अवलम्बन गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी	१२५,०००	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
		धूलो उड्ने क्षेत्रमा समय-समयमा पानी छर्किनेछ।						
		आयोजनामा प्रयोग गरिने साधन र उपकरणहरूले राष्ट्रिय उत्सर्जन मापदण्ड पालना गर्नेछ।						
		धूलो उड्ने क्षेत्रमा काम गर्ने कामदारलाई व्यक्तिगत सुरक्षा सामाग्री उपलब्ध गराइनेछ।						
		बालुवा जस्ता निर्माण सामाग्रीको ढुवानी गर्दा त्रिपालले छोपेर राति लोड-अनलोड गरिनेछ।						
		फोहोरमैला जलाउने कामलाई प्रतिबन्ध गरिनेछ।						
		डिजेल जेनेटरको स्ट्याक उचाई अन्य संरचनाको उचाई भन्दा बढी राखिनेछ।						
						आवश्यक नपर्ने		

जल प्रदूषण	निर्माण क्षेत्रबाट निस्कने फोहोर पानीलाई जम्मा हुन, सडकमा फाल्न वा नजिकको ढलमा मिसाउन दिइनेछैन।	आयोजना स्थल	ढल व्यवस्थापन गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	कामदारहरूलाई आयोजना क्षेत्रमा तरल पदार्थ पोखाउन वा फाल्न प्रतिबन्ध गरिनेछ। यदि दुर्घटनाबस पोखिहालेमा भूमिगत पानी प्रदूषण रोक्न त्यसलाई तुरुन्तै नियन्त्रण गरिनेछ।						
	निर्माण सामाग्री जस्तै सिमेन्ट, रङ्ग, इन्धन, तेललाई पोखबाट जोगाउन राम्ररी भण्डारण गरिनेछ।						
	कामदारका लागि अस्थायी शौचालय र खानेपानीको राम्रो व्यवस्था गरिनेछ।						
	अस्थायी शौचालयहरूको ढल निकास परम्परागत सेप्टिक उपचारबाट सेप्टिक ट्याङ्क र सोस्ने खाडलमा गरिनेछ।						
ध्वनि प्रदूषण	आवाज निकाल्ने निर्माण गतिविधि रात्रीकालिन समयमा प्रतिबन्ध गरिनेछ।	आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र	व्यवस्थापकीय र इन्जिनियरिङ विधि अवलम्बन गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी र वातावरण सामाजिक एकाई	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	ध्वनि र कम्पनको प्रभाव कम गर्न उपकरणहरूको सञ्चालन तालिका ध्यानपूर्वक निर्धारण गरिनेछ।						
	ठूलूला उपकरण सञ्चालकलाई ध्वनि सुरक्षा उपकरण तथा त्यसको प्रयोग गर्ने प्रशिक्षण दिइनेछ।						

	<p>प्रेसर हर्न प्रतिबन्ध चिन्ह र संकेटहरू राखिनेछन्।</p> <p>निर्माण चरणमा ध्वनिको स्तर साप्ताहिक रूपमा मापन गरिनेछ र दिनमा त्यसको स्तर ७५ dBA भन्दा नाघ्न दिइनेछैन।</p> <p>न्यून आवाज वा आवाज ननिकाल्ने जेनेरेटरको प्रयोग गरिनेछ।</p> <p>ध्वनि निस्कने गतिविधिमा काम गर्ने कामदार तथा कर्मचारीलाई आवाज कम गर्ने उपकरणहरू दिइनेछ।</p> <p>आयोजना प्रभावित क्षेत्रमा बसोवास गर्ने स्थानीय र सरोकारवालाहरूलाई आयोजनाको गतिविधि, उपकरणको प्रयोग, ध्वनिको स्तर आदि बारे समय—समयमा सूचीकृत गरिनेछ।</p> <p>अनावश्यक ध्वनिबाट जोगिन उपकरणहरूको बेला—बेलामा मर्मत सम्भार गरिनेछ।</p> <p>ध्वनि सम्बन्धित जनगुनासो समयमै निवारण गरिनेछ।</p>					<p>५३,०००.० ०</p> <p>निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको</p> <p>३००,०००. ००</p> <p>निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको</p>	
कम्पन	कम्पनको प्रभाव कम गर्न उपकरणहरूको सञ्चालन तालिका ध्यानपूर्वक निर्धारण गरिनेछ।	आयोजना स्थल	मेसिनको सही प्रयोग	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका

प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन	प्राकृतिक, मानवीय तथा दुर्घटनाबस हुने जोखिमका लागि सतर्कता र आपत्कालीन अवस्थाको व्यवस्थापन योजना बनाइनेछ। आयोजना क्षेत्रका कामदार र कर्मचारीलाई आपत्कालिन प्रस्थान चिन्ह र मार्गको बारे जानकारी दिइनेछ। भवनमा आगो निभाउने संयन्त्र, तालिम प्राप्त जनशक्ति व्यवस्था गरिनेछ। भूमिगत पानी ट्याङ्की र जमिनको नललाई अस्थाई पानी भण्डारणको रूपमा प्रयोग गरी आगो निभाउने काम गरिनेछ।	आयोजना स्थल	व्यवस्थापकीय र इन्जिनियरिङ विधि अवलम्बन गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी	५००,०००.००	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
पानी/ढल निकास व्यवस्थापनमा समस्या	आयोजना निर्माणको क्रममा आकाशबाट परेको पानी वा जमिनबाट आउने पानीलाई सिधै र दैनिक निस्काशन हुने १५,००० लिटर फोहोर पानी पदार्थलाई आयोजनाको प्राङ्गणमा निर्माण हुने फोहोर पानी प्रशोधन केन्द्रमा प्रशोधन गरेर मात्र ढल निकासमा मिसाइने छ।	आयोजना स्थल	ढल निकासीको उचित व्यवस्थापन गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका
ऊर्जाको माग तथा आपूर्ति	उपकरण सञ्चालन गर्न चाहिने ऊर्जाका लागि ७५० र २५० के.भी.ए. क्षमता भएको जेनेरेट प्रयोग गरिनेछ। निर्माण कार्यमा ऊर्जा किफायती उपकरण तथा प्रविधिहरूको प्रयोग गरिनेछ। विद्युत प्राधिकरणको ग्रिडबाट बिजुली आपूर्ति गर्न आयोजनाले छुट्टै ट्रान्सफर्मर राखेछ।	आयोजना स्थल	व्यवस्थापकीय र इन्जिनियरिङ विधि अवलम्बन गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका

	आयोजना क्षेत्रमा प्रकाश गर्न एल.ई.डि बत्तीहरुको प्रयोग गरिनेछ।						
माटोको स्थिरता वा भूमि भासिने समस्या	आयोजनाको निर्माण अगाडि सो क्षेत्रको भू-प्राविधिक अनुशन्धानबाट प्राप्त सुझावको आधारमा निर्माण कार्य अघि बढाइनेछ।	आयोजना स्थल	भू-बैज्ञानिक प्रतिवेदनको सुझाव पालना	निर्माण चरण पूर्व	निर्माण व्यवसायी	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका
भू-उपयोगमा परिवर्तन र क्षति	स्थायी प्रभाव, न्यूनीकरण उपाय छैन, अवशिष्ट प्रभाव। आयोजनाको परिदृष्यलाई क्षीण पार्न नदिन आयोजना क्षेत्र र परिसरमा हरित क्षेत्र कायम गरिनेछ।	आयोजना स्थल	-	निर्माण चरण	-	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका
ठोस फोहोरमैला उत्सर्जनबाट पर्ने प्रभाव	आयोजना क्षेत्रबाट निस्कने कुहिने र नकुहिने फोहोर राख्न छुट्टा-छुट्टै रङ्गको भाँडा प्रयोग गरि पुनः प्रयोग र पुनः चक्रीय प्रविधि अपनाईनेछ। त्यस्तै, कुहिने फोहोरलाई प्राङ्गारिक मलको रूपमा परिवर्तन गरी बगैँचामा प्रयोग गर्ने, हानिकारक फोहोर इजाजतप्राप्त क्रेतालाई बिक्री गर्ने र बाँकी रहेको फोहोर नगरपालिकाको फोहर व्यवस्थापन ईकाईसङ्गको समन्वयमा बिसर्जन गरिनेछ।	आयोजना स्थल	फोहर मैला व्यवस्थापन योजना तयार गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी र वातावरण सामाजिक एकाई	४००,०००	स्थानीय पालिका

तरल पदार्थ व्यवस्थापनामा समस्या	अस्थायी शौचालयहरूबाट निस्कने तरल फोहर मैलालाई सिधै सरकारले व्यवस्था गरेको ढल प्रणालीमा पठाइनेछ। संचालन चरणमा समेत निस्कने तरल फोहरलाई नेपाल सरकारले व्यवस्था गरेको ढल प्रणालीमा पठाइनेछ।	आयोजना स्थल	फोहर मैला व्यवस्थापन योजना तयार गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी र वातावरण सामाजिक एकाई	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका
उत्खनित माटोको व्यवस्थापनमा समस्या	निर्माण कार्यबाट उत्खनित माटोहरूलाई आयोजना क्षेत्र भन्दा बाहिर तोकिएको क्षेत्रमा सावधानी पूर्वक व्यवस्था गरिनेछ। माटो बोक्ने गाडीहरू छोपिएका तथा गाडीका पाँगाहरूलाई समय-समयमा पखालिनेछ।	आयोजना स्थल	फोहर माटोको व्यवस्थापन	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी र वातावरण सामाजिक एकाई	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
निर्माण सामग्रीको भण्डारण	आयोजनाको लागि चाहिने सम्पूर्ण कच्चा पदार्थको भण्डारण आयोजना क्षेत्रको हाताभित्र नै गरिनेछ।	आयोजना स्थल	आयोजना क्षेत्रभित्र भण्डारण	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका
यातायात व्यवस्थापनमा समस्या	ट्राफिक नियम बारे जानकारी र पालना गर्ने चालकलाई मात्र रोजगारी दिइनेछ। सडक सुरक्षालाई ध्यानमा राखी आयोजना क्षेत्रभित्र र वरिपरि सुरक्षा चिन्हहरू राखिनेछन्।	आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र	सङ्केत चिन्ह प्रदान गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी	७५,०००	स्थानीय पालिका
जम्मा						१,४५३,०००	

जैविक क्षेत्र (निर्माण चरण)	विद्यमान वनस्पतिको नास	वनस्पतिमा हानी नहुने हुँदा न्युनिकरणको उपाय अवलम्बन गर्नु नपर्ने।	आयोजना स्थल	-	निर्माण चरण	-	आवश्यक नपर्ने	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	चराको बासस्थानमा असर	वनस्पतिमा हानी नहुने हुँदा न्युनिकरणको उपाय अवलम्बन गर्नु नपर्ने।						
जम्मा							०	
सामाजिक आर्थिक तथा साँस्कृतिक क्षेत्र (निर्माण चरण)	सामुदायिक स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर	रोजगारी पूर्व सम्पूर्ण कामदारको स्वास्थ्य परीक्षण गरिनेछ। कामदारको नियमित स्वास्थ्य परिक्षण र अन्य अवस्थाको लागि प्राथमिक उपचार केन्द्र आयोजना निर्माण स्थलमा नै व्यवस्था गर्ने।	आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र	सामुदायिक सहयोग कार्यक्रम, व्यावसायिक आचार संहिता अनुसार काम गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी र वातावरण — सामाजिक एकाई	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
		आयोजना क्षेत्र र वरिपरिको सरसफाईमा ध्यान दिइनेछ। ठोस तथा तरल पदार्थको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ। सोको अनुगमन आयोजना व्यवस्थापक अधिकृतद्वारा गरिनेछ।						
		आयोजना व्यवस्थापक अधिकृतद्वारा आयोजना क्षेत्रलाई घेराबार लगाएको र सक्रिय निर्माण क्षेत्रमा सुरक्षा गार्डको उपस्थिति भएनभएको सुनिश्चित गर्नेछ।						
		स्वास्थ्य र सफाई मुद्दाबारे कामदारलाई नियमित शिक्षा सुनिश्चित गरिनेछ।						
	निर्माण साधनहरू जथाभावी पार्क गरिनेछैन। यदि कसैले गरेमा जरिवाना लगाइनेछ।						२०,०००.० ०	आवश्यक नपर्ने

	सामुदायिक क्षेत्रमा सवारी साधनको गति सीमा निर्धारण गरी ठाउँ-ठाउँमा सङ्केत चिन्ह राखिनेछ। यदि नियम पालना नगरेमा जरिवाना लगाइनेछ।					२०,०००.० ०	
	समुदाय सुरक्षाका लागि सडकहरुमा सुरक्षा चिन्हहरु राखिनेछन्।					२०,०००.० ०	
छरछिमेकको आवासीय क्षेत्रमा बाधा	रात्रिकालीन समयमा ध्वनि उत्सर्जन गर्ने निर्माण कार्य गरिनेछैन। न्यून आवाज वा आवाज ननिकाल्ने जेनेरेटरको प्रयोग गरिनेछ। उत्खनन् गरिने माटो र निर्माण सामग्रीको ढुवानी रातीको समयमा मात्र गरिनेछ। श्रम शिविर आयोजना क्षेत्रभित्रै निर्माण गरिनेछ साथै कामदारहरुको रात्रिकालीन समयमा अनावश्यक हिंडुल तथा मादक पदार्थ सेवनलाई प्रतिबन्ध लगाइनेछ।	आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र	राती काम नगर्ने, व्यवस्थापकीय र इन्जिनियरिङ विधि अवलम्बन गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी र वातावरण — सामाजिक एकाई	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
लैङ्गिक भेदभाव	निर्माण चरणमा लैङ्गिकमैत्री नीतिको पालना गरिनेछ। रोजगारीका अवसर, ज्याला दर तथा अरु सुविधाहरुमा लैङ्गिक भेदभाव गरिनेछैन। यो नीतिलाई आयोजनाको सूचना पाटीमा स्पष्ट रूपमा देखाइनेछ।	आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र	GESI योजना बनाउने	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी र वातावरण —	२०,०००.० ०	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण

	आयोजना कार्यालयमा गुनासो पेटिकाको स्थापना गरिनेछ जहाँ कामदारले आफ्नो उजुरी राख्न सक्ने छ र त्यो उजुरीलाई ७ दिनभित्र सम्बोधन गरिनेछ।		गुनासो व्यवस्थापन योजना बनाउन		सामाजिक एकाई	२५,०००.० ०	मन्त्रालय
बालश्रम शोषण	कम उमेरका बालबालिकालाई निर्माण कार्यमा लगाएमा कानूनी प्रावधान अनुसार सजाय दिइनेछ। सो निश्चित गर्न कागज र आयोजना दुवै स्थानमा कामदारका विवरण अनुगमन गरिनेछ।	आयोजना स्थल	व्यवस्थापकीय नियन्त्रण	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी र वातावरण — सामाजिक एकाई	आवश्यक नपर्ने	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
गुनासो व्यवस्थापन	स्थानीय तथा कामदारहरूको गुनासो व्यवस्थापन गर्न गुनासो व्यवस्थापन एकाई खडा गरी गुनासो पेटिका स्थापना गरिनेछ। आएका गुनासोहरूको गम्भीरता अनुरूप सोको समाधान प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ।	आयोजना स्थल	गुनासो व्यवस्थापन संयन्त्र र विधि लागू गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी र वातावरण — सामाजिक एकाई	आवश्यक नपर्ने	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
धार्मिक, ऐतिहासिक तथा	सो क्षेत्रहरूको संरक्षण गर्नु सबैको प्रमुख दायित्व हुनेछ।	आयोजना स्थल र	चान्स फायंड प्रोसेड्यूर लागू	निर्माण चरण	आयोजना व्यवस्थाप	आवश्यक नपर्ने	स्थानीय पालिका

पुरातात्विक क्षेत्रमा प्रभाव	निर्माण चरणमा यदि धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक महत्त्वका केही वस्तुहरु फेला परे काम रोकेर सो को जानकारी तत्कालै पुरातत्व विभागलाई जानकारी गराएर हस्तान्तरण गरिनेछ।	वरपरको क्षेत्र	गर्ने		न कार्यालय		र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	ती उत्खनित वस्तुहरुको संरक्षण तथा स्थानान्तरणको जिम्मा सम्बन्धित निकायको हुनेछ।						
श्रम शिविर व्यवस्थापनमा समस्या	निर्माण व्यवसायीद्वारा श्रम शिविरको व्यवस्थापन आयोजना हाताभित्र आधारभूत मापदण्ड पूरा हुने गरी व्यवस्थापन गर्ने छ। कामदार बराबरको बस्ने ठाउँ, सफा पिउने तथा सरसफाई पानी, शौचालयको व्यवस्थापन तथा भान्साको व्यवस्था गरिनेछ।	आयोजना स्थल	उचित कामदार बस्ने स्थान व्यवस्था गर्ने	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
श्रम स्वास्थ्य तथा सरसफाईमा समस्या	निर्माण व्यवसायीद्वारा समय-समयमा कामदारहरुको स्वास्थ्य परीक्षण गरिनेछ। निर्माण व्यवसायीद्वारा श्रम शिविरको सरसफाईमा विशेष ध्यान दिइनेछ। आयोजना व्यवस्थापक अधिकृतद्वारा समय-समयमा सोको अनुगमन पनि गरिनेछ।	आयोजना स्थल	स्वस्थ कामदार बस्ने क्षेत्र उपलब्ध गराउने	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी र वातावरण — सामाजिक एकाई	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय

<p>व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर</p>	<p>आयोजना निर्माण गर्दा कामदारको स्वास्थ्य र सुरक्षाको जोखिम हुन नदिन स्वास्थ्य र सुरक्षा नीति, कामदारलाई तालिम, निरीक्षण प्रणाली, योजना, आदि निर्माण तथा व्यवस्थापन नियन्त्रण एकाई सञ्चालन गर्न ठेकेदारलाई जिम्मा दिइनेछ। यस स्वास्थ्य र सुरक्षा एकाईलाई स्वास्थ्य र सुरक्षा प्रबन्धक र अधिकृतले व्यवस्थापन गर्नेछ।</p> <p>पेशागत स्वास्थ्य तथा सुरक्षा अन्तर्गतका प्रशिक्षण कामदारलाई दिइनेछ।</p> <p>निर्माण व्यवसायीद्वारा आयोजना क्षेत्रमा कामदारहरूका लागि प्राथमिक उपचार कक्ष तथा सामाग्रीहरू २४ सै घण्टा उपलब्ध गराइनेछ।</p> <p>निर्माण व्यवसायीद्वारा निर्माण क्षेत्रको विभिन्न भागमा सुरक्षा विवरणहरू राखिनेछ। यस विवरणमा स्थल सुरक्षाको स्तर, स्थलभित्र जानु अघि चाहिने सुरक्षा उपकरण तथा को-को भित्र जानु हुने-नहुने बारे उल्लेख गरिएको हुनेछ।</p> <p>निर्माण व्यवसायीद्वारा निर्माण क्षेत्रको विभिन्न भाग तथा श्रम शिविरमा आगो नियन्त्रक उपकरणहरू राखिनेछ। कामदार र श्रम शिविर प्रबन्धकलाई त्यसको प्रयोगको तालिम दिइनेछ।</p> <p>निर्माण व्यवसायीद्वारा समय-समयमा कामदारहरूको स्वास्थ्य परीक्षण गरिनेछ।</p>	<p>आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र</p>	<p>कामदारलाई सुरक्षाका साधन प्रदान गर्ने र अनुगमन गर्ने</p>	<p>निर्माण चरण</p>	<p>निर्माण व्यवसायी र वातावरण — सामाजिक एकाई</p>	<p>निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको</p>	<p>स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय</p>
--	--	-------------------------------------	---	--------------------	--	--	--

	<p>निर्माण व्यवसायीद्वारा कामदारहरूको सुरक्षाका लागि पर्याप्त उपकरणहरू उपलब्ध गराउनेछ।</p> <p>आयोजना व्यवस्थापक अधिकृतले कामदारद्वारा स्वास्थ्य सुरक्षा उपकरण प्रयोग गरे-नगरेको पर्यवेक्षण र अनुगमन गर्नेछ। सो उपकरण प्रयोग नगर्ने कामदारलाई निष्कासन गरिनेछ।</p> <p>निर्माण व्यवसायीद्वारा आयोजनाका लागि तयार पारिएको आपत्कालीन तत्परता योजनाको पालना गरिनेछ। यस योजनामा आधिकारिक व्यक्ति, उसको जिम्मेवारी, आपत्कालीन प्रतिक्रियाको प्रक्रिया तथा समन्वय र आयोजना क्षेत्र खाली गर्न आपत्कालिन साइरन स्थापना गर्ने लगाएतका विवरण उल्लेख गरिएको हुनेछ।</p>						
दुर्घटनाको जोखिम	<p>सुरक्षित ढुवानी सुनिश्चित गर्न आयोजना क्षेत्र तथा वरपर क्षेत्रमा ट्राफिक चिन्ह तथा संकेतहरू राखिनेछन्।</p> <p>निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने ठूलूला मेसिन, उपकरण तथा सवारी साधनहरू इजाजत प्राप्त प्राविधिक तथा चालकलाई मात्र प्रयोग गर्न दिइनेछ। सोको अनुगमन आयोजना व्यवस्थापक अधिकृतद्वारा गरिनेछ।</p>	आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र	ट्राफिक सुरक्षाको तालिम, उपकरण र चिन्ह प्रयोग गरेर	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी र वातावरण — सामाजिक एकाई	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय

	शान्ति-सुरक्षामा असर	आयोजना व्यवस्थापन अधिकृत तथा निर्माण व्यवसायीद्वारा स्थानीयसँग समन्वय गरी शान्ति-सुरक्षा कायम गर्नेछन्। आयोजना क्षेत्रको सुरक्षाको जिम्मा सेक्युरिटी कम्पनी मार्फत प्रदान गरिनेछ।	आयोजना स्थल	स्थानीय सुरक्षा निकाय सँग समन्वय	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	उपलब्ध जलस्रोतमा चाप	आयोजनाको लागि चाहिने पानीको माग भूमिगत स्रोतबाट पूर्ति गरिनेछ। सोको लागि सम्बन्धित निकायबाट अनुमति लिइनेछ। भूमिगत स्रोतबाट अपुग हुने पानीको माग पूरा गर्न निजी ट्याङ्करको पनि प्रयोग गरिनेछ।	आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र	भूमिगत पानीको कम दोहन	निर्माण चरण	निर्माण व्यवसायी	निर्माण सम्झौतामा समावेश गरिएको	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवाहरुमा असर	कामदारको चापको कारण सामाजिक पूर्वाधारमा चाप नपरोस भन्ने हेतुले न्युनतम आवश्यकता (प्राथमिक उपचारको किट, खानेपानी, विद्युत) निर्माण व्यवसायीले आयोजना स्थलमा नै प्रदान गर्ने व्यवस्था गर्ने	आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र	-	निर्माण चरण	वातावरण-सामाजिक एकाई	निर्माण लागतमा नै सङ्लग्न रहने	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
जम्मा							१०५,०००	
भौतिक क्षेत्र	वायु प्रदूषण	आयोजना क्षेत्रको आन्तरिक सडक सञ्जाललाई उचित व्यवस्थापन गरिनेछ। आयोजना क्षेत्रमा पर्याप्त हरित क्षेत्रको स्थापना र व्यवस्थापन गरिनेछ।	आयोजना क्षेत्र	वायु परिक्षण, व्यवस्थापकीय र इन्जिनियरिङ	सञ्चालन चरण	आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय	आयोजना व्यवस्थापन लागतमा समावेश	स्थानीय पालिका र वन तथा

	<p>न्यून उत्सर्जन गर्ने उच्च स्तरीय जेनेरेटर जडान गरिनेछ।</p> <p>सवारी साधन व्यवस्थापन बारे जनकारीमूलक सन्देश तथा सरकारद्वारा तोकिएको उत्सर्जन मापदण्ड पालना गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ।</p> <p>डिजेल जेनेरेटरको स्ट्याक उचाई अन्य संरचनाको उचाई भन्दा बढी राखिनेछ।</p>		विधि अवलम्बन गरेर			<p>७५,०००.० ०</p> <p>५०,०००.० ०</p>	वातावरण मन्त्रालय
जल प्रदूषण	<p>आयोजना क्षेत्रमा पर्याप्त जल प्रदूषण नियन्त्रण पूर्वाधारहरू जस्तै ढल प्रणाली, फोहोर पानी सङ्कलन प्रणाली तथा प्रशोधन केन्द्र, आदिको स्थापना गरिनेछ।</p> <p>स्थापित पूर्वाधारहरूको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ।</p>	आयोजना क्षेत्र	ढल प्रणाली व्यवस्थाप गरेर	सञ्चाल न चरण	प्रदूषण निवारण एकाई	आयोजना व्यवस्थापन लागतमा समावेश	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
ध्वनि प्रदूषण	<p>नेपाल सरकारको ध्वनि मापदण्ड पालना गरेका उपकरणहरू प्रयोग गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ।</p> <p>ध्वनि उत्सर्जन हुने क्षेत्रमा काम गर्ने कामदारलाई स्वास्थ्य सुरक्षा उपकरणहरू प्रदान गरिनेछ। त्यस्तै, डिजेल जेनेरेटरलाई मफ्लरको प्रयोग गरी ध्वनि र कम्पन कम गरिनेछ।</p> <p>आयोजना क्षेत्रमा काम गर्ने कामदारहरूको संवेदनशीलतालाई ध्यानमा राखी क्षेत्रभित्र हर्न बजाउन प्रतिबन्ध गरिनेछ।</p>	आयोजना क्षेत्रमा	व्यवस्थापकीय र इन्जिनियरिङ विधि अवलम्बन गरेर	सञ्चाल न चरण	प्रदूषण निवारण एकाई	<p>१५०,०००. ००</p> <p>आयोजना लागतमा समावेश</p> <p>३०,०००.० ०</p>	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय

	आयोजनामा प्रस्तावित हरित क्षेत्रले पनि सवारी साधनबाट निस्कने ध्वनिलाई न्यूनीकरण गर्नेछ।					लागत प्रस्तावित भइसकेको	
प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन	<p>आयोजनाका अवयवहरू जस्तै ब्याङ्केट हल, बगैँचा, पार्किङ्ग क्षेत्रलाई आपत्कालीन भेला स्थलको रूपमा प्रयोग गर्न मिल्ने गरी डिजाइन गरिएको छ।</p> <p>राष्ट्रिय भवन संहिता अनुसार व्यवसायिक भवन निर्माण गरी प्राकृतिक विपदमा भवन लड्ने खतरालाई न्यून गरिनेछ।</p> <p>आयोजना भवनमा अग्नि नियन्त्रण प्रणाली जडान गरी आवधिक मक ड्रिल र तालिम गरिनेछ।</p> <p>यस प्रतिवेदनको अध्याय ४ मा उल्लेख गरिएको प्रदूषण नियन्त्रण लगायत सबै मापदण्ड अनुसार आयोजनाको कार्यान्वयन गरिनेछ।</p> <p>दुर्घटनाको घटनालाई सक्दो न्यूनीकरण गर्न आयोजना क्षेत्रका मुख्य तथा सहायक सडकहरूमा ट्राफिक चिन्ह तथा गति नियन्त्रण सूचकहरू राखिनेछन्।</p> <p>महामारीको घटना न्यूनीकरण गर्न आयोजनाको सरसफाई सुविधाहरूमा ध्यान पुऱ्याइनेछ।</p>	आयोजना क्षेत्र	मक ड्रिल, उपकरण र तालिमको व्यवस्था जस्ता व्यवस्थापकीय र इन्जिनियरिङ विधि अवलम्बन गरेर	सञ्चालन चरण	आयोजना व्यवस्थापन	आयोजना डिजाइनमा समावेश (टहरो निर्माण)	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय

ढल व्यवस्थापनमा समस्या	पर्याप्त पूर्वाधार सुविधाहरू जस्तै सजिलै व्यवस्थापन गर्न सक्ने ढल प्रणाली, फोहोर पानी सङ्कलन तथा ५०००० लिटर/दिन क्षमताको फोहोर पानी प्रशोधन प्रणालीको व्यवस्था गरिनेछ।	आयोजना क्षेत्र	ढलको आवधिक सफाई र मर्मत	सञ्चालन चरण	आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय	आयोजना लागतमा समावेश	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	आयोजना भवन छतको करिब ३०४७ वर्ग फिट क्षेत्रबाट वर्षातको पानी संकलन गर्ने प्रस्ताव गरिएको छ।						
	आवश्यकता अनुसार आयोजना क्षेत्र वरिपरिको विद्यमान ढल निकासी प्रणाली मर्मतमा सहयोग गर्नेछ।						
ऊर्जाको उच्च माग	ऊर्जा किफायती उपकरण तथा प्रविधिहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ।	आयोजना क्षेत्र	बिजुली किफायती सामानको प्रयोग	सञ्चालन चरण	आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय	आयोजना लागतमा समावेश	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	हरेक अवयवहरूमा ऊर्जा किफायती बत्ती प्रयोग गरिनेछ।						
	आयोजना भवन ऊर्जा किफायती डिजाइन अनुरूप निर्माण गरिनेछ।						
अत्याधिक भूमिगत पानीको निकासी	सम्बन्धित निकायद्वारा अनुमति प्राप्त दरमा मात्र भूमिगत पानीको निकासी गरिनेछ। त्यस्तै भूमिगत पानीको जलस्तर कायम राख्न पुनर्भरण इनारको व्यवस्था समेत गरिने छ।	आयोजना क्षेत्र	पानीको वैकल्पिक श्रोत पहिचान गर्ने	सञ्चालन चरण	आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय	आयोजना लागतमा समावेश	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	भूमिगत पानीको पुनः भण्डारणका लागि आयोजना भवनले वर्षातको पानी सङ्कलन गर्नेछ।						

ठोस फोहोरमैला उत्सर्जनबाट पर्ने प्रभाव	आयोजनामा फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि कम प्रयोग, पुनः प्रयोग र फेरी अर्को रूपमा प्रयोग सिद्धान्त अनुसार गरिनेछ।	आयोजना क्षेत्र	फोहोरमैला व्यवस्थापन योजना तयार गरी लागू गर्ने	सञ्चालन चरण	आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय / प्रदूषण निवारण एकाई	आयोजना लागतमा समावेश	स्थानीय पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	आयोजनाबाट निस्कने फोहोरलाई नियुक्त कर्मचारीले निष्कासन स्रोतमा नै वर्गीकरण गरी छुट्याई सङ्कलन गरी आयोजना क्षेत्रभित्र जम्मा गर्नेछ र सोको विसर्जनका लागि नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन एकाईसँग समन्वय गरी व्यवस्थापन गरिनेछ।						
यातायात व्यवस्थापनमा समस्या	पर्याप्त पार्किङ्ग क्षेत्र तथा मानिस र साधनका लागि फराकिलो आन्तरिक सडक प्रणाली तथा पैदलमार्गको व्यवस्था गरिनेछ।	आयोजना क्षेत्र	तालिम, सङ्केत चिन्ह प्रयोग	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	आयोजना लागतमा समावेश	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	आयोजनाको मुख्य र सहायक सडकहरूमा विभिन्न ट्राफिक चिन्हहरू जस्तै नियामक चिन्ह, चेतावनी चिन्ह, दिशा चिन्ह, जानकारी चिन्ह र पूरक पाटीहरू स्थापना गरिनेछन्।						
	आयोजना क्षेत्रको मुख्य सडक तथा हरेक मोड पुग्ने सडकको अगाडी र पछाडी स्पीड ब्रेकर राखिनेछ।						
जम्मा						३८०,०००	

सामाजिक आर्थिक तथा संस्कृतिक क्षेत्र (संचालन चरण)	व्यावसायिक भवनका व्यवस्थापनमा समस्या	व्यावसायिक भवनमा उत्पन्न हुने विभिन्न समस्याहरूको समाधान गर्ने गुनासो व्यवस्थापन ईकाईको स्थापना गरी दक्ष जनशक्तिको नियुक्ती गरिनेछ।	आयोजना स्थल	असल व्यवस्थापकेय अभ्यास गरेर	सञ्चालन चरण	आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय	आयोजना संचालन लागतमा समावेश	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय	
	सामुदायिक स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर	आयोजना क्षेत्र र वरिपरिको सरसफाईमा ध्यान दिइनेछ। ठोस तथा तरल पदार्थ व्यवस्थापन गर्ने प्रणालीको अनुगमन गरिनेछ।	आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र	-	सञ्चालन चरण	आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय	आवश्यक नपर्ने	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय	
		सवारी साधनहरू जथाभावी पार्क गरिनेछैन। यदि कसैले गरेमा जरिवाना लगाइनेछ।							
		सामुदायिक क्षेत्रमा सवारी साधनको गति सीमा निर्धारण गरी ठाउँ-ठाउँमा सङ्केत चिन्ह राखिनेछ। यदि नियम पालना नगरेमा जरिवाना लगाइनेछ।							
		समुदाय सुरक्षाका लागि सडकहरूमा सुरक्षा चिन्हहरू राखिनेछन्।							
		आयोजनाको विभिन्न अवयवहरूमा काम गर्ने जनशक्तिको स्वस्थ स्वास्थ्य सुनिश्चित गरी मात्र रोजगारी प्रदान गरिनेछ।							
		स्थानीय सरकार तथा निकायसँग समन्वय गरेर आयोजना क्षेत्र र वरिपरि अवैध क्रियाकलापमा रोक लगाइनेछ।							

आयोजना वरपरको आवासीय क्षेत्रमा असर	वायु, जल, र ध्वनिका आवश्यक न्यूनीकरण उपायहरू सम्बन्धित शीर्षकमा दिइएको छ। आयोजनाद्वारा सोको अनिवार्य रूपमा पालना गर्नेछ।	आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र	हानी नहुनेगरी संचालन गर्ने	सञ्चाल न चरण	आयोजना व्यवस्थाप न कार्यालय	सम्बन्धित शीर्षकमा समावेश	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
खाद्य सुरक्षाका सवाल	आयोजनामा सञ्चालन हुने ब्याङ्केट हल तथा रेष्टुरेन्टहरूले खाद्य सुरक्षा मापदण्ड पालना गर्नु पर्ने हुन्छ। अखाद्य तथा बासी खानाको प्रयोग तथा वितरणलाई प्रतिबन्ध गरिनेछ र सोको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ।	आयोजना स्थल	खाद्य गुणस्तर परिक्षण	सञ्चाल न चरण	आयोजना व्यवस्थाप न कार्यालय	आवश्यक नपर्ने	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
गुनासो व्यवस्थापन	निर्माण चरणमा स्थापित गुनासो व्यवस्थापन एकाईलाई निरन्तरता दिइनेछ। आएका गुनासोहरू दर्ता गरी ७ दिनमा समाधान गरिनेछ। गुनासोहरूको गम्भीरता अनुरूप सोको समाधान प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ।	आयोजना स्थल		सञ्चाल न चरण	आयोजना व्यवस्थाप न कार्यालय	आवश्यक नपर्ने	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
पेशागत स्वास्थ्य तथा सुरक्षामा असर	तालिम प्राप्त तथा दक्ष जनशक्तिलाई प्राथमिकता दिइनेछ। जोखिमपूर्ण क्षेत्रमा काम गर्ने कामदारलाई व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरणहरू प्रदान गरिनेछ। सुरक्षा जानकारीहरू विभिन्न ठाउँमा राखिनेछन्।	आयोजना स्थल	व्यक्तिगत सुरक्षाको प्रसाधन प्रयोग, तालिम र अनुगमन	सञ्चाल न चरण	आयोजना व्यवस्थाप न कार्यालय	आयोजना व्यवस्थापन लागतमा समावेश	पालिका र वन तथा वातावरण

	<p>प्राथमिक उपचारका सामानहरूलाई तयारीका साथ राखिनेछन्।</p> <p>कामदारहरूका स्वास्थ्य बिमा तथा नियमित जाँचको सुनिश्चितता गरिनेछ।</p> <p>विपद व्यवस्थापन योजना बनाई भवनको विभिन्न क्षेत्रमा राखिनेछ।</p> <p>स्वास्थ्य तथा सुरक्षा सावधानीबारे सचेत गराइनेछ।</p>		गरेर				मन्त्रालय
लैङ्गिक तथा अपाङ्गका सवालहरू	<p>सञ्चालन चरणमा लैङ्गिकमैत्री नीति लागु गरिनेछ। रोजगारीका अवसर, ज्याला दर तथा अरु सुविधाहरूमा लैङ्गिक भेदभाव गरिनेछैन।</p> <p>आयोजना कार्यालयमा गुनासो पेटिकाको स्थापना गरिनेछ जहाँ कामदारले आफ्नो उजुरी राख्न सक्ने छ र त्यो उजुरीलाई ७ दिनभित्र सम्बोधन गरिनेछ।</p> <p>आयोजना क्षेत्रमा हुन सक्ने बालबालिकाको यौन उत्पीडन, बलात्कार जस्ता सामाजिक बिसङ्गति बारे सचेतना अभियान सञ्चालन गरिनेछ। कामदार बीच हुन सक्ने यौन दुर्व्यवहार उजुरी दिने प्रावधान पनि व्यवस्थापन गरिनेछ।</p>	आयोजना स्थल	महिला र बालबालिकाको कानून अनुसार काम गर्ने	सञ्चालन चरण	आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय	आयोजना लागतमा समावेश	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय

बालश्रम शोषण	कम उमेरका बालबालिकालाई रोजगारीमा लगाएमा कानूनी प्रावधान अनुसार सजाय दिइनेछ। सो निश्चित गर्न कागज र आयोजना दुवै स्थानमा कामदारका विवरण अनुगमन गरिनेछ।	आयोजना स्थल	बालबालिका को कानून अनुसार काम गर्ने	सञ्चालन चरण	आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय	आवश्यक नपर्ने	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सम्भावित शहरीकरणको प्रभाव	यो नियमित प्रक्रिया भएको र आयोजनाले रोक्न नसक्ने भएको हुँदा केही उपायहरू प्रस्ताव गरिएन।	आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र	-	सञ्चालन चरण	आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय / रोजगारदाता	आयोजना व्यवस्थापन लागतमा समावेश	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
दुर्घटना जोखिम	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा सवारी साधान तथा मानिसको आवत-जावत निकै बढ्नेछ। त्यसैले, आयोजना क्षेत्र तथा वरपर क्षेत्रमा ट्राफिक चिन्ह तथा संकेतहरू राखिनेछन्। सञ्चालन चरणमा व्यावसायिक भवनको हरेक अवयवहरू तथा प्रणालीलाई चुस्त-दुरुस्त राख्न समय-समयमा मर्मत-सम्भार गरिनेछ। सोको सुनिश्चितता आयोजना व्यवस्थापक अधिकृतद्वारा गरिनेछ।	आयोजना स्थल र वरपरको क्षेत्र	सङ्केत चिन्ह प्रयोग, तालिम र चेतनामुलक कार्यक्रम	सञ्चालन चरण	आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय	आयोजना व्यवस्थापन लागतमा समावेश	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
शान्ति-सुरक्षामा असर	आयोजनाले स्थानीय निकायसँग समन्वय गरेर शान्ति-सुरक्षाको व्यवस्थापन गर्नेछ।	आयोजना स्थल र	स्थानीय सुरक्षा निकाय सङ्गको	सञ्चालन	आयोजना व्यवस्थाप	आयोजना व्यवस्थापन	पालिका र वन

		आयोजना क्षेत्रको सुरक्षाको जिम्मा निवृत्त सैनिक, सशस्त्र प्रहरी बल वा प्रहरीलाई प्रदान गरिनेछ।	वरपरको क्षेत्र	सहकार्य	चरण	न कार्यालय	लागतमा समावेश	तथा वातावरण मन्त्रालय
	जम्मा						०	
विषयगत क्षेत्र	सकारात्मक प्रभाव अभिवृद्धिका क्रियाकलाप	के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्यांकन
निर्माण र संचालन चरण	भूमि विकासको अवसर	विद्यमान क्षेत्रमा व्यावसायिक भवनको निर्माण गरी स्थानीय सरकार तथा जनताको सामाजिक तथा आर्थिक उन्नति गर्ने लक्ष्य रहेको छ।	निर्माण तथा सञ्चालन क्षेत्र	उपयुक्त डिजाइन गरेर	निर्माण चरणमा	प्रस्तावक	आयोजना लागतमा सामेल	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	पूर्वाधार विकासको अवसर	सो क्षेत्रका पूर्वाधार विकास जस्तै पहुँच सडकको स्तरोन्नती, खानेपानी पाइपलाइन मर्मत सम्भारमा सहयोग गरिनेछ।	निर्माण तथा सञ्चालन क्षेत्र	पूर्वाधारको आवधिक मर्मत सम्भार	निर्माण र संचालन चरण	प्रस्तावक	आयोजना लागतमा सामेल	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	स्थानीय जनतालाई रोजगारीका अवसर	स्थानीयलाई रोजगारीको सीप र दक्षता अनुसार प्राथमिकता दिइनेछ।	निर्माण तथा सञ्चालन क्षेत्र	रोजदारा प्रदान दिएर	निर्माण र सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	आवश्यक नपर्ने	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय

स्थानीय व्यवसाय वृद्धिका अवसर	आयोजनाको निर्माणको समयमा चाहिने निर्माण सामग्री जस्तै सिमेन्ट, बालुवा, ईटा, गिट्टी आदि स्थानीय बजारबाट आपूर्ति गरिनेछ। यस कार्यले स्थानीय आर्थिक गतिविधिको वृद्धि हुनेछ।	निर्माण क्षेत्र	स्थानीय सामग्रीको प्रयोग	निर्माण चरणमा	प्रस्तावक	आवश्यक नपर्ने	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
जग्गामा तथा सम्पत्ति मूल्यमा वृद्धि	आयोजना क्षेत्र शहरी क्षेत्र भएकोले यसै पनि जग्गा तथा सम्पत्तिको मूल्याङ्कन बढि नै छ साथै यस आयोजनाको निर्माण सो मूल्याङ्कनमा थप टेवा पुग्नेछ।	निर्माण तथा सञ्चालन क्षेत्र	-	निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	आवश्यक नपर्ने	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
स्थानीय अर्थ व्यवस्थामा वृद्धि	आयोजनाको निर्माण दौरान सोसँग सम्बन्धित कामदारको दैनिक आवश्यकता, कच्चा पदार्थ माग, यातायात तथा जनसंख्या वृद्धिले आयोजना क्षेत्र वरपर खाजा—खाना घर, किराना पसल, आदिको सञ्चालनमा वृद्धि हुनेछ र यसले स्थानीय अर्थ व्यवस्था वृद्धि गर्नेछ।	निर्माण तथा सञ्चालन क्षेत्र	स्थानीय व्यापार व्यवसाय प्रोत्साहन	निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	आवश्यक नपर्ने	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
प्राविधिक सीपमा अभिवृद्धि	आयोजनाको निर्माणको समयमा विभिन्न प्रकारका दक्ष जनशक्ति जस्तै इन्जिनियर, डकर्मी, सिकर्मी, इलेक्ट्रिसियन, आदि सामेल हुनेछन्। यो स्थानीय कामदारहरूका लागि सीप विकास गर्न र नयाँ प्राविधिहरू सिक्न राम्रो अवसर हुन सक्छ।	आयोजना क्षेत्र	रोजगार र प्राविधि हस्तान्तरण	निर्माण चरणमा	प्रस्तावक	आवश्यक नपर्ने	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय

स्थानीय सरकारको राजस्वमा वृद्धि	आयोजनाको सञ्चालन चरणमा कर्मचारी, कामदार, उनीहरूको परिवार र आगन्तुकहरूको संख्या उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि हुनेछ जसले आयोजना क्षेत्र र वरपर रहेको अर्थ बजारमा आर्थिक कारोबारको वृद्धि हुनेछ। साथै, आयोजना क्षेत्रको जग्गा जमिनको मूल्य वृद्धिले पनि राजस्व सङ्कलन वृद्धि हुनेछ।	आयोजनाको वरपर क्षेत्र	राजस्व तिर्ने	सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	आवश्यक नपर्ने	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सामाजिक सहयोग कार्यक्रम	स्थानीय जनताको आवश्यकता र स्थानीय पालिकाको समन्वयमा आयोजनाले सामाजिक सहयोग (विद्यालय, अस्पताल, सुशासन, तालिम, रोजगार) संचालन गर्ने।	आयोजनाको वरपर क्षेत्र	सामुदायिक सहयोग कार्यक्रम	सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	वर्षिक मुनाफाको १ प्रतिशत वा ३००,०००	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
आयोजना क्षेत्रमा हरियाली प्रवर्द्धन र संरक्षण	आयोजना क्षेत्रको सीमा रेखाबाट भित्र करिब ३ मिटरमा हरियाली व्यवस्थापन गरिनेछ साथै आयोजनाका अवयवहरूको बीच तथा विभिन्न क्षेत्रहरूमा पनि बगैँचाहरूको निर्माण तथा संरक्षण गरिनेछ।	आयोजना क्षेत्र	FAR र ग्रिन बेल्टको व्यवस्था	सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	आयोजना लागतमा सामेल	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
स्थानीयको जीवनस्तरमा वृद्धि	आयोजनाले प्रत्यक्ष आम्दानीको स्रोत, स्थानीय स्तरको आर्थिक सबलीकरण र रोजगारी सिर्जनामा उल्लेख्य भूमिका निर्वाह गरी स्थानीयको जीवनस्तर वृद्धि गर्न मद्दत गर्नेछ।	आयोजनाको वरपर क्षेत्र	रोजगार, व्यापार व्यवसायमा वृद्धि	सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	आवश्यक नपर्ने	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय

	पर्यटन विकास	<p>यस आयोजना स्थापनाको मुख्य लक्षित वर्ग देशका विभिन्न क्षेत्र तथा विदेशबाट यस क्षेत्र वरिपरि काम गर्न आउने व्यक्तिहरु रहेका छन् जसलाई एकै छाना मुनि गाँस, बास, किनमेल तथा मनोरञ्जनको सुविधा प्राप्त होस्। आफ्नो दैनिकी सञ्चालन गर्नु पर्ने तर कामको व्यस्तताले धेरै ठाउँ जान नभ्याउने व्यक्तिलाई यस आयोजनाले ठूलो राहत पुर्याउने छ। यो व्यावसायिक भवन आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकको विशेष केन्द्रविन्दुमा रहने छ र यसले पर्यटन विकासमा पनि मद्दत गर्नेछ।</p>	आयोजना को वरपर क्षेत्र	-	सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	आवश्यक नपर्ने	पालिका र वन तथा वातावरण मन्त्रालय
जम्मा							३००,०००	

